

WÓJT GMINY WOJSŁAWICE

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY WOJSŁAWICE**

UWARUNKOWANIA ROZWOJU

-PROJEKT-

Załącznik Nr 3 do Uchwały Nr ..... Rady Gminy Wojsławice z dnia .....2022 r.

Listopad, 2021 r.

Autorzy projektu dokumentu:

mgr inż. Sylwester Becz

mgr inż. Elżbieta Mazurek

Spis treści

1. POŁOŻENIE GMINY	5
2. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU	6
3. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY	12
4. STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	14
4.1. Klasyfikacja fizyczno–geograficzna i geomorfologiczna	14
4.2. Budowa geologiczna	15
4.3. Udokumentowane złoża kopalin oraz obszary i tereny górnicze	16
4.4. Wody powierzchniowe i podziemne.....	17
4.5. Gleby	19
4.10. Przyrodnicze obszary i obiekty prawnie chronione	23
4.11. Charakterystyka ekosystemów oraz ocena ich odporności na degradację i zdolność do regeneracji.....	24
4.12. Ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych oraz stanu zachowania walorów krajobrazowych i możliwość ich kształtowania.....	27
5. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ	30
6. REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM	52
7. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONA ICH ZDROWIA	52
7.1. Zmiany demograficzne	52
7.2. Mieszkalnictwo	57
7.3. Rynek pracy i bezrobocie.....	58
7.4. Rolnictwo.....	60
7.5. Usługi publiczne	61
7.6. Działalność gospodarcza.....	63
8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA.....	66
9. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY	67
10. STAN PRAWNY GRUNTÓW	68
11. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWANIU TERENÓW WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	69
11.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów ochrony przyrody	69
11.2. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z ochrony gruntów rolnych i leśnych	72
11.3. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z lokalizacji cmentarzy czynnych.....	73
11.4. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	74
11.5. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z ochrony złóż kopalin.....	75

11.6. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z ustawy Prawo wodne	75
12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	77
13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA .	77
14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH.....	78
15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STAN STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI	78
15.1. Sieć drogowa	78
15.2. Infrastruktura techniczna	79
16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	81

1. POŁOŻENIE GMINY

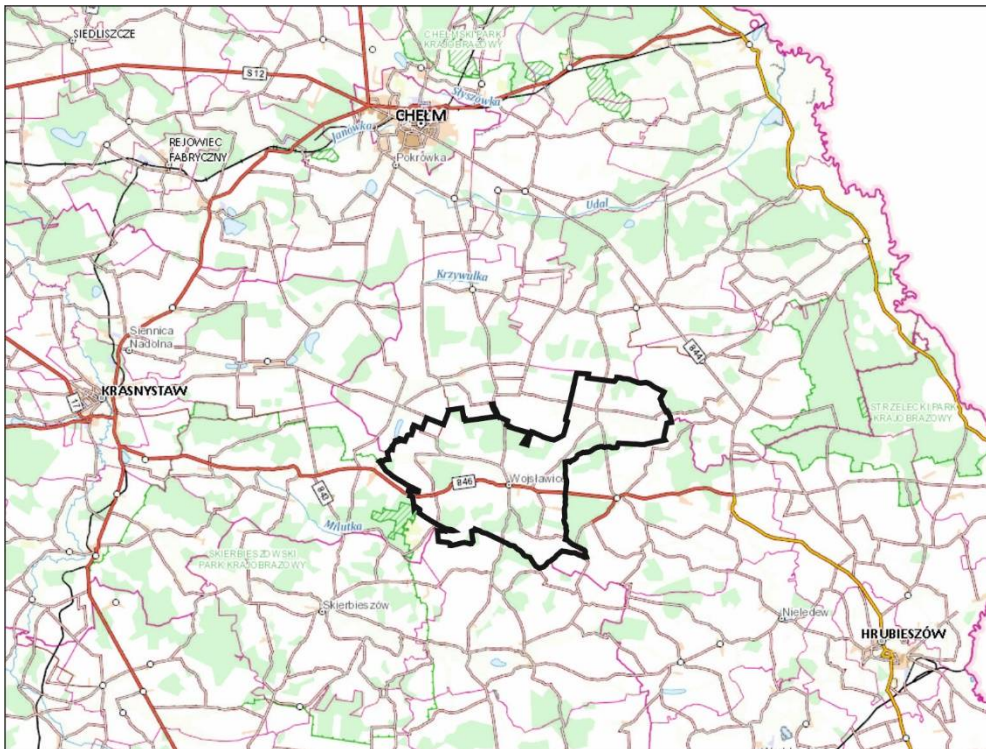
Gmina Wojślawice położona jest we wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie chełmskim i graniczy: od północy z gminą Leśniowice, Żmudź i Białopole, od wschodu – z gminą Uchanie, położoną w powiecie hrubieszowskim, od zachodu – z gminą Kraśniczyn, położoną w powiecie krasnostawskim oraz od południa – z gminą Grabowiec, położoną w powiecie zamojskim. Najbliżej położonym w linii prostej miastem jest Krasnystaw (stolica powiatu krasnostawskiego) – w odległości ok. 14 km. Odległość do miasta Chełm wynosi ok. 16 km, natomiast do stolicy województwa Lublina ok. 62 km.

Położenie gminy Wojślawice na tle powiatu chełmskiego i województwa lubelskiego

Źródło: opracowanie własne

Położenie gminy w układzie tras komunikacyjnych

Źródło: opracowanie własne

Gmina Wojślawice położona jest peryferyjnie w stosunku do głównych tras komunikacyjnych województwa lubelskiego. Przez jej obszar przebiega droga wojewódzka nr 846 relacji Krasnystaw – Hrubieszów.

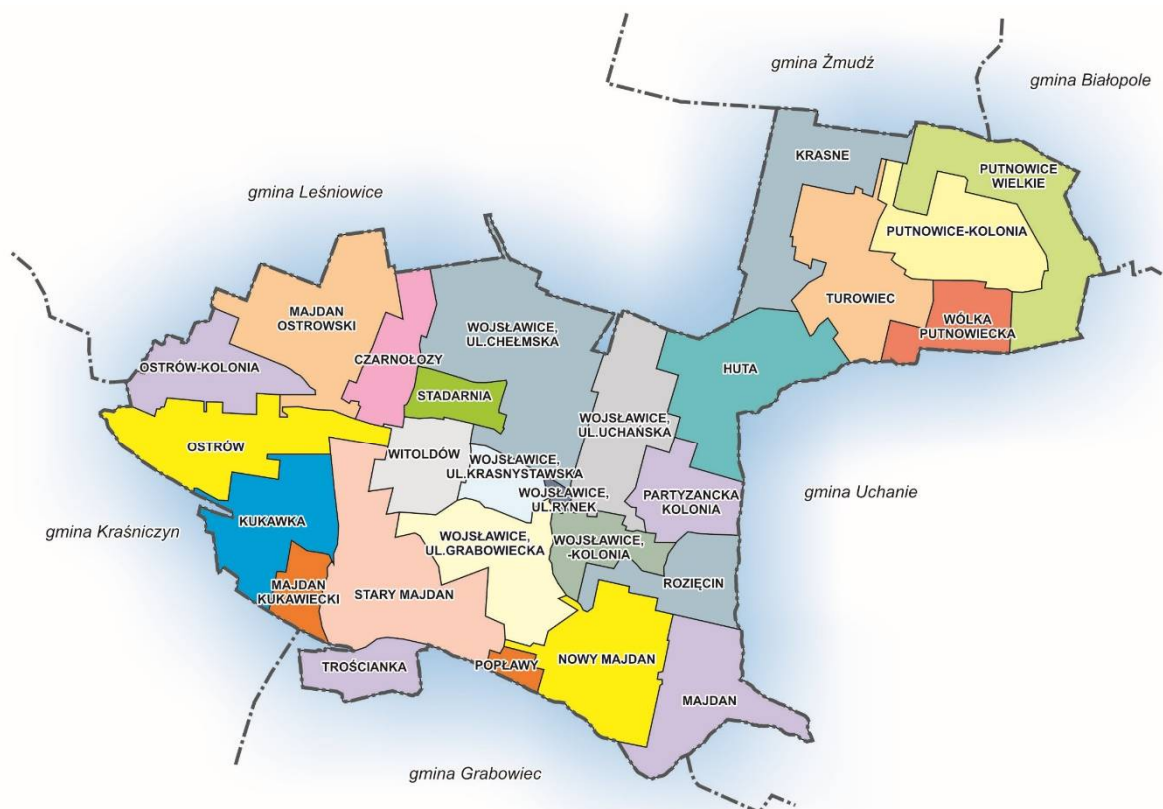
2. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

Według danych GUS (Bank danych lokalnych, 2020) obszar gminy Wojślawice wynosi 110 km².

W skład gminy wchodzi 23 miejscowości: Czarnołoży, Huta, Krasne, Kukawka, Majdan, Majdan Kukawiecki, Majdan Ostrowski, Nowy Majdan, Ostrów, Ostrów-Kolonia, Partyzancka Kolonia, Popławy, Putnowice Wielkie, Putnowice-Kolonia, Rozięcín, Stadarnia, Stary Majdan, Trościanka, Turowiec, Witoldów, Wojślawice, Wojślawice-Kolonia, Wólka Putnowicka oraz 26 sołectwa.

Wojślawice są gminą typowo rolniczą, co wiąże się bezpośrednio z dużym udziałem powierzchniowym gleb o wysokich klasach bonitacyjnych i wysokiej przydatności rolniczej.

Podział na sołectwa w gminie Wojśławice

Źródło: opracowanie własne

W strukturze użytkowania gruntów na terenie gminy występują:

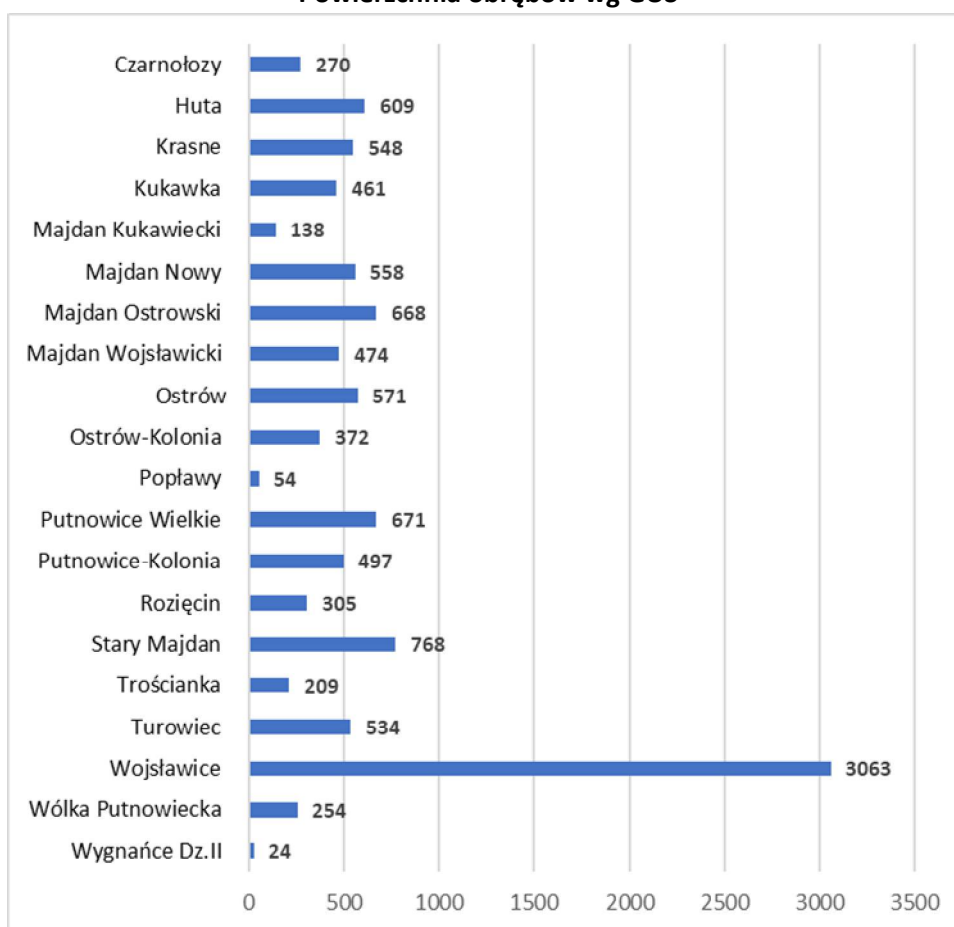
Kierunek wykorzystywania gruntów		Powierzchnia [ha]	% udział w powierzchni gminy
Powierzchnia ogółem		11 043,3	100
Użytki rolne	razem	8534,1	77,2
	grunty orne	7 015,2	63,5
	sady	109	1,0
	łąki trwałe i pastwiska	1108	10,0
	grunty rolne zabudowane	263,9	2,4
	grunty pod stawami	2	0,02
	grunty pod rowami	36	0,3
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	razem	2117,5	19,2
Grunty pod wodami	razem	11,8	0,1
Grunty zabudowane i zurbanizowane	razem	359	3,3
	tereny mieszkaniowe	7,3	0,1
	tereny przemysłowe	3,9	0,03
	tereny rekreacji i wypoczynku	2,7	0,02
	tereny komunikacyjne	326,9	3,0
	inne tereny zurbanizowane	18,2	0,2
Nieużytki	razem	20,9	0,2

Podstawową sieć osiedleńczą gminy stanowi zabudowa zagrodowa wykształcona w oparciu o istniejącą sieć drogową. Funkcją uzupełniającą jest zabudowa jednorodzinna realizowana na działkach wydzielonych w enklawach zabudowy zagrodowej.

W strukturze osadniczej rolę nadrzędną pełni miejscowość Wojśławice, jako ośrodek administracji lokalnej. Siedziba gminy – Wojśławice w przeszłości posiadały prawa miejskie (od 1440 r.), które utraciły w 1869 roku. Miejscowość zachowała dawny układ urbanistyczny z czworokątnym rynkiem pośrodku, zabudowanym budynkami ustawionymi kalenicowo. Obecnie w centrum rynku usytuowany jest ratusz, stanowiący siedzibę władz samorządowych, wokół którego rozlokowane są obiekty o funkcjach handlowych i usługowych. Główne obiekty użyteczności publicznej w miejscowości Wojśławice to: Warsztaty Terapii Zajęciowej, Dom Kultury, Zespół Szkół Szkolno-Przedszkolny, Gminna Biblioteka Publiczna.

Powierzchnia obrębów wg GUS

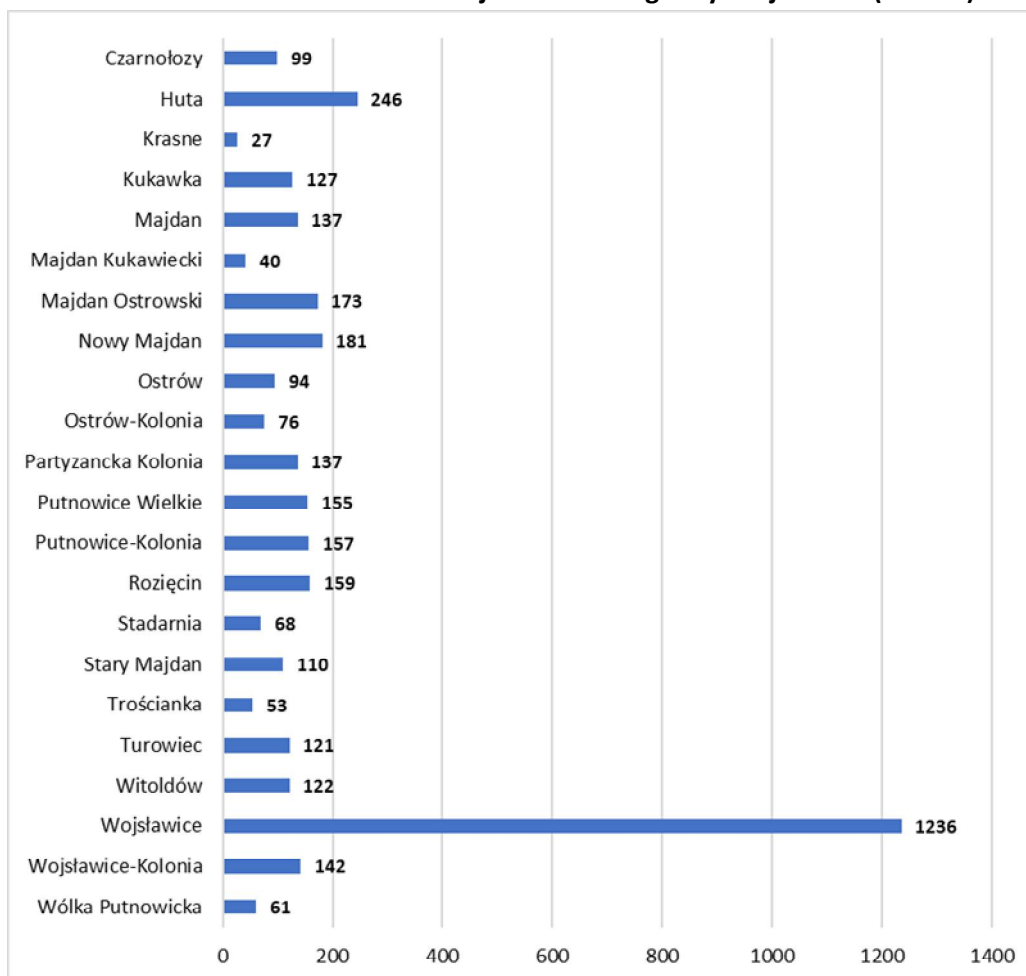

Źródło: UG Wojśławice

Poza miejscowością Wojśławice najliczniejszymi pod względem liczby ludności miejscowościami w gminie są: Huta, Nowy Majdan, Majdan Ostrowski, Rozięcín, Putnowice Wielkie, Putnowice-Kolonia.

Liczba mieszkańców w miejscowościach gminy Wojśławice (2020 r.)

Źródło: UG Wojśławice

Przestrzenie publiczne w gminie są nieliczne i obejmują głównie ulice oraz towarzyszące im niewielkie skwery i parki przy obiektach sakralnych.

Planowanie przestrzenne na terenie gminy Wojśławice

Do dnia uchwalenia niniejszego dokumentu studium, na terenie gminy obowiązywało Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte Uchwałą nr XLI/159/2001 Rady Gminy w Wojśławicach z dnia 29 grudnia 2001 r., zmienione uchwałą Nr XXI/92/2012 Rady Gminy Wojśławice z dnia 15 listopada 2012 r. i uchwałą Nr XXXIX/193/2014 Rady Gminy Wojśławice z dnia 25 sierpnia 2014.

W Studium wyodrębnione zostały podstawowe elementy struktury funkcjonalno-przestrzennej, którymi są:

- ośrodek gminny – Wojśławice, stanowiący centrum administracyjno-usługowe,
- ośrodki wspomagające – Turowiec, Majdan, Kukawka, Ostrów, ośrodki z obszarami koncentracji usług i mieszkalnictwa,
- miejscowości osadnicze, z funkcją wypoczynku i rekreacji: Wojśławice, Wojśławice-Kolonia, Majdan Ostrowski, Ostrów-Kolonia, Czarnołozy, Stary Majdan, Trościanka i Putnowice-Wielkie,

- pozostałe ośrodki osadnicze,
- tereny o funkcji przyrodniczej,
- tereny rolnicze.

Główne cele rozwoju gminy uwzględniają założenia strategii rozwoju gminy i obejmują zagadnienia:

- 1) stworzenie warunków do inwestowania,
- 2) pomoc w tworzeniu grup producenckich,
- 3) budowę bazy turystycznej,
- 4) rozwój infrastruktury.

Zagospodarowanie terenów w gminie odbywa się na podstawie obowiązujących planów miejscowych:

- miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wojśławice, przyjętego uchwałą nr VII/22/2003 Rady Gminy Wojśławice z dnia 31 marca 2003 roku,
- zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wojśławice w zakresie lokalizacji ropociągu oraz jego strefy bezpieczeństwa, przyjętego uchwałą nr XXII/102/2012 Rady Gminy Wojśławice z dnia 21 listopada 2012 r.,
- zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wojśławice na działkach 651 i 652 obrębu Majdan Ostrowski, przyjętego uchwałą nr II/9/2014 Rady Gminy Wojśławice z dnia 15 grudnia 2014 roku,
- zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Wojśławice na działce 44/1 obręb Turowiec, przyjętego uchwałą nr XXXIX/195/2014 Rady Gminy Wojśławice z dnia 25 sierpnia 2014 roku.

Ruch budowlany na terenie gminy Wojśławice

Intensywność zmian w zagospodarowaniu przestrzennym na terenie gminy Wojśławice charakteryzowana jest głównie poprzez skalę realizowanych na terenie gminy obiektów budowlanych. Rozwój budownictwa w gminie w latach 2010 – 2020 przedstawiają liczby nowych budynków oddawanych do użytkowania (wg danych GUS).

Budynki nowe oddane do użytkowania w gminie Wojśławice

Rok	Budynki nowe oddane do użytkowania		Wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. mieszkańców	
	mieszkalne	niemieszkalne	gmina Wojśławice	powiat chełmski
2010	2	0	4,9	16,6
2011	2	2	5,0	23,7
2012	2	0	5,0	21,6
2013	5	3	12,6	24,6
2014	8	0	20,4	22,3
2015	3	3	7,7	23,2
2016	2	1	5,2	24,7
2017	3	2	7,8	20,8
2018	3	2	7,9	22,6
2019	2	2	5,3	27,6
2020	2	0	5,4	24,7

Wyrazem aktywności inwestycyjnej na terenie gminy jest ilość wydanych na wniosek inwestorów pozwoleń na budowę. W latach 2010-2020 wydano łącznie 204 pozwolenia na budowę wraz z ich zmianami, w tym część z nich dotyczyło inwestycji celu publicznego: budowa ratusza w Wojśławicach, budowa linii elektroenergetycznych, przebudowa budynku Urzędu Pocztowego w Wojśławicach, przebudowa synagogi na izbę tradycji ziemi wojśławickiej, przebudowa domu kultury w Rozięcinie, przebudowa szkoły w Majdanie Ostrowskim, budowa oświetlenia w Wojśławicach, budowa dróg i ciągów pieszych, budowa sceny plenerowej w ramach rewitalizacji otoczenia Domu Kultury w Wojśławicach, budowa masztu telekomunikacyjnego dla stacji bazowej w Majdanie Ostrowskim, adaptacja pomieszczeń budynku usługowego na klub seniora w Wojśławicach.

Rok	Liczba wydanych pozwoleń na budowę	Funkcja inwestycji/ lokalizacja inwestycji			
		inwestycja celu publicznego	inwestycja w zabudowie mieszkaniowej, zagrodowej	inwestycja w zabudowie usługowej	inna
2010	15	5	9		1
		Wojśławice, Czarnołoży	Wojśławice		Wojśławice
2011	29	5	16	2	6
		Wojśławice	Wojśławice, Stary Majdan, Kukawka, Czarnołoży, Putkowiec-Kolonia, Huta, Majdan Ostrowski, Nowy Majdan, Majdan Ostrowski	Wojśławice	Wojśławice, Stary Majdan, Nowy Majdan, Huta
2012	13	5	6		2
		Turowiec, Wojśławice, Kukawka	Nowy Majdan, Wojśławice		Wojśławice
2013	13		11		2
			Wojśławice, Rozięcin, Stary Majdan, Majdan Wojśławicki		Nowy Majdan, Huta
2014	11	1	9		1
		Wojśławice	Rozięcin, Stary Majdan, Wojśławice, Ostów-Kolonia		Wojśławice
2015	15	1	12	1	1
		Huta	Wojśławice, Stary Majdan, Kukawka, Majdan Ostrowski, Ostrów, Rozięcin	Wojśławice	Wojśławice
2016	24	4	16	1	3
		Wojśławice, Rozięcin, Majdan Ostrowski	Wojśławice, Trościanka, Putnowice Kolonia, Majdan Kukawiecki, Majdan Wojśławicki, Turowiec, Ostrów Kolonia	Wojśławice	Turowiec, Wojśławice, Majdan Ostrowski
2017	19	5	13		1
		Stary Majdan, Wojśławice, Wojśławice-Kolonia	Kukawka, Wojśławice, Nowy Majdan, Majdan Ostrowski		Wojśławice
2018	25	7	16	2	
		Wojśławice, Majdan Ostrowski	Wojśławice, Ostrów, Czarnołoży, Kukawka, Krasne, Majdan Ostrowski	Wojśławice	
2019	18		17		1

			Wojśławice, Huta, Trościanka, Turowiec, Majdan Nowy, Ostrów-Kolonia, Kukawka, Wólka Putnowicka, Putnowice Wielkie		Wojśławice
2020	19	7	12		
		Wojśławice, Rozięcín	Wojśławice, Kukawka, Turowiec, Putnowice Wielkie, Huta		

Wnioski i rekomendacje:

- gmina Wojśławice położona jest na tle województwa lubelskiego peryferyjnie, przez gminę nie przebiegają również główne trasy komunikacyjne, co stanowić może barierę rozwojową;
- w strukturze osadniczej gminy główną funkcję pełni miejscowość Wojśławice (dawne miasto) – jako ośrodek administracyjno-usługowy, o zwartym układzie osadniczym, uzupełniony przez osady wiejskie – zwarte i kolonijne, z wyróżniającymi się pod względem poziomu rozwoju przestrzennego i ludnościowego miejscowościami: Huta, Nowy Majdan, Majdan Ostrowski, Rozięcín, Putnowice Wielkie, Putnowice-Kolonia;
- gmina posiada typowo rolniczy charakter wynikający z dużego udziału gleb wysokich klas bonitacyjnych - wskazane jest utrzymanie dotychczasowego charakteru, przy jednoczesnej dywersyfikacji struktury gospodarczej gminy;
- cały obszar gminy pokrywa obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, zmieniany fragmentarycznie, w zależności od potrzeb – zmiany obowiązującego planu powinny wynikać z potrzeb inwestycyjnych, w szczególności związanych z rozwojem gospodarczym gminy.

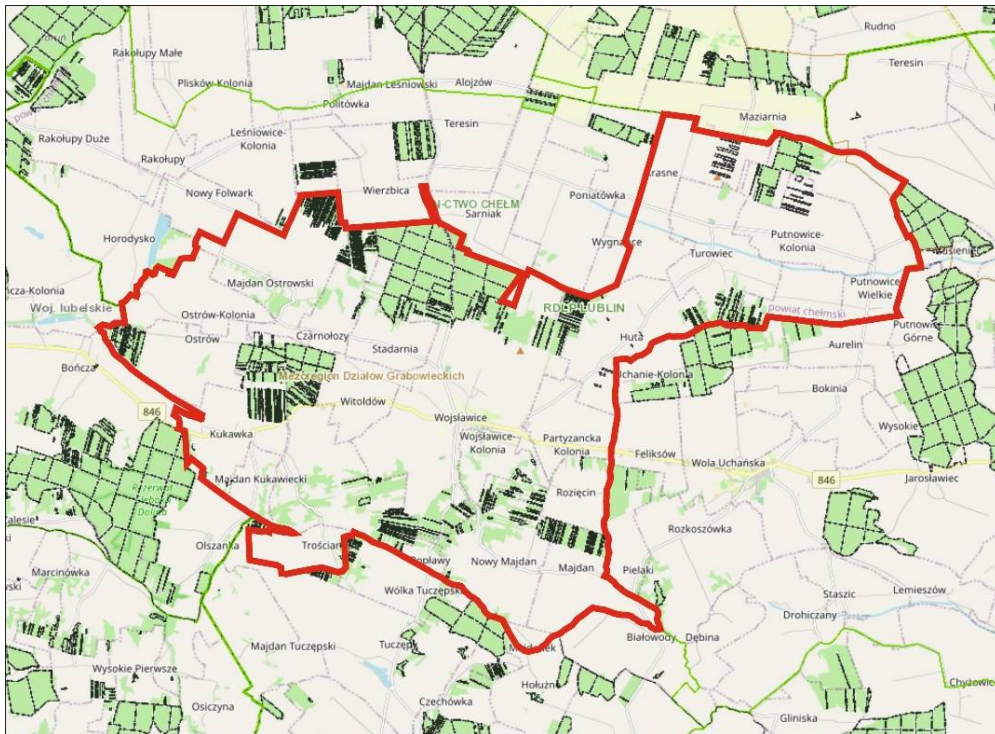
3. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

Głównymi elementami struktury przestrzennej gminy Wojśławice są: **tereny zurbanizowane** (głównie zabudowy zagrodowej, a także zabudowy mieszkaniowej, usługowej, produkcyjnej oraz terenów komunikacyjnych) oraz **tereny otwarte** – w przewarżającej części tereny rolnicze, a także doliny rzek, lasy, zadrzewienia i zakrzewienia.

Sieć osadnicza charakteryzuje się układem zabudowy wielodrożnicowym w miejscowościach Wojśławice i Rozięcín oraz rzędowym, wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, w pozostałych miejscowościach. Dominantami przestrzennymi w gminie pozostają przede wszystkim obiekty architektury sakralnej: kościół pw. Św. Michała Archanioła w Wojśławicach, kościół pw. Św. Barbary w Turowcu, kaplica w Majdanie oraz cerkiew prawosławna w Wojśławicach, jak również ratusz zlokalizowany na Rynku w Wojśławicach.

Na terenie gminy lasy obejmują powierzchnię ok. 2049,3 ha, w tym 908,89 ha stanowią lasy własności Skarbu Państwa. Lesistość na terenie gminy wynosi 18,5%. Większe skupiska lasów położone są w północnej części gminy. Zachowały się w nich fragmenty naturalnych drzewostanów bukowych. Lasy sosnowe i mieszane rosną w okolicach wsi Huta i Nowy Majdan.

Rozmieszczenie lasów w gminie Wojśławce

Źródło: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>

Istotną rolę w krajobrazie gminy Wojśławce, w miejscowości Wojśławce, pełni zbiornik wodny o powierzchni 1 ha, otoczony pasażem spacerowym.

Wnioski i rekomendacje:

- przy zagospodarowaniu terenów należy dążyć do skupiania zabudowy – w pierwszej kolejności należy uzupełniać luki w istniejących strukturach przestrzennych,
- nowa zabudowa powinna nawiązywać formą architektoniczną, materiałami i kolorystyką do istniejącej zabudowy,
- należy eksponować w przestrzeni najatrakcyjniejsze formy zabudowy,
- należy dążyć do wykształcenia w jednostkach osadniczych przestrzeni publicznych w postaci placów, parków wiejskich itp. służących uatrakcyjnieniu terenów zabudowy i integracji mieszkańców,
- należy zachować istniejące, charakterystyczne dla przestrzeni wiejskich, elementy małej architektury – kapliczki, figury i krzyże przydrożne,
- wskazuje się do pozostawienia w użytkowaniu rolniczym gleb najwyższych klas bonitacyjnych, wyłączonych spod zabudowy; tereny dolin rzecznych pełniące funkcje korytarzy ekologicznych należy pozostawić w dotychczasowym użytkowaniu,
- należy dążyć do wzbogacania terenów otwartych poprzez możliwość tworzenia się śródpolnych zadrzewień i zakrzewień,

- należy dążyć do wyrównywania granicy polno-leśnej poprzez dolesienia pomiędzy większymi kompleksami lasów, w szczególności na gruntach niskich klas bonitacyjnych,
- z uwagi na walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy, należy dążyć do rozwoju funkcji rekreacyjno-turystycznych.

4. STAN ŚRODOWISKA W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚCI I JAKOŚCI ZASOBÓW WODNYCH ORAZ WYMOGÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU, W TYM KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. Klasyfikacja fizyczno–geograficzna i geomorfologiczna

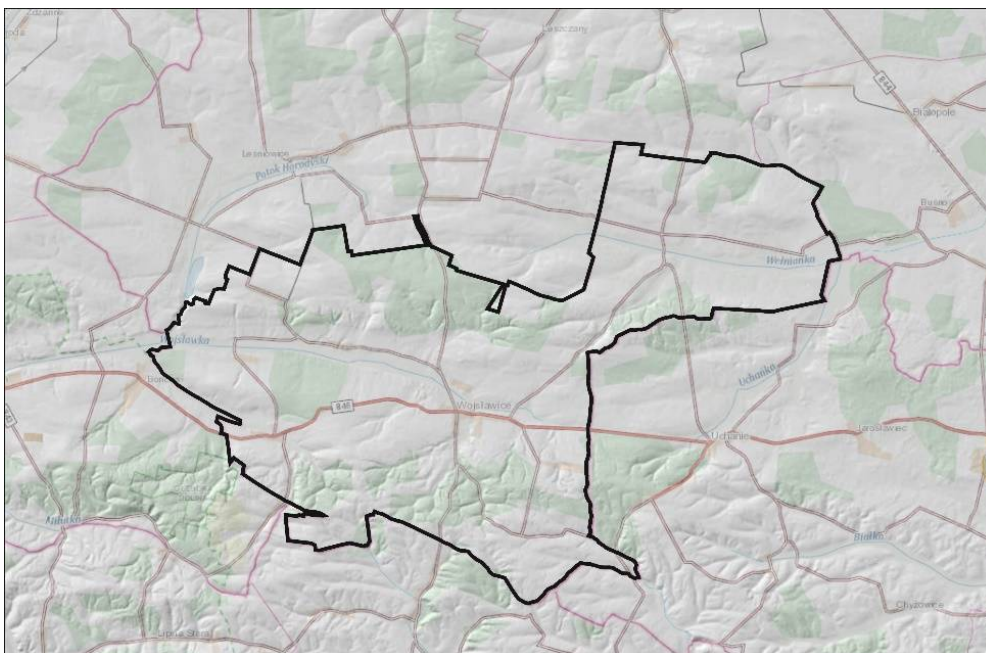
W podziale fizyczno-geograficznym (wg J. Kondrackiego „Regiony fizyczno–geograficzne Polski” 2002 r.), obszar gminy położony jest w obrębie mezoregionu Działy Grabowieckie, który stanowi część makroregionu Wyżyny Lubelskiej, stanowiącego część prowincji – Wyżyny Polskie, w paśmie Wyżyn Europejskich.

Mezoregion Działy Grabowieckie charakteryzują równoleżnikowe garby skał górnokredowych, poprzecinane niewielkimi dolinami rzek oraz mniejszymi rozcięciami erozyjnymi. Garby najczęściej przykryte są pokrywami lessowymi lub pyłowymi, a miejscami cienkimi pokrywami deluwialnymi. Charakterystycznym elementem rzeźby terenu są wąwozy (o długości do 2 km), wycięte w osadach lessowych o stromych lub urwistych zboczach sięgających wysokości ponad 20 m.

Krajobraz Gminy Wojśławice charakteryzuje się dużym urzeźbieniem, licznymi wąwozami i suchymi dolinami. Wojśławickie wąwozy osiągają długość do 2 km, przy głębokości od kilku do kilkunastu metrów. Wąwozy te, lokalnie nazywane są „debrami”. Z uwagi na bardzo liczne boczne odgałęzienia stanowią niepowtarzalny krajobraz. W ukształtowaniu terenu gminy można wyodrębnić trzy zasadnicze części biegnące równolegle do siebie w kierunku wschód – zachód. Część środkową stanowi dolina rzeki Wojśławki, która w swym górnym biegu łączy się z lewym dopływem noszącym nazwę Barbarka. Od strony południowej dolina Wojśławki przechodzi w pasmo wzniesień, które stanowią główny masyw Działów Grabowieckich i wznosi się na wysokość powyżej 300 m n.p.m. (teren podnosi się falami). Między grzbietami sąsiednich fal spotyka się znaczne obniżenia w kształcie nieck. Masyw zbudowany jest na pokładzie kredowym zwanym opoką, który pokrywa warstwa lessu.

Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Wojśławice

Źródło: <http://mapy.geoportal.gov.pl/wss/service/img/guest/CIEN/MapServer/WMS/Server>

4.2. Budowa geologiczna

Obszar gminy Wojśławice położony jest w peryferyjnej części platformy wschodnioeuropejskiej, w granicach Niecki Lubelskiej (nadbużańskiej), łagodnej struktury paleozoicznej, utworzonej ze skał karbońskich. Najstarsze utwory w podłożu to kambryjskie piaskowce (miąższość > 700 m). Powyżej występują margle i wapień ordowiku, których miąższość to maksymalnie 50 m, sylurskie iłowce i mułowce wapniste z soczewkami i laminami wapieni o miąższości 950 m oraz utwory dewonu dolnego - piaskowce, mułowce i iłowce, środkowego i górnego - wapień i dolomity. Miąższość węglonośnych osadów karbońskich (iłowce, mułowce, piaskowce z wkładkami węgla) to przedział od 600 m do 1600 m.

Powyżej utworów paleozoicznych zalegają utwory mezozoiczne - jurajskie, wykształcone są w postaci wapieni i dolomitów o miąższość ok. 100 m. Występujące nad nimi utwory kredy są reprezentowane przez osady węglanowe - głównie opoki, margle i kreda piszcząca. Miąższość utworów kredowych przekracza 200 m.

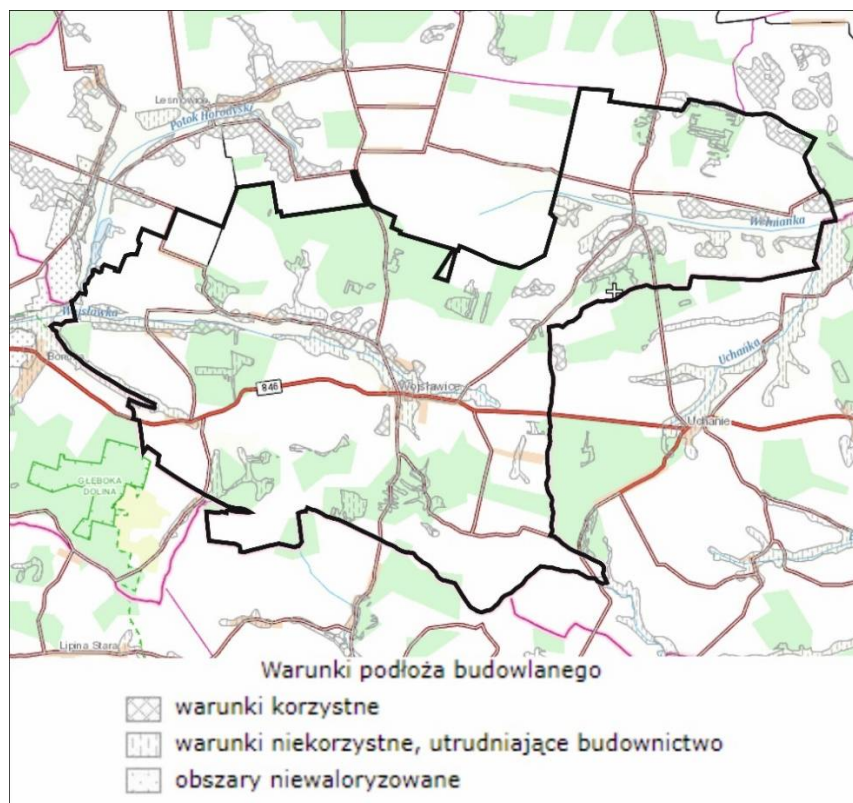
Kumulacje morfologiczne tj. stoki wzniesień i kulminacje garbów o wysokościach bezwzględnych przekraczających 210 m n.p.m. budują opoki. Czwartorzędowe utwory pokrywowe występujące we wschodniej i centralnej części terenu budują głównie utwory piaszczyste oraz lokalnie (w dolinach dawnych cieków) - mułki rzeczne, namuły i torfy. Na zboczach wzgórz i lokalnych obniżeniach terenu występują również pokrywy deluwialne i lessowe.

Na skłonach wzgórz występują złożone warunki geologiczno - inżynierskie, związane z występowaniem gruntów skalistych – opok przykrytych warstwą utworów deluwialnych i lessowych. Stopień złożoności warunków jest uzależniony od stopnia krasowatości wyżej wymienionych utworów węglanowych. Opoki przy realizacji zabudowy wymagają zabezpieczenia przed działaniem wody – zapobieganie rozwojowi procesów erozji chemicznej (wyłukiwanie węgla wapnia). Brak zabezpieczenia ww. gruntów może doprowadzić także do powstawania

wysadzin w wyniku jego przemarzania. W obniżeniach terenu stwierdza się niekorzystne warunki gruntowo – wodne, związane z obecnością gruntów nienośnych i płytkim występowaniem wód podziemnych. Realizacja przedsięwzięć na tym obszarze nie jest wykluczona, ale każdorazowo wymaga szczegółowych badań właściwości nośnych podłoża gruntowego.

Warunki podłoża budowlanego

Źródło: Mapa geologiczna Polski

4.3. Udokumentowane złoża kopalin oraz obszary i tereny górnicze

Na obszarze gminy Wojślawice udokumentowano dotychczas jedno złożo kopalin stałych. Jest to złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej „Majdan Nowy” zlokalizowane na południe od zabudowań wsi Majdan, o zasobach zatwierdzonych przez Prezesa Centralnego Urzędu Geologii w 1978 r. i zestawionych w „Bilansie zasobów kopalin i wód podziemnych” w ilości 5 614,62 m³. Powierzchnia złoża wynosi blisko 58,5 ha. Miąższość serii złożowej waha się od 5,6 m do 9,59 m. Miąższość nadkładu wynosi od 0,3 do 2,3 m. W aktualnym stanie zagospodarowania nieruchomości nad złożem stanowią grunty orne II i III klasy bonitacyjnej oraz położenie w Grabowiecko – Strzeleckim Obszarze Chronionego Krajobrazu, co jest przeciwwskazaniem do eksploatacji tego złoża w przyszłości.

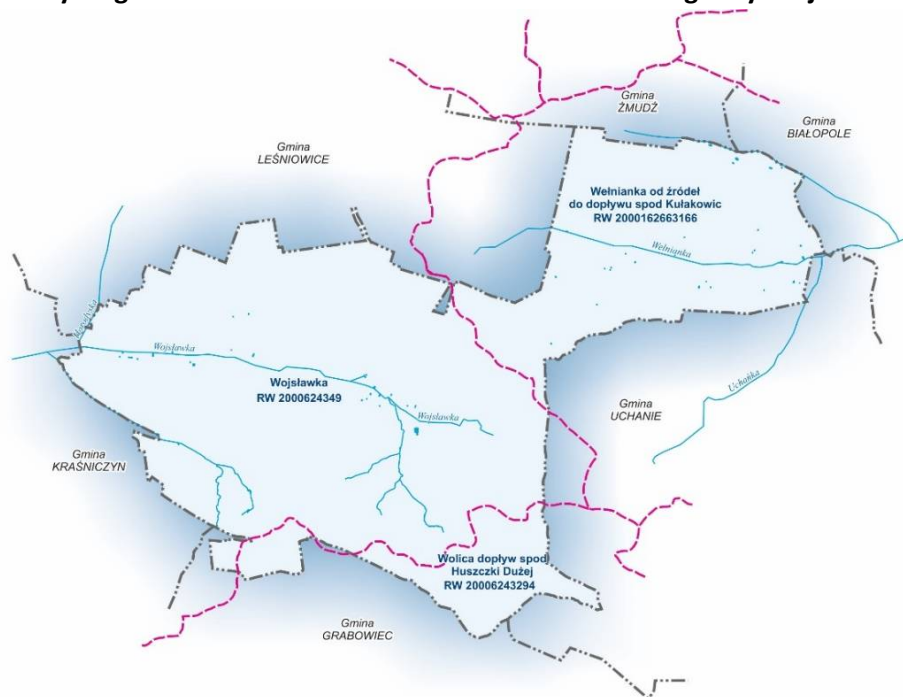
4.4. Wody powierzchniowe i podziemne

Wody powierzchniowe

Gmina Wojstawice położona jest na pograniczu zlewni rzeki Bug i Wieprz. Północno – wschodnia część gminy leży w zlewni rzeki Wełnianki – dopływu Bugu. Pozostała część gminy tj.: środkowa i zachodnia w zlewni rzeki Wieprz. Fragmenty południowej części gminy znajdują się w zlewni rzeki Wolicy. Główną rzeką jest Wojstawka, która przepływa przez obszar gminy równoleżnikowo ze wschodu, od źródła w miejscowości Wojstawice, na zachód. Cechą charakterystyczną rzeki Wojstawki są szerokie, zmeliorowane doliny bez wyraźnych przejść w stronę wysoczyzny. Dolina rzeki Wojstawki posiada typowy przekrój w kształcie litery U. Zbocza doliny są strome, a dno płaskie i zabagnione. Średni spadek Wojstawki wynosi 1,4%. Średni roczny przepływ notowany na wodowskazie w Orłowie (poza obszarem gminy) wynosi od 0,64 do 2,30 m³/s. Rzeka Wojstawa jest w znacznym stopniu uregulowana. Oprócz rzeki Wojstawki, przez gminę przepływa także rzeka Wełnianka. Duże odcinki rzeki są uregulowane. Dodatkowo na obszarze gminy występują źródła niewielkich cieków wodnych. Ewenementem jest ciek wodny o nazwie „Ponik”, który tworzą wody wypływające ze źródeł położonych na południowym skraju wsi Rozięcín. Ciek ten po przepłynięciu przez wieś zanika na jej północnym krańcu. Na terenie gminy (w miejscowości Wojstawice) zlokalizowany jest zbiornik wodny, który po przeprowadzeniu odpowiednich działań inwestycyjnych jest docelowo wykorzystywany na cele turystyczne i rekreacyjne.

Obszar gminy Wojstawice znajduje się w obrębie 3 Jednolitych Częściach Wód Powierzchniowych (JCWP), granice których pokrywają się z granicami naturalnymi zlewni cieków powierzchniowych. Zachodnia część gminy położona jest w obrębie JCWP Wojstawka, wschodnia w obrębie Wełnianka od źródeł do dopływu spod Kułakowic. Południowe obrzeża gminy znajdują się w obrębie JCWP Wolica od dopł. Spod Huszczki Dużej do ujścia.

Sieć hydrograficzna oraz rozmieszczenie JCWP na terenie gminy Wojstawice

Źródło: opracowanie własne

Wody podziemne

W dolinie Wojsławki, w obniżeniach terenu i bocznych dolinkach, wody podziemne występują w utworach czwartorzędowych. Głębokość zalegania wód jest niewielka ok. 3 m, zależna od poziomu wody w rzece i spływu powierzchniowego z sąsiednich terenów oraz od opadów atmosferycznych. Roczne wahania wód podziemnych są dość duże i wynoszą ok. 3 m. Wody tego poziomu są narażone na zanieczyszczenia i często nie odpowiadają normom wody pitnej.

Wody gruntowe typu szczelinowo - warstwowego znajdują się w skałach kredowych. Wody tego poziomu występują w krasowiejących marglach lub w szczelinach niekrasowiejących opok. Poziom tych wód zalega na głębokościach 10-30 m p.p.t., a w niektórych rejonach poniżej 50 m p.p.t. Roczne amplitudy wahań zwierciadła wód kredowych są niewielkie, rzędu 0,5 - 1,0 m. Wody szczelinowe zalegające na większych głębokościach nie budzą zastrzeżeń pod względem sanitarnym, natomiast wody płytsze mogą być skażone bakteriologicznie wskutek kontaktu z wodami porowymi.

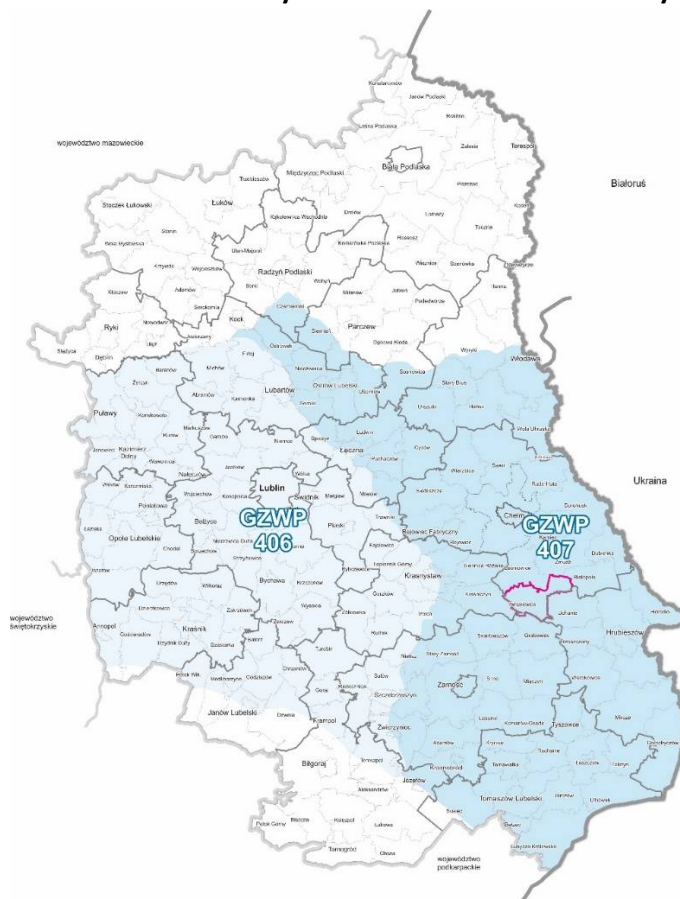
Pod względem hydrologicznym obszar gminy położony jest w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych (GZWP) Nr 407 Niecka Lubelska Chełm – Zamość, którego wody uznane zostały za strategiczne zasoby i o wysokim poziomie zagrożenia ich jakości ze względu na brak nakładu czwartorzędowego nad wodonoścem lub jego nieciągłość i znaczną przepuszczalność.

Obszar gminy Wojsławice położony jest w obrębie JCWPd: nr PLGW200090 (część wschodnia gminy) oraz nr PLGW200121 (część zachodnia gminy). Struktura JCWPd 90 jest złożona z jednego poziomu wodonośnego w utworach szczelinowych górnej kredy. Każdy z tych poziomów charakteryzuje się nieco innym układem stref zasilania i drenażu. Obszar jednostki stanowi obiekt zamknięty w sensie hydrogeologicznym, a działy wód podziemnych wydzielonych poziomów wodonośnych pokrywają się z działami wód powierzchniowych. Poziom czwartorzędowy Q jest na ogół słabo izolowany od powierzchni terenu, a jego zasilanie ma miejsce na wychodniach piaszczystych lub poprzez niezbyt gruby nadkład gliniasty. Strefy zasilania związane są z lokalnymi działami wód powierzchniowych. Poziom wodonośny K3 na przeważającej części obszaru nie jest izolowany od powierzchni terenu lub izolowany cienką pokrywą utworów słabo przepuszczalnych. Jego zasilanie ma charakter bezpośredni lub odbywa się na drodze przesączania wód opadowych poprzez występujące na powierzchni terenu utwory piaszczyste, ewentualnie poprzez cienkie pokrywy glin zwałowych lub gliniastych deluwiów na zwietrzelinie kredowej. Poziom wodonośny czwartorzędowo-kredowo-paleoceński Q-K3 występuje tylko w dolinie Wieprza i ujściowych odcinków jego dopływów. Zasilanie bezpośrednie ma znaczenie znikome i jest równoważone wzmożoną ewapotranspiracją typową dla dolin rzecznych. Utwory wodonośne budujące ten poziom zasilane są właściwie wyłącznie lateralnie wodami napływającymi z wysoczyzny i dalej drenowanymi przez cieki powierzchniowe.

W przypadku JCWPd nr PLGW200121 istnieje jeden wspólny poziom wodonośny o charakterze warstwowo-szczelinowym z powszechnym występowaniem poziomów zawieszonych w obszarach wyżynnych (Smoleń 1980, Herbich 1984, Krajewski 1984, Michalczyk 1986). Krążenie wód podziemnych odbywa się systemem połączonych szczelin, wśród których o przeciętnej wodonośności decydują systemy spękań ciosowych wraz ze szczelinami oddzielności międzyławicowej, zaś lokalnie - systemy szczelin związanych ze strefami dyslokacyjnymi (S. Krajewski, 1972; P. Herbich, 1980; M. Woźnicka, 2004). Czynną pojemność wodną utworów górnokredowych współtworzą szczeliny oraz komunikujące się z nimi makropory i mikrospękania. Czas wymiany wód w naturalnych i wymuszonych układach krążenia wynosi około 12-3 lat. Zwierciadło wód podziemnych ma charakter swobodny, choć lokalnie przykryte jest słoboprzepuszczalnymi utworami czwartorzędowymi i trzeciorzędowymi.

W dolinach rzek, gdzie brak jest utworów izolujących poziom kredowy, występuje w łączności hydraulicznej z poziomem czwartorzędowym.

Rozmieszczenie Głównych Zbiorników Wód Podziemnych

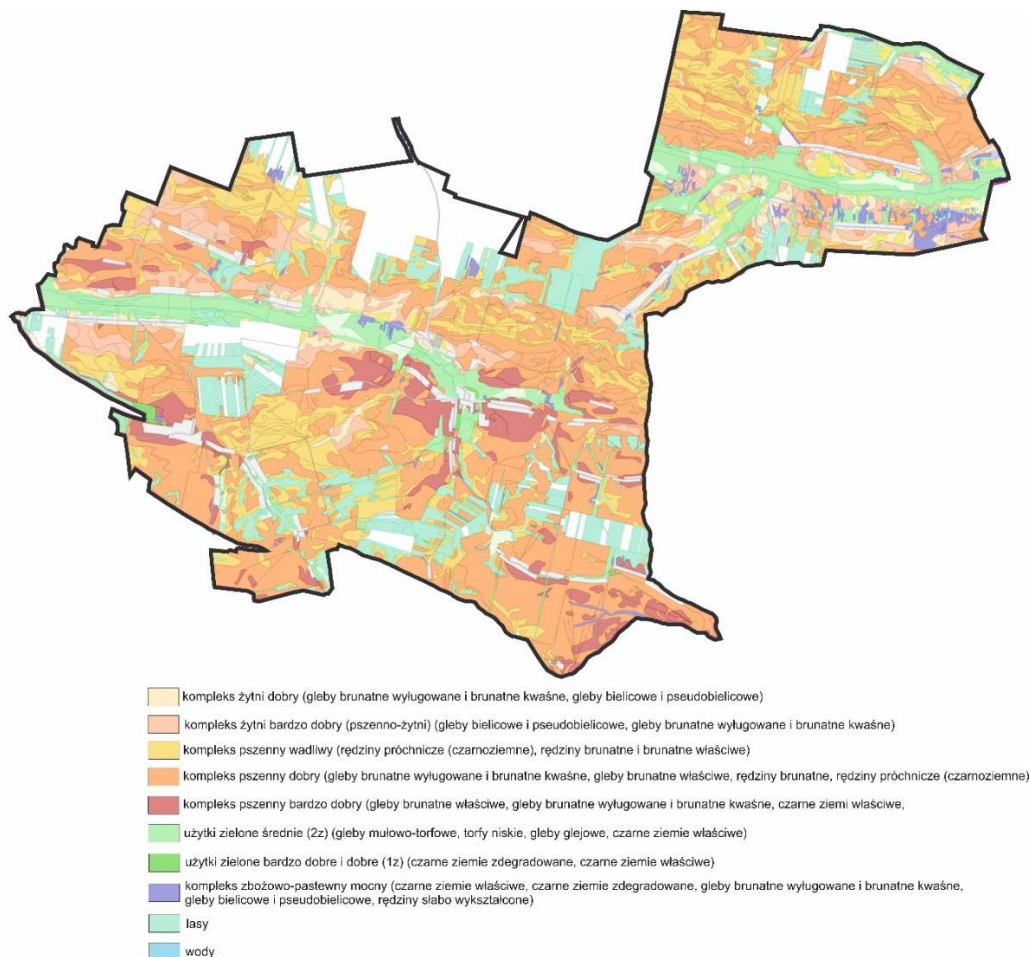
4.5. Gleby

Obszar gminy Wojśławice charakteryzuje się zdecydowaną przewagą gleb bardzo dobrych i dobrych. Dominują tu gleby wytworzone na lessach. W okolicy miejscowości Putnowice-Wielkie, Turowiec i Krasne występują czarnoziemy, gleby gliniaste w okolicy Trościanki, Nowego Majdanu i Popław, rędziny w okolicy Ostrowa i Majdanu Ostrowskiego oraz gleby na podłożu piasków w okolicy Stadarni, Huty i miejscowości Czarnożoły.

Na terenie gminy Wojśławice, wśród gruntów ornych przeważają gleby klasy bonitacyjnej IIIa (ok. 28 %), następnie IIIb (ok. 27 %), IVa (ok. 19 %), IVb (ok. 5 %) i II (ok. 6 %). Udział pozostałych klas (I, V, VI i VIz) łącznie nie przekracza 15 %. Gleby na terenie gminy wykazują stosunkowo niewielkie zróżnicowane typologiczne. Dominującym typem gleb są rędziny (brunatne, próchnicze) występujące na ok. 50 % terenu. Rędziny występują głównie we wschodniej (rejon miejscowości Huta) oraz zachodniej części gminy (na północ od miejscowości Majdan Ostrowski). W centralnej części, na północ od miejscowości Wojśławice, występują gleby brunatne wyługowane i brunatne kwaśne – zajmują one ok. 35 % powierzchni. Pozostałą część (ok. 15 %) zajmują gleby bielcowe i pseudobielcowe, występujące na północ od miejscowości Stadarnia. Tak duża obecność rędzin oraz gleb brunatnych związana jest z występowaniem w podłożu skał wapiennych (głównie kredowych opok, ale podrzędnie i margli). Z kolei gleby bielcowe i pseudobielcowe powstały na zwietrzelinie

ww. skał. Grunty rolne I-III klasy bonitacyjnej występują w okolicach Huty, Wojśławic, Stadarnia oraz na północ od Majdanu Ostrowskiego.

Uwarunkowania glebowo-rolnicze na terenie gminy

4.6. Warunki klimatyczne i jakość powietrza atmosferycznego

Teren gminy Wojśławice, zgodnie z regionalizacją klimatyczną A. Wosia (1999), znajduje się w Regionie Zamojsko-Przemyskim (R-XXVIII), obejmującym swym zasięgiem część wschodnią Wyżyny Lubelskiej, Rostocze, Płaskowyż Tarnogrodzki i wschodni skraj Pogórza Karpackiego. Obszar gminy znajduje się w północnej części Regionu Klimatycznego RXXVIII, charakteryzującej się bardzo małą zmiennością występowania poszczególnych typów pogody. Średnia temperatura powietrza wynosi ok. 7-8 °C. Najniższe notowane temperatury wynoszą ok. -28-29°C. Najwyższe notowane temperatury wynoszą ok. +34°C. Średnia amplituda roczna temperatury mieści się w przedziale ok. 20,0-22,5°C. Średnia roczna suma usłonecznienia, czyli bezchmurnego nieba, wynosi ok. 1600 h. Średnia roczna suma opadów kształtuje się w granicach 450-500 mm. Pokrywa śnieżna zalega średnio w ok. 40-50 dni w roku. Okres wegetacyjny wynosi ponad 200 dni w roku. Wiatry wieją najczęściej z sektora zachodniego (ok. 30-35% - śr. roczna) oraz południowego (ok. 20-25%). Kierunki i prędkości wiatrów w dużym stopniu zależą jednak od lokalnego ukształtowania terenu. Cisze i wiatry słabe o prędkości poniżej 2 m/s występują z częstością ok. 50-60% (śr. roczna).

Na terenie gminy występuje znaczne zróżnicowanie klimatów lokalnych modyfikowanych przez rzeźbę terenu, wody, zagospodarowanie terenu, roślinność. Najkorzystniejsze warunki termiczno - wilgotnościowe i solarne występują na zboczach o ekspozycji południowej, południowowschodniej i południowo-zachodniej oraz na terenach wyniesionych, dostatecznie przewietrzonych. Niekorzystne warunki klimatu lokalnego występują w dolinach rzek i obniżeniach terenowych o płytkim zaleganiu wód gruntowych. Następuje tu akumulacja oziębionego powietrza, występują częste inwersje termiczne, przymrozki i mgły.

4.7. Szata roślinna

Wg regionalizacji geobotanicznej Polski Matuszkiewicza gmina Wojślawice leży na pograniczu dwóch działów – Wołyńskiego (część północna gminy) i Mazowiecko - Poleskiego (część południowa gminy). Mniejsza (wschodnia – bezpośrednio przy granicy z gminą Uchanie) część terenu gminy znajduje się w granicach Krainy Zachodniowołyńskiej (dział Wołyński) okręgu Polesia Wołyńskiego, podokręgu chełmskiego. Pozostała część terenu znajduje się w granicach Krainy Wyżyny Lubelskiej, okręgu Wyżyny Lubelskiej, podokręgu krasiczyńskiego. Zasoby przyrody ożywionej w omawianym rejonie tworzą głównie ekosystemy związane z polami uprawnymi. W obrębie użytków rolnych dominuje roślinność z wieloma wapniolubnymi gatunkami z zespołu *Caucalido-Scandicetum* (zbiorowisko upraw zbożowych związane głównie z pszenicą) oraz z zespołu *Lamio-Veronicetum politae* (zbiorowisko upraw okopowych). Na całej długości obszaru opracowania spotyka się również bardzo często roślinność ze związku *Convolvulo-Agropyron repentis* występującą na miedzach, poboczach dróg, na ugorach i nieużytkach. Zbiorowiska leśne (położone w rejonie miejscowości Kolonia Stadarnia, w rejonie tej miejscowości oraz na północ od miejscowości Czarnołozy i na północny-zachód od miejscowości Stadarnia) obejmują lasy gospodarcze, układy zbiorowisk zastępczych o trudnej do ustalenia klasyfikacji syntaksonomicznej. We wschodniej części terenu gminy (na północ od m. Czarnołozy) występuje łęg (kod 91E0), który fitosocjologicznie należy do związku *Alno-Ulmion*.

4.8. Fauna

Na obszarze gminy Wojślawice dogodne warunki do bytowania znajdują gatunki ptaków związane z terenami rolniczymi tj.: bocian biały, ortolan, pliszka żółta, świergotek polny, skowronek, kuropatwa, bażant, pustułka, pliszka siwa, cierniówka, kapturka, szczygieł, dzwonec, czyż, trznadel, potrzuszcz, kruk, sójka. Z ptaków lęgowych z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej występują lerka (skowronek borowy) i gąsiorek.

Ssaki reprezentowane są przez takie pospolite gatunki, jak: mysz polna, mysz leśna, nornica ruda i inne niewielkie gryzonie z podrodziny nornikowatych. Na łąkach, polach, przy rowach przecinających pola dogodne warunki do bytowania znajdują gatunki płazów: kumak nizinny, ropucha szara, ropucha zielona, żaba moczarowa, żaba jeziorkowa, żaba trawna, żaba wodna. Wszystkie gatunki płazów występujących w Polsce należą do gatunków objętych ochroną ścisłą (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt).

4.10. Przyrodnicze obszary i obiekty prawnie chronione

Na terenie gminy Wojśławice formami prawnej ochrony przyrody na podstawie ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. są:

- obszar włączony do Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000 – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Putnowice” PLH060074,
- Grabowiecko – Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- pomniki przyrody.

Obszary chronione zajmują 94% powierzchni gminy.

- **Obszar Natura 2000 „Putnowice” PLH060074** wyznaczony został na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 września 2019 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Putnowice (PLH060074) - Dziennik Ustaw 2019 r. poz. 2036.

Obszar obejmuje powierzchnię 50,57 ha i składa się z sześciu powiązanych funkcjonalnie enklaw leśnych na wapiennym wzgórzu. Obszar obejmuje las grądowy z udziałem gatunków rzadkich i chronionych. W lasach liściastych występuje grąd z płatami świetlistej dąbrowy, natomiast w lasach mieszanych występują rzadkie i chronione gatunki wapniolubne w runie, w szczególności duża populacja obuwika pospolitego, rosnącego w wołyńskiej odmianie grądu subkontynentalnego. Inne występujące gatunki roślin - orlik pospolity, buławnik wielkokwiatowy, pluskwica europejska, lilia złotogłów, gniazdosz leśny, pięciornik biały.

Obszar wyznaczony został w celu trwałej ochrony siedlisk przyrodniczych i populacji zagrożonych wyginięciem gatunków roślin oraz odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych lub właściwego stanu ochrony gatunków.

Przedmiotem ochrony są:

- siedliska przyrodnicze - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum) oraz ciepłolubne dąbrowy (Quercetalia pubescenti petraeae)
- gatunki roślin - obuwik pospolity (Cypripedium calceolus).

- **Grabowiecko – Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu** – obejmuje powierzchnię 10 369,24 ha, co stanowi niemal całą powierzchnię gminy, blisko 94%. Obszar ustanowiony został na mocy Uchwały Nr XLIV/645/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 8 października 2018 r. w sprawie Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. OCHK charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu, o dużych walorach widokowych, obecnością długich stoków o ekspozycji południowej oraz systemem suchych dolinek i wąwozów wiążących się z występowaniem pokrywy lessowej. Pełni on też funkcję łącznika i bufora dla dwóch parków krajobrazowych - Skierbieszowskiego i Strzeleckiego.

- **Pomniki przyrody:**

- ❖ 2 pomniki przyrody – 2 kasztany jadalne - *Castanea sativa*, Nadleśnictwo Chełm, leśnictwo Wojśławice, oddział 214c, w sąsiedztwie dorodnego buka leśnego, około 50 m od leśniczówki;
- ❖ Tulipanowiec amerykański – *Liriodendron tulipifera*, Nadleśnictwo Chełm, leśnictwo Wojśławice, oddział 214c, około 40 metrów od leśniczówki;
- ❖ Nisza źródliskowa znajdująca się w bocznym odgałęzieniu zakrzaczonego wąwozu na wschód od wsi Majdan Nowy.

Obszary i obiekty prawnej ochrony przyrody

źródło: opracowanie własne

4.11. Charakterystyka ekosystemów oraz ocena ich odporności na degradację i zdolność do regeneracji

Lasy

Lasy stanowią istotny element struktury przestrzennej gminy Wojślawice. Położone są w kilku kompleksach zlokalizowanych: w północnej części gminy (Lasy: Czarnołożki, Pasieka, Huciański), w zachodniej części (Ostrowska Kępa), w południowej części (Lipina).

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej lasy położone są w Mezoregionie Działów Grabowieckich. Lasy Państwowe na terenie gminy znajdują się w zasięgu Nadleśnictwa Chełm, w leśnictwie Wojślawce.

Z uwagi na warunki klimatyczne i glebowe lasy te zostały zaliczone do typu siedliskowego – grądu środkowoeuropejskiego i subkontynentalnego. Są to lasy świeże z przewagą gatunków drzew: grabu, brzozy, dębu, sosny, osiki, świerku.

Odporność na degradację i zdolność do regeneracji drzewostanów zależna jest od ich wieku, składu gatunkowego i występujących presji. Wpływ na degradację lasów mają trzy rodzaje czynników: abiotyczne, biotyczne i antropogeniczne. Czynniki abiotyczne związane są ze zjawiskami atmosferycznymi (np.: anomalie pogodowe - susze, wichury), właściwościami gleb oraz warunkami fizjograficznymi. Zagrożenia biotyczne związane są z masowym pojawianiem się szkodników owadzi oraz grzybowych chorób infekcyjnych. W Polsce zagrożenie szkodnikami owadzi dotyczy głównie drzewostanu iglastego, drzewostan liściasty natomiast częściej atakowany jest przez choroby

grzybowe i infekcyjne. Istotny wpływ na degradację lasów mają czynniki antropogeniczne (zanieczyszczenia pyłowe i gazowe, pożary lasów, błędy gospodarki leśnej), które działają negatywnie na przebieg procesów życiowych drzew. Na terenie gminy Wojśławice, a także w jej bezpośrednim sąsiedztwie, nie występują duże aglomeracje miejskie ani zakłady przemysłowe, które istotnie wpływałyby na jakość lasów. Lasy liściaste są bardziej odporne od iglastych na zanieczyszczenia powietrza, a w strefie ich koron następuje alkalizacja kwaśnych opadów. Występujący na terenie gminy, w znacznej ilości drzewostan sosnowy, jest najodporniejszy wśród gatunków szpilkowych.

W grupie czynników antropogenicznych, zjawiskiem zagrażającym lasom są pożary. Obszary leśne podlegają klasyfikacji pod względem zagrożenia pożarowego lasu według trzystopniowej skali. W planie urzędzenia Lasów Nadleśnictwa Chełm zagrożenie pożarowe lasu na terenie Nadleśnictwa jest małe, co potwierdza zaliczenie go do III kategorii zagrożenia pożarowego. Stopień zapalności dna lasu zależy od składu runa, wilgotności nagromadzonej leżaniny i ściółki oraz rozkładu pogody w roku (głównie opadów atmosferycznych). Okres zwiększonej palności przypada na wczesną wiosnę po zejściu pokrywy śnieżnej, kiedy to występują duże ilości wysuszonych traw, krzewinek, opadłe listowie. Drugi okres o zwiększonej palności występuje w okresach długotrwałej suszy. Okres zagrożenia pożarowego występuje od momentu uzyskania przez ściółkę wilgotności mniejszej niż 27%. Lokalnie duże zagrożenie może występować w sezonie letnim i jesiennym, kiedy występuje zwiększona penetracja lasów przez ludność zbierającą owoce runa leśnego oraz zwiększony ruch turystyczny.

Ekosystemy łąkowe, pastwiska i nieużytki o cechach naturalnych

Łąki i pastwiska zajmują znaczący udział w strukturze użytkowania terenu gminy. Zlokalizowane są głównie w dolinach rzek Wojśławki i Wełnianki, a także w obniżeniach terenu. Występują przede wszystkim na glebach organicznych o wysokim poziomie wód gruntowych. Charakteryzują się bogatą florą i fauną, co wpływa na utrzymanie odpowiedniego poziomu bioróżnorodności na terenach użytkowanych rolniczo. Roślinność łąkowo – pastwiskową tworzą przede wszystkim rośliny wieloletnie o mniejszej wrażliwości na zmiany klimatyczne. Obrzeża łąk stanowi siedlisko życia owadów i zwierząt wodno – lądowych. Teren trwałych użytków zielonych stanowi istotny element ochrony przeciwpowodziowej, a także tworzy biologiczną i biochemiczną barierę ograniczającą migrację związków chemicznych, w tym materiałów z pól, do wód powierzchniowych. Ekosystemy łąk i pastwisk charakteryzują się wysoką odpornością na degradację oraz dobrymi zdolnościami regeneracyjnymi. Wpływ na zwiększenie odporności ekosystemów na degradację ma regeneracja zasobów próchnicy. Łąki oraz pastwiska pokryte wieloletnią roślinnością trawiastą posiadają największą warstwę rezerwową naturalnej próchnicy, tworzoną pod wpływem procesu darniowego.

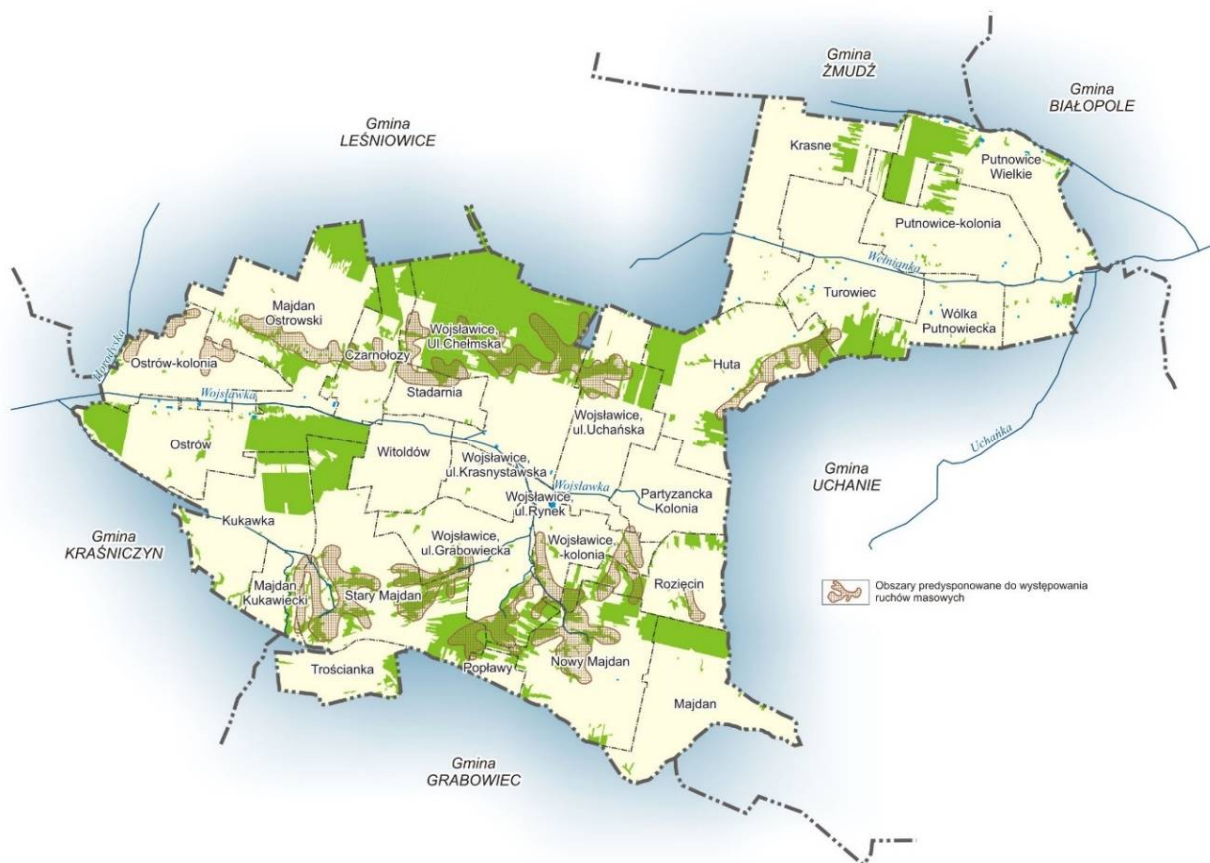
Pola uprawne

Pola uprawne zajmują ponad 65% powierzchni gminy. Dominującym typem gleb są rędziny (brunatne i próchnicze), występujące na ok. 50% powierzchni gminy. W centralnej części gminy występują gleby brunatne wylugowane i brunatne kwaśne. Gleby bielicowe i pseudobielicowe, zajmują powierzchnię ok. 15% terenu gminy. Tak duża obecność rędzin związana jest z występowaniem w podłożu skał wapiennych (głównie kredowych opok, ale również i margli). Gleby bielicowe i pseudobielicowe powstały z lessów oraz w miejscach wychodni skał wapiennych - z rędzin. Gleby te stwarzają bardzo korzystne warunki dla rozwoju produkcji rolnej, co wpływa na ich

intensywne użytkowanie. Ekosystem przestrzeni rolnych gminy charakteryzują drobnoprzestrzenne pola uprawne z miedzami i enklawami zakrzaczeń i zadrzewień śródpolnych.

Pod względem odporności na degradację, pola uprawne zaliczane są do najmniej odpornych elementów środowiska. Na zmniejszenie odporności gruntów na tym terenie wpływa zarówno monokulturowość upraw, jak i występowanie gleb lessowych. Gleby te są szczególnie podatne na erozję wodą powodującą niszczenie wierzchnich, a często i głębszych warstw, poprzez wyflukowanie cząstek glebowych i składników mineralnych do wód powierzchniowych.

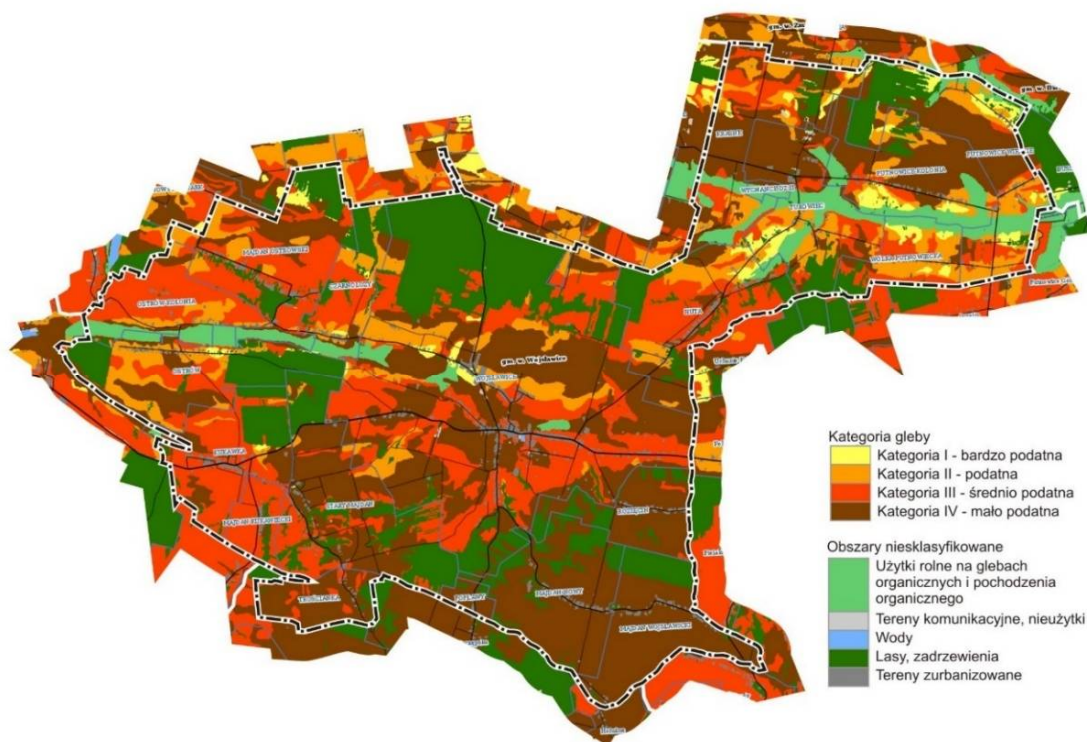
Obszary predysponowane do ruchów masowych

źródło: opracowanie własne

Istotnym problem w rolnictwie w gminie Wojsławice jest erozja na glebach lessowych zbudowanych z pyłów. Ocenia się, iż na terenie gminy blisko 20% gleb jest podatnych na ryzyko wystąpienia suszy.

Podatność na susze

źródło: opracowanie własne

4.12. Ocena stanu ochrony i użytkowania zasobów przyrodniczych oraz stanu zachowania walorów krajobrazowych i możliwość ich kształtowania

Zasoby leśne

Ochrona lasów i gruntów leśnych regulowana jest przez przepisy ustawy z dnia 28 września 1991 roku *o lasach* (Dz. U. 2021 poz. 1275, z późn. zm.) oraz Ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku *o ochronie gruntów rolnych i leśnych* (Dz. U. z 2021 poz. 1326). Przepisy te wskazują głównie na ochronę lasów poprzez zachowanie ich trwałości (m.in. poprzez podnoszenie naturalnej odporności drzewostanów, a w szczególności zapobiegania powstawaniu i rozprzestrzenianiu się pożarów, nadmiernemu pojawianiu i rozprzestrzenianiu organizmów żywych oraz ochrony gleb i wód leśnych) oraz ograniczają możliwości przeznaczania lasów i terenów leśnych na cele nieleśne i nierolnicze.

Gospodarka leśna na terenie gminy Wojsławice prowadzona jest na podstawie dwóch dokumentów:

- w lasach państwowych - na podstawie Planu Urządzenia Lasu Nadleśnictwa Chełm,
- w lasach prywatnych - na podstawie Uproszczonego Planu Urządzenia Lasu.

Zasoby gleb

Na obszarze gminy przeważają gleby wysokich klas bonitacyjnych. Grunty te głównie użytkowane są rolniczo i podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku

o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2021 poz. 1326). Zgodnie z ustawą, ochrona gruntów rolnych polega na m.in.: ograniczaniu przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze i nieleśne, zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej i ruchom masowym ziemi, rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze oraz ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Gospodarowanie zasobami gleb na obszarze gminy jest prawidłowe.

Zasoby surowców naturalnych

Na obszarze gminy Wojśławice zlokalizowane jest jedno udokumentowane złożo kopalin – surowców ilastych do ceramiki budowlanej „Majdan Nowy”. Powierzchnia złoża wynosi 58,5 ha. Aktualnie złożo jest niezagospodarowane i nie eksploatowane. Potencjalna eksploatacja złoża jest utrudniona przez występowanie nad złożem gleb wysokich klas bonitacyjnych (gruntów II i III klasy bonitacyjnej) oraz położenie obszaru na terenie Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Zasoby wodne

Gmina Wojśławice położona jest w granicach Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Chełm – Zamość” nr 407. Zbiornik ten z wodami piętra kredowego jest głównym źródłem wody dla ludności. Wody podziemne w obrębie tego zbiornika są wysokiej jakości i bez uzdatnienia wody nadają się do celów konsumpcyjnych. Cała powierzchnia GZWP nr 407 objęta została projektowaną strefą ochronną na mocy decyzji Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa NR KDH 1/013/601/97 z dn. 24.07.1997 r. Na obszarze gminy Wojśławice wyznaczono Obszar Wysokiej Ochrony (OWO).

Na terenie gminy funkcjonują 4 ujęcia wód podziemnych: w Wojśławicach, Hucie, Nowym Majdanie, Kukawce. Ujęcia te chronione są w granicach stref ochrony bezpośredniej.

Krajobraz

Gmina Wojśławice cechuje się wysokimi walorami krajobrazowymi. Krajobraz ten podlega ochronie na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody*. Na mocy ustawy ochrona prowadzona jest na terenie Grabowiecko – Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk - Putnowice PLH060074 oraz w zakresie pomników przyrody.

Jednym z elementów krajobrazu są obiekty zabytkowe. Szczególnej ochronie na mocy ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* podlegają zabytki wpisane do rejestru zabytków, ewidencji obiektów zabytkowych oraz stanowiska archeologiczne. Zasoby krajobrazowe na terenie gminy wykorzystywane są głównie turystycznie. Do najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym należy południowy skraj gminy, ze wsiami: Trościanka, Nowy Majdan, Majdan Ostrowski i Stary Majdan. Miejsca te słyną z malowniczych wąwozów.

Przez obszar gminy przebiegają ścieżki edukacyjno-przyrodnicze:

- Ścieżka edukacyjno-przyrodnicza w Starym Majdanie - trasa w formie pętli liczy około 2,3 km. Ścieżka rozpoczyna się przy niszy źródłowej i prowadzi przez malowniczy wąwóz lessowy. Jar wyróżnia duża głębokość, długość oraz wybijające na jego początku źródła, a także bogate runo sprzyjające występowaniu różnorodnych gatunków grzybów, paproci oraz rzadkich gatunków roślin;

- Ścieżka edukacyjno-przyrodnicza w Majdanie Ostrowskim - trasa liczy około 800 m. Ścieżka rozpoczyna się przy dawnym budynku szkoły w Majdanie Ostrowskim i prowadzi przez malowniczy młodnik i okopy z I wojny światowej.

Ponadto przez gminę Wojśławice przebiega trasa rowerowa „Malowniczy Wschód”. Cała trasa mierzy ok. 100 km i prowadzi przez obszar Wyżyny Lubelskiej i Doliny Bugu na wschód do Chełma.

Wnioski i rekomendacje:

- przy kształtowaniu rozwoju przestrzennego na terenie gminy należy uwzględnić występujące na terenie gminy bariery związane z warunkami geologiczno-inżynierskimi i z rzeźbą terenu – nienośne lub słabonośne grunty występują w dolinach rzeki Wojśławki i Wełnianki; obszary zagrożone osuwaniem i obrywaniem się skał i zboczy występują w okolicach miejscowości Majdan Ostrowski, Stadarnia, Czarnożoły, Majdan Kukawiecki, Stary Majdan, Nowy Majdan, obszary na południe i na północ od Wojśławic oraz na południe od miejscowości Huta;
- niewskazane pod funkcje zabudowy są tereny wierzchowin – pokryte lessami wrażliwymi na erozję powierzchniową i tworzącymi liczne wąwozy i jary o czynnych procesach erozyjnych;
- wskazana jest ochrona terenów leśnych przed antropopresją, w tym przed fragmentaryzacją lasów;
- ochronie przed nierolniczym i nieleśnym zagospodarowywaniem podlegają tereny gruntów leśnych i rolnych – w pierwszej kolejności należy zagospodarowywać tereny o niskich klasach bonitacyjnych oraz grunty rolne położone w obrębie zwartych struktur przestrzennych;
- wskazane jest zalesianie gruntów nieprzydatnych dla rolnictwa – nieużytki i grunty o najniższych klasach bonitacyjnych;
- z uwagi na wysokie walory środowiska przyrodniczego należy unikać zagospodarowywania terenów pod funkcje mogące pogorszyć jego jakość;
- należy zagospodarowywać tereny w sposób chroniący walory krajobrazu, z uwagi na położenie gminy na terenie obszaru chronionego krajobrazu;
- w zagospodarowaniu przestrzennym należy uwzględnić i wykorzystać potencjał wynikający z terenów przyrodniczych i krajobrazowych, w związku z czym wskazuje się na rozwój funkcji związanych z turystyką, agroturystyką (również jako funkcją towarzyszącą zabudowie mieszkaniowej i zagrodowej), rekreacją i wypoczynkiem;
- wskazuje się na podniesienie atrakcyjności turystycznej gminy przez udostępnianie terenów umożliwiających realizację inwestycji z zakresu usług turystyki i rekreacji.

5. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

5.1. Historia Gminy¹

Nazwa Wojśławice jest nazwą patronimiczną i pochodzi od męskiego imienia Wojśław. Pierwszym znanym z imienia właścicielem włości wojśławickich był Wronko z Wojśławic, od którego w 1437 roku odkupił je Jan Ligęza Czyżowski herbu Półkozic (kasztelan krakowski, namiestnik króla na Rusi i w Małopolsce). W rękach Czyżowskich Wojśławice, jako majątek dziedziczny, pozostawały do początku XVII wieku.

W 1629 roku dobra przeszły w posiadanie Janusza Tyszkiewicza herbu Leliwo, wojewody kijowskiego. W posiadaniu Tyszkiewiczów Wojśławice pozostawały do 1667 roku, do momentu, aż właścicielem stał się Wacław Hulewicz herbu Nowina, a następnie jego potomkowie: Katarzyna Angela oraz Zofia Angela. W latach 1703–1779 Wojśławice pozostawały w rękach rodziny Potockich. Kolejnymi dziedzicami majątku byli: Jan Placyd Kurdwanowski, Wojciech Poletyło herbu Trzywdar, kasztelan chełmski, Alojzy (syn Wojciecha), Leopold (syn Alojzego), Franciszek (syn Leopolda). Po śmierci Franciszka Poletyła Wojśławice były we władaniu Mikołaja Poletyła, który roztrwonił majątek.

Wojśławice prawa miejskie otrzymały ok. 1440 roku. Z dokumentów pisanych zachował się akt prawny z 1508 roku Hieronima Zakliki Czyżowskiego nadający mieszczanom przywileje kupieckie i handlowe, zezwalający na dwa jarmarki roczne i jeden cotygodniowy. Kolejne przywileje nadane zostały przez Mikołaja Zaklikę – prawo do sądownictwa, powołania szkoły parafialnej, uposażenia kościoła, trzech cerkwi prawosławnych oraz do ustanowienia samorządu miejskiego. W 1755 roku król August III, na prośbę Feliksa Potockiego, kasztelana słońskiego i starosty krasnostawskiego, zatwierdził cztery jarmarki roczne, a pod koniec XVIII wieku król Stanisław August nadał prawo pięciu jarmarków.

W okresie pierwszego rozbioru Polski Wojśławice zostały włączone do Austrii, a po korekcie granic w 1775 roku miejscowość wróciła do Polski, po czym w wyniku trzeciego rozbioru Wojśławice ponownie weszły w skład cesarstwa austriackiego. W 1815 roku, po Kongresie Wiedeńskim, Wojśławice jako część nowo utworzonego, podległego carowi rosyjskiemu, Królestwa Polskiego zostały włączone do Rosji. W 1912 roku ziemia wojśławicka stała się częścią Guberni Chełmskiej. W 1918 roku, na mocy traktatu brzeskiego, ziemia chełmska została przypisana powstającemu państwu ukraińskiemu.

Po II Wojnie Światowej gmina Wojśławice przynależała do województwa chełmskiego, a następnie, po reformie administracyjnej w 1999 roku, do powiatu chełmskiego województwa lubelskiego.

Do 1947 roku miejscowość Wojśławice charakteryzowała się wielokulturowością. Zamieszkiwali tu Polacy, Rusini i Żydzi. Najwyższy procentowy wskaźnik obecności Żydów na terenie Wojśławic odnotowano w 1864 roku – 75% całego społeczeństwa. Pierwsza synagoga powstała w Wojśławicach około 1616 roku. Kolejną bożnicę zbudowano około 1780 roku. Bożnica pełniła swą funkcję do momentu wybudowania w latach 1890-1894 nowej synagogi, istniejącej do dziś. Gmina żydowska prowadziła dwa cmentarze (stary i nowy, z połowy XIX wieku). Okres II wojny światowej, przyniósł serię tragicznych wydarzeń, w wyniku których spłonęła większość domów zamieszkiwanych przez Żydów oraz rzeźnia rytualna.

Parafia prawosławna powstała prawdopodobnie w momencie lokacji miasta, około 1440 roku. Pierwsze źródłowe potwierdzenie przynależności parafii do dekanatu chełmskiego pochodzi

---

¹Źródło: *Leksykon – Miasteczka Lubelszczyzny*

dopiero z 1749 roku. W 1508 roku odnotowano istnienie trzech cerkwi prawosławnych: pw. św. Eliasza (istniejąca do dziś), pw. św. Praksedy i pw. św. Onufrego (obie nieistniejące).

Cerkiew św. Praksedy (Piątnicka) usytuowana była na początku ulicy Krasnystawskiej, na niewielkim wzniesieniu. Przy świątyni znajdowały się także dzwonnica, plebania oraz cmentarz grzebalny. Wraz z upływem czasu budynki niszczały. Brak potrzebnych remontów, niezbędnych już w 1759 roku, doprowadził do całkowitej ich ruiny.

Cerkiew św. Onufrego wraz z dzwonnica, znajdowała się przy ulicy Grabowieckiej. Obiekt spłonął w 1779 roku. Na jej miejscu, na terenie przycerkiewnego cmentarza, w 1793 roku zbudowano małą kaplicę pw. Matki Bożej Kazańskiej.

Cerkiew pw. św. Eliasza jest jednonawową świątynią, zbudowaną na planie prostokąta, z wielobocznie zamkniętym prezbiterium. Od zachodu znajduje się kruchta, od południa zakrystia. W 1870 roku cerkiew poddano gruntownemu remontowi.

Parafię katolicką erygowano ok. 1440–1450 roku. Wówczas wybudowano pierwszy, drewniany kościół parafialny pw. Najświętszej Maryi Panny i Wszystkich Świętych.

Pod koniec XV wieku w Wojsławicach istniał klasztor dominikanów, a od II poł. XVII w. również klasztor karmelitów. Od końca wieku XVI pojawiają się wzmianki dotyczące istnienia szpitala dla ubogich z kaplicą oraz działalności szkoły parafialnej.

Cmentarz grzebalny przy ulicy Chełmskiej powstał w latach 1793–1803. Pierwotnie podzielony był na dwie części: na jednej chowano zmarłych obrządku łańciskiego, na drugiej greckiego. Cmentarz powiększono kolejno w latach 1902 roku i 1918 roku. Po wojnie ponownie powiększono cmentarz i otoczono go ogrodzeniem.

Zabytki budownictwa i architektury

Na obszarze gminy Wojsławice zachowały się historyczne obiekty:

- **Kościół pw. św. Michała Archanioła wraz z zespołem parku przykościelnego** - Wojsławice (nr rej. A/320). Pierwszy murowany budynek świątyni powstał w latach 1603–1608. Około roku 1671 kościół uległ zniszczeniu, a następnie został odbudowany około 1687 roku. Na starych fundamentach powstała budowla wzorowana na projekcie Jana Michała Linka, nadwornego architekta Marcina Zamoyskiego. Do bryły korpusu głównego dodano wówczas kaplice, a całość zyskała barokowy charakter. Kościół ulegał zniszczeniom w pożarach w 1736 roku i w 1754 roku. Na przełomie XVIII i XIX wieku budynek poddano gruntownemu remontowi, drewniany strop zastąpiono sklepieniem z lunetami i dobudowano wieżyczkę z sygnaturką. Kościół ulegał kolejnym zniszczeniom, po których następowały jego kolejne remonty i przebudowy. Obecnie kościół jest jednonawową budowlą z węższym, trójbocznie zamkniętym prezbiterium i dwiema kaplicami po bokach. Do dwukondygnacyjnej fasady dostawiono przybudówki, pomiędzy którymi na osi znajduje się wejście.
- **Dzwonnica przykościelna** (nr rej. A/320). Istnienie murowanej dzwonnicy odnotowano w 1763 roku. Pierwotnie budowla stanowiła jednocześnie jednokondygnacyjną bramę na przykościelny cmentarz. Od strony kościoła do bramy przylegała kostnica. Obecny kształt dzwonnicy jest wynikiem przebudowy z 1948 roku.
- **Cmentarz parafialny** – 1793–1803 (nr rej. A/320).
- **Plebania** (nr rej. A/320). Parterowy, częściowo podpiwniczony budynek mieszkalny z poddaszem użytkowym. Założony na planie prostokąta, z prostokątną przybudówką od strony północno-wschodniej. Budowla kryta dwuspadowym dachem, od frontu posiada dwukolumnowy portyk, nad którym znajduje się balkonik.

- **Cerkiew pw. św. Eliasza** – Wojśławice (nr rej. A/478). Jednonawowa świątynia zbudowana na planie prostokąta, z wielobocznie zamkniętym prezbiterium. Od zachodu znajduje się kruchta, od południa zakrystia. W 1864 roku greckokatolicką cerkiew przemianowano na prawosławną.
- **Dzwonnica przycerkiewna** 1913-1915 r. (nr rej. A/478).
- **Cerkiew grekokatolicka**, ob. kościół rzymskokatolicki pw. Św. Barbary – Turowiec (nr rejestru A/1158).
- **Synagoga** 1890–1894 r. – Wojśławice (nr rej. A/1152). Murowany budynek na planie wydłużonego prostokąta. Po stronie wschodniej znajdowała się sala męska, po zachodniej przedsionek z babińcem ponad nim. Na elewacjach budynku umieszczono inskrypcję w języku hebrajskim z datą „5663 lat od stworzenia świata”, co oznacza rok 1902/1903 (prawdopodobnie rok ukończenia prac budowlanych). W czasie II wojny światowej w synagodze urządzono magazyn, a wewnątrz uległo zniszczeniu. Po wojnie obiekt częściowo przebudowano, w latach 50. pełnił funkcję magazynu, pod koniec lat 80. został wyremontowany i do 2013 roku użytkowany był jako siedziba biblioteki gminnej i Urzędu Stanu Cywilnego. Do dziś zachowała się konstrukcja drewnianego sklepienia pozornego w formie ostrosłupa o podstawie ośmioboku, a także wnęka po aron ha-kodeszu.
- **Cmentarz wojenny z I wojny światowej** w Ostrowie Kolonii (nr rej A/57).
- **Układ urbanistyczny** (nr rej. A/590) – obejmujący rozplanowanie oraz utrzymanie w tradycyjnej skali relacje przestrzenne zabudowy miejskiej z XIX-XX w., z akcentami monumentalnych zespołów architektonicznych: kościelnego, cerkiewnego i bożniczego. W centralnej części zlokalizowany jest czworoboczny rynek, częściowo zabudowany obiektami murowanymi i drewnianymi, głównie parterowymi. Pierwotnie zabudowa usytuowana była szczytowo, natomiast po pożarze w 1915 roku - kalenicowo. Część domów pochodzi z XIX wieku, większość z wieku XX. Niektóre budynki posiadają cechy klasycystyczne, kilka w typie tradycyjnym, z drewnianymi podcieniami na słupach od frontu.

Obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Czarnołozy:

- dom drewniany: z 1928 r. - nr 8

Huta:

- Kapliczna murowana – 4 ćw. XIX w.
- Dom drewniany – ok. 1945 r. (nr 71)
- Dom drewniany – 1930 r. (nr 79)

Majdan:

- Domy drewniane (nr 12 i 14) – 1 poł. XX w.

Nowy Majdan:

- dom drewniany – nr 54 – 1 poł. XX w.

Majdan Ostrowski:

- Szkoła murowana z 1928 r.
- Kapliczka murowana z 1935 r.

Ostrów:

- Zespół szkoły (szkoła drewniana z 1890 r., ob. dom mieszkalny nr 32, park z ok. 1890 r.)

- Zagroda nr 23 (obora, stodoła, dom drewniany) - ok. 1930 r.
- 2 domy drewniane: nr 65 z 1928 r. i nr 11 z 1936 r.

Ostrów-Kolonia:

- Zespół dworski Poletyłów (dwór murowany z 1931 r., piwnica murowana z 1931 r., ruiny czworaka z 1931 r., spichlerz murowany z 1931 r., stodoła z oborą murowana k. XIX w.)

Popławy:

- Kapliczka z figurą św. Jana Nepomucena, drewniana z XIX w.

Putnowice-Kolonia:

- Obora folwarczna murowana, ob. dom mieszkalny (nr 16) z 3 ćw. XIX w.
- Zagroda (nr 9) – dom drewniany z 1938 r., obora drewniana z 1945 r., stodoła drewniana z 1945 r.
- Kapliczka murowana z 1922 r.

Putnowice Wielkie:

- Zagroda (dom drew., stodoła drew.) nr 14 – z 1940 r.
- Kapliczka przydrożna (drewniana) – pocz. XX w.

Wojstawice:

- Pięć kapliczek wotywnych (1762). Kapliczki murowane, bielone, wzniesione na planie kwadratu, o namiotowych dachach krytych dachówką. W kapliczkach znajdują się drewniane, pełnoplastyczne, polichromowane rzeźby świętych:
  - Kapliczka św. Barbary (ul. Grabowiecka) – z figurą z 1905 roku, autorstwa Michała Olechwiera, (pierwotna rzeźba datowana na 2. połowę XVII wieku uległa zniszczeniu)
  - Kapliczka św. Floriana (ul. Uchańska) – pierwotna, drewniana rzeźba świętego została skradziona, obecnie w kapliczce znajduje się figura z tworzywa sztucznego, pomalowana białą farbą olejną
  - Kapliczka św. Michała Archanioła (ul. Krasnystawska) – rzeźbę pierwotnie znajdującą się w kapliczce skradziono, w jej miejsce wstawiono krzyż
  - Kapliczka św. Jana Nepomucena (ul. Rynek) – z drewnianą, polichromowaną figurą, wejście do kapliczki okratowane
  - Kapliczka św. Tekli (ul. Chełmska) – figura polichromowana, odnowiona ok. 2000 roku, wejście do kapliczki okratowane;
- Pozostałości zespołu dworsko-folwarcznego (dwór rozebrany w 1959 r.):
  - pozostałości zamku (fundamenty), mur. XV/XVI w.
  - ruiny oranżerii, mur. ok. poł. XIX w.
  - brama wjazdowa mur., ok. poł. XIX w.
  - ruiny stajni mur., ok. poł. XIX w.
  - park z aleją lipową k. XVIII w.
  - rządówka, ob. poczta, mur. z 1892 r.
  - dom murowany ok. poł. XIX w.
  - czworak drewniany w zagrodzie, ul. Uchańska 8, z ok. 1830 r.
  - 2 czworaki drewniane, ob. domy, ul. Uchańska 6 i 10 z ok. 1830 r.
- Młyn drewniany (ul. Uchańska 1) – 1 poł. XX w.
- Dom ul. Uchańska 26 - poł. XIX w.

- Zagroda (spichlerz drewn., stodoła drewn.) ul. Uchańska 30 - 2 poł. XIX w.
- Dom (drewn.) ul. Uchańska 34
- Spichlerz (drewn.) ul. Uchańska 105
- Zespół folwarczny (pozostałość): rządcówka (mur.), budynek gospodarczy (mur.), czworak (mur.), ogrodzenie (mur.) ul. Uchańska – pocz. XX w.
- Dom drewniany ul. Chełmska 41 - z 1920 r.
- dom drewniany ul. Grabowiecka 64 – z I poł. XX w.
- ul. Rynek:
  - dawna plebania (nr 4) – z 1846 (1840)
  - Dom (mur.) nr 8 – z 1931 r.
  - Dom (mur.) nr 11 – z 1925 r.
  - Dom (mur.) nr 13 – z 1930 r.
  - Dom (mur.) nr 14 – z ok. 1930 r.
  - Dom (drewn., tynkowany) nr 29 – z ok. 1920 r.
  - Dom (drewn.-mur.) nr 38 – z I poł. XX w.
  - Dom (drewn.-mur.) nr 39 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.-mur.) nr 41 i 42 - I poł. XX w.
  - Dom (mur.-drewn.) nr 43 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 47 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.-mur.) nr 48 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 49 - I poł. XX w.
  - Dom (mur.) nr 54 – 1938 r.
  - Dom (drewn.) nr 58 - lata 20. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 78 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.-mur.) nr 80 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.-mur.) nr 108 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 109 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 110 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 111 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 112 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 113 - I poł. XX w.
  - Dom (drewn.) nr 114 - I poł. XX w.
- młyn elektryczny, ul. Krasystawska (nr 21), murowany z 1924 r., przebudowany w 1960 r.

Cmentarze i miejsca pamięci ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

- Pomnik ofiar pacyfikacji 10–11.06.1945 r. - Huta
- cmentarz unicki (przycerkiewny) z XVIII w. – Krasne
- mogiła nieznanego żołnierza (1944 r.) – Putnowice Wielkie
- cmentarz rzymskokatolicki I. 20. XX w. – Turowiec
- Pomnik ofiar mordu dokonanego 10.04.1944 r. cmentarz rzymskokatolicki - Turowiec
- cmentarz polskokatolicki – 1928 r. - Turowiec
- cmentarz prawosławny, d. unicki – I poł. XIX w. – Turowiec
- Cmentarz wojenny z I i II wojny światowej – Wojstawice – Zarowie (I poł. XX w.)
- cmentarz rzymskokatolicki, prawosławny, polskokatolicki (1793 – 1803) – Wojstawice
- cmentarz żydowski z XVI w. ul. Grabowiecka – 2 poł. XIX w.

- cmentarz żydowski (2 poł. XIX w.) ul. Grabowiecka – Wojśławice
- Mogiła Nieznanego Partyzanta polskiego – Rozięcín
- Mogiła symboliczna mjr. Mikołaja Fiodorowa – d-cy oddziału partyzantki radzieckiej poległego 17.04.1944 r. – Rozięcín
- Nieznana mogiła z II wojny światowej w lesie (1 poł. XX w.) – Rozięcín
- Nagrobek Antoniego i Stanisława Moskwa, członków Ruchu Oporu (Zm. 6.07.1944 - 17.04.1944) cmentarz rzymskokatolicki – Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Grób Jana Henryka Kapicy (Zm. ? lata 40-ste XX w.) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Grób Paweł Kapica (Zm. 12.01.1946) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Antoniego Popka (Zm. 7.03.1945) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Mogiła Bronisława Krzyszczuka – partyzanta (Zm. 17.01.1944) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Szymona Typczyńskiego – podporucznika, powstańca 1863 r. (Zm. 22.03.1922) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Grób Mieczysława Gnidy i Tadeusza Sapiechy (Zm. 17.11.1942) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Grób Stanisława Bradke – partyzanta (Zm. 17.01.1944) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Wincentego Wolskiego (Zm. 9.09.1852) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Józefa Popka – żołnierza AK (Zm. 28.03.1995) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Grób Witolda Wasilewskiego (Zm. 15.12.1945) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Grób Ryszarda Targowskiego – partyzanta (Zm. 15.12.1945) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Kazimierza Zielińskiego (Zm. 26.05.1945) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Leona Ochęduszek (Zm. 20.10.1979) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Grób Alfreda Jeleniewskiego (Zm. 15.06.1944) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Mieczysława Pazderskiego, Zbigniewa Góry, Edwarda Ośko i NN (Zm. 10.06.1945) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Nagrobek Jana Kuhn (Zm. 14.12.1881) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Pomnik ku czci poległych partyzantów AK, BCh, AL i partyzantów radzieckich (7.05.1967) - Wojśławice cmentarz rzymskokatolicki
- Pomnik Tadeusza Kościuszki Cokół – 1905; pomnik – 1917 – Wojśławice ul. Rynek
- Grób zbiorowy 60 pomordowanych wojśławickich Żydów – październik 1942 r. (Wojśławice działka nr 1351/2 za zabudowaniami ul. Rynek 81 B).

Archeologia

Obszar gminy Wojśławice poddany został badaniom archeologicznego zdjęcia Polski. Na terenie obszaru archeologicznego oznaczonego numerem AZP 84-91 odnaleziono: groby skrzyniowe, pozostałości naczyń należących do tzw. kultury amfor kulistych (w okolicach Huty, Stadarni, Turowca i Putnowic), groby popielnicowe (przy ulicy Krasnystawskiej w Wojśławicach), kurhany (w lesie koło Popław w Czarnołożach, w lesie pod Krasnem, w okolicy Putnowic i Maziarni), grodziska – pozostałość po wczesnośredniowiecznych grodach obronnych (okolice Kukawki, Horodyska oraz Majdanu-Pohulanki).

Spośród śladów osadnictwa do rejestru zabytków archeologicznych wpisane zostały:

- **Grodzisko zw. „Pohulanka”** – Nowy Majdan, w granicach historycznych (nr rejestru C/45),
- **Cmentarzisko kurhanowe (44 mogiły)** – Putnowice Wielkie (nr rejestru C/38),
- **Zamczysko wojstawickie** w postaci fragmentarycznie zachowanych umocnień ziemnych oraz partii fundamentowych poniżej poziomu terenu – Wojstawice (nr rejestru C/44),
- **Cmentarzisko kurhanowe** o pow. 1 ha złożone z ośmiu mogił – kopców, znajdujące się na działkach leśnych w Wojstawicach (nr rejestru C/69),
- **Kopiec ziemny (mogiła) tzw. „Ostra Mogiła”** – Wólka Putnowiecka (nr rejestru C/57).

Pozostałe zabytki archeologiczne wpisane zostały do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Nr stanowiska wg AZP	funkcja	Kultura	Chronologia
1	Czarnożoły	84–90	3	kurhan?		?
2	Czarnożoły	84–90	4	ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
3	Czarnożoły	84–90	5	ślady osad.	cykl kultur wstęgowych	neolit
4	Czarnożoły	84–90	24	ślady osad.		wczesny brąz, wczesne średniowiecze
5	Czarnożoły	84–90	25	osada	?	wczesny brąz
6	Czarnożoły	84–90	38	ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych, kult. lubelsko-wołyńska ?	neolit
7	Czarnożoły	84–90	43	ślady osad.		mezolit
8	Czarnożoły	84–90	44	ślady osad. ?		?
9	Czarnożoły	84–90	45	ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit
				osada	kult. strzyżowska	wczesny brąz
				osada		wczesne średniowiecze
10	Huta	84–91	1	cmentarzisko	kultura amfor kulistych	neolit
				osada	kultura pucharów lejkwatych, kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
						wczesny brąz
11	Huta	84–91	2	ślady osad.	cykl kultur wstęgowych	neolit
				ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit
				ślady osad.	kultura łużycka	środkowy brąz, późny brąz
12	Huta	84–91	3	ślady osad.	cykl kultur wstęgowych	neolit
13	Huta	84–91	4	ślady osad.	?	?
14	Huta	84–91	5	ślady osad.	?	?
15	Huta	84–91	6	ślady osad.	kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej, kultura pucharów lejkwatych	neolit
16	Huta	84–91	22	piecowisko hutnicze		?
17	Huta	84–91	27	osada		neolit

18	Huta	84-91	28	ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
19	Huta	84-91	29	ślady osad.	kultura trzcieniecka	wczesny brąz
20	Huta	84-91	30			neolit
21	Huta	84-91	31			neolit
22	Huta	84-91	32			neolit
23	Huta	84-91	39		kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
				ślady osad.	kultura trzcieniecka ?	wczesny brąz średniowiecze
24	Huta	84-91	40	osada	kult. lubelsko-wołyńska	neolit
				osada	kultura ceramiki dołkowej	neolit
				osada		wczesne średniowiecze/ średniowiecze
25	Huta	84-91	41	ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit
						wczesny brąz
26	Huta	84-91	42	osada	kultura pucharów lejkwatych	neolit
						wczesny brąz
27	Partyzancka Kolonia	84-91	7	cmentarzysko	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
28	Partyzancka Kolonia	84-91	24	osada		wczesny brąz
29	Partyzancka Kolonia	84-91	25	ślady osad.		średniowiecze
30	Partyzancka Kolonia	84-91	26	osada	?	?
31	Krasne	83-91	32	osada ?		wczesny brąz
				ślady osad.	kultura łużycka	środkowy brąz, późny brąz
				osada		kres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze
32	Krasne	83-91	33	ślady osad. ?		wczesny brąz ?
				ślady osad. ?	kultura łużycka	środkowy brąz, późny brąz
				osada ?	kultura wielbarska	okres wpływów rzymskich
			osada		wczesne średniowiecze	
33	Krasne	83-91	34	osada?		okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
34	Krasne	83-91	76	osada ?	kultura lubelsko-wołyńska, kultura ceramiki biało-malowanej	neolit
				ślady osad.		wczesny brąz
				osada		?
35	Krasne	83-91	77	ślady osad.		?
				osada		średniowiecze
36	Krasne	83-91	78	ślady osad.		neolit
				osada ?	kultura ceramiki sznurkowej	eneolit
				osada ?		wczesny brąz
				osada		średniowiecze
37	Krasne	83-91	79	ślady osad.		?
				ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit

				osada	kultura strzyżowska	I ok. brązu/ wczesny brąz
				osada ?		okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
38	Krasne	83–91	80	osada ?	kultura łużycka	środkowy brąz, późny brąz
				ślady osad.		okres wpływów rzymskich ?
39	Krasne	83–91	81	osada ?		wczesny brąz
40	Krasne	83–91	82	ślady osad.		neolit ?
41	Krasne	83–91	83	ślady osad.	kultura lubelsko- wołyńska, kult. ceramiki biało-mal.	epoka kamienia
			ślady osad.	neolit		
			osada	wczesny brąz		
42	Krasne	83–91	84	ślady osad.	cykl kultur wstęg.	wczesny brąz
			osada	neolit		
			ślady osad.	nowożytność		
43	Krasne	83–91	37	Ślady osad.	kultura wołyńsko- lubelska ceramiki malowanej	neolit
				osada?		wczesny brąz
				osada		okres wpływów rzymskich
				osada?		wczesne średniowiecze
44	Krasne	83–91	35	osada ?		wczesny brąz
				osada		okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
45	Krasne	83–91	36	ślady osad.	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
				osada	kultura wielbarska	okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
46	Kukawka	84–90	6	ślady osad.	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
47	Kukawka	84–90	7	ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
				ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych	neolit
48	Kukawka	84–90	8			wczesny brąz
49	Kukawka	84–90	9	ślady osad.		?
50	Kukawka	84–90	68	ślady osad.		?
51	Kukawka	84–90	78	osada		?
				osada		neolit, wczesny brąz
				osada	kultura wielbarska	okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
52	Majdan	85–91	27	osada		nowożytność
53	Majdan	85–91	28	osada		nowożytność
54	Majdan	85–91	29			?
						nowożytność
55	Majdan	85–91	30	osada		?
						wczesny brąz
						nowożytność
56	Majdan	85–91	31	osada		nowożytność
57	Majdan	85–91	32	osada		nowożytność

58	Majdan	85-91	33	ślady osad.		wczesne
				osada		średniowiecze
59	Majdan	85-91	34	ślady osad.		nowożytność
60	Majdan	85-91	35	ślady osad.		?
				ślady osad.		wczesne
				ślady osad.		średniowiecze
61	Majdan	85-91	36	osada		nowożytność
62	Majdan	85-91	37	ślady osad.		wczesne
				ślady osad.		średniowiecze
63	Majdan	85-91	38	ślady osad.		nowożytność
64	Majdan	85-91	39	ślady osad.	kultura trzciniicka	II ok. brąz
65	Majdan	85-91	40	osada		?
66	Majdan	85-91	41	?		?
				ślady osad.		średniowiecze
67	Majdan Kukawiecki	84-90	83	ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych	neolit
					kultura trzciniicka	wczesny brąz
					kultura łużycka	środkowy brąz / późny brąz
68	Majdan Kukawiecki	84-90	84		kultura łużycka	wczesny brąz
						środkowy brąz / późny brąz
						wczesne średniowiecze
69	Majdan Kukawiecki	84-90	85		kultura amfor kulistych	neolit
						wczesny brąz
						wczesne średniowiecze
70	Majdan Kukawiecki	85-90	59	prac. krzem.		epoka kamienia
				osada		wczesny brąz
				ślady osad.		nowożytność
71	Majdan Kukawiecki	85-90	60	ślady osad.		?
				osada		nowożytność
72	Nowy Majdan	85-91	4	ślady osad.		wczesny brąz ?
73	Nowy Majdan	85-91	5	ślady osad.		wczesny brąz
				ślady osad.		?
74	Nowy Majdan	85-91	6	osada	kultura pucharów lejkowatych	epoka kamienia
				osada		neolit
				osada		wczesne średniowiecze
75	Nowy Majdan	85-91	7	ślady osad.		wczesne
				osada ?		średniowiecze
				osada ?		?
76	Nowy Majdan	85-91	8	ślady osad.		?
				osada ?		wczesne średniowiecze.
77	Nowy Majdan	85-91	9	osada ?		średniowiecze
78	Nowy Majdan	85-91	10	ślady osad.		nowożytność
79	Nowy Majdan	85-91	11	ślady osad.		neolit
						nowożytność
				ślady osad.		?

80	Nowy Majdan	85–91	13	ślady osad.		?
81	Nowy Majdan	85–91	14	ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych	neolit
82	Nowy Majdan	85–91	15			?
83	Nowy Majdan	85–91	19	osada osada		? wczesne średniowiecze nowożytność
84	Nowy Majdan	85–91	20	osada		?
85	Nowy Majdan	85–91	21	ślady osad.		? nowożytność
86	Nowy Majdan	85–91	22			? nowożytność
87	Nowy Majdan	85–91	23	osada osada		? nowożytność
88	Majdan Ostrowski	83–90	3	ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych	neolit
89	Majdan Ostrowski	83–90	4		kultura pucharów lejkowatych	neolit
90	Majdan Ostrowski	83–90	5		kultura ceramiki sznurowej	eneolit
91	Majdan Ostrowski	83–90	6			wczesne średniowiecze
92	Majdan Ostrowski	83–90	7			?
93	Majdan Ostrowski	83–90	8	kurhan ?		?
94	Stary Majdan	84–90	10		kultura pucharów lejkowatych	neolit
95	Stary Majdan	84–90	11		kultura ceramiki sznurowej	eneolit
96	Stary Majdan	84–90	12		kultura pucharów lejkowatych	neolit
97	Stary Majdan	84–90	13		?	?
98	Stary Majdan	84–90	14		?	?
99	Stary Majdan	84–90	15		kultura strzyżowska	wczesny brąz
100	Stary Majdan	84–90	86	ślady osad.		okres lateński wczesne średniowiecze
101	Stary Majdan	85–90	61	osada		nowożytność
102	Stary Majdan	85–90	62	ślady osad. osada ?		? nowożytność
103	Ostrów	84–90	48	osada	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
104	Ostrów	84–90	49	ślady osad.	kultura lubelsko-wołyńska, kultura ceramiki biało-mal.	neolit średniowiecze
105	Ostrów	84–90	69	ślady osad.	kultura przeworska	wczesny brąz okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze
106	Ostrów	84–90	70	ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
107	Ostrów	84–90	71	ślady osad.		?
108	Ostrów	84–90	72	ślady osad.		wczesny brąz
109	Ostrów	84–90	73	osada	kultura trzcieniecka kultura pucharów lejkowatych	wczesny brąz neolit średniowiecze
110	Ostrów	84–90	74	osada ślady osad.	kultura trzcieniecka	? wczesny brąz okres lateński

111	Ostrów	84–90	75	osada	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
				ślady osad.	kultura łużycka	średni brąz / późny brąz
					kultura pomorska	okres lateński średniowiecze/ nowożytność
112	Ostrów-Kolonia	84–90	1	ślady osad.	kultura lubelsko-wołyńska, kult. ceramiki biało-mal. lub kultura pucharów lejkwatych	neolit
						wczesny brąz wczesne średniowiecze
113	Ostrów-Kolonia	84–90	16	ślady osad.		?
114	Ostrów-Kolonia	84–90	50	osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
115	Ostrów-Kolonia	84–90	51	osada produkcyjna ?		wczesny brąz
116	Ostrów-Kolonia	84–90	52	osada produkcyjna ?	kultura strzyżowska	wczesny brąz
					kultura trzciniecka	wczesny brąz
117	Ostrów-Kolonia	84–90	53	ślady osad.	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
118	Ostrów-Kolonia	84–90	54	osada	kultura trzciniecka	neolit
					kultura łużycka	wczesny brąz średni brąz / późny brąz
119	Ostrów-Kolonia	84–90	55	ślady osad. osada	kultura pomorska	wczesny brąz okres lateński
120	Ostrów-Kolonia	84–90	56	ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
121	Ostrów-Kolonia	84–90	57	osada produkcyjna		neolit/ wczesny brąz
				ślady osad.	kultura lubelsko-wołyńska, kultura ceramiki biało-malowanej	neolit
				osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz okres wpływów rzymskich
122	Ostrów-Kolonia	84–90	58	osada produkcyjna		neolit/ wczesny brąz
					kultura pucharów lejkwatych	neolit
					kultura strzyżowska	wczesny brąz wczesny brąz
					kultura pomorska	średni okres lateński
123	Ostrów-Kolonia	84–90	59	osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				ślady osad.		?
124	Ostrów-Kolonia	84–90	60	osada produkcyjna	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit
				osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				osada	kultura trzciniecka	wczesny brąz
				osada	kultura przeworska	okres wpływów rzymskich
125	Ostrów-Kolonia	84–90	61	osada produkcyjna		neolit/ wczesny brąz

					kultura pucharów lejkowatych	neolit
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
					kultura przeworska	okres wpływów rzymskich
						średniowiecze
126	Ostrów-Kolonia	84–90	62	osada produkcyjna		neolit/ wczesny brąz
					kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
				ślady osad.	kultura łużycka	środkowy brąz /późny brąz
						średniowiecze
127	Ostrów-Kolonia	84–90	63	osada		neolit/ wczesny brąz
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
					kultura trzciniecka	wczesny brąz
128	Ostrów-Kolonia	84–90	64	osada produkcyjna		neolit/ wczesny brąz
				osada	kultura pucharów lejkowatych	neolit
				ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
					kultura łużycka	środkowy brąz / późny brąz
129	Ostrów-Kolonia	84–90	65	osada		neolit
				ślady osad.	kultura ceramiki wstęgowej rytej	neolit
					kultura ceramiki sznurowej	eneolit
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
					kultura trzciniecka	wczesny brąz
					kultura przeworska	okres wpływów rzymskich
130	Ostrów-Kolonia	84–90	67	osada	kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
				ślady osad.		wczesny brąz
131	Ostrów-Kolonia	84–90	76	osada		wczesny brąz
				ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych	neolit
					kultura ceramiki sznurowej	eneolit
					kultura trzciniecka	wczesny brąz
132	Ostrów-Kolonia	84–90	77	osada		neolit/ wczesny brąz
					kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
						średniowiecze
133	Popławy	85–90	46	ślady osad.		?
						nowożytność
134	Putnowice Wielkie	83–92	27			
135	Putnowice Wielkie	83–92	28	ślady osad.		wczesny brąz
136	Putnowice-Kolonia	83–92	68	ślady osad.		?
				osada		średniowiecze
137	Putnowice Wielkie	83–92	69	osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				osada	kultura łużycka ?	wczesny brąz
				osada		średniowiecze
138	Putnowice Wielkie	83–92	70	osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				ślady osad.		wczesne średniowiecze
139	Putnowice Wielkie	83–92	71	osada		wczesny brąz

				ślady osad.		wczesne średniowiecze
140	Putnowice Wielkie	83-92	72	osada ? osada ?		wczesny brąz wczesne średniowiecze
141	Putnowice Wielkie	83-92	73	osada		wczesne średniowiecze
142	Putnowice-Kolonia	83-92	74	osada osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz wczesne średniowiecze
143	Putnowice-Kolonia	83-92	75	osada ? osada ślady osad.	kultura wielbarska	wczesny brąz okres wpływów rzymskich ?
144	Putnowice Wielkie	83-92	104	osada ?		?
145	Putnowice Wielkie	83-92	105	ślady osad.		wczesny brąz
146	Putnowice Wielkie	83-92	106	osada ?		wczesne średniowiecze
147	Putnowice Wielkie	83-92	107	ślady osad. osada ?		? wczesne średniowiecze
148	Putnowice Wielkie	83-92	208	punkt osadniczy	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
149	Putnowice Wielkie	83-92	93	osada osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz wczesne średniowiecze
150	Putnowice-Kolonia	83-91	66	ślady osad. ślady osad. ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych kultura łużycka	neolit wczesny brąz wczesne średniowiecze
151	Putnowice-Kolonia	83-91	67	ślady osad. osada	kultura ceramiki wstęgowej rytej kultura łużycka	neolit wczesny brąz
152	Putnowice-Kolonia	83-92	8	osada ? osada? cmentarzysko cmentarzysko cmentarzysko	kultura pucharów lejkowatych kultura amfor kulistych kultura strzyżowska kultura trzcinięcka kultura łużycka	neolit neolit I ok. epoka brązu II ok. epoka brązu ?
153	Putnowice-Kolonia	83-92	8A	obiekt gospodarczy		środkowy okres lateński
154	Putnowice-Kolonia	83-92	8B	grób	kultura zarubieniecka	młodszy ok. przedrzymski
155	Putnowice-Kolonia	83-92	9	grupa kurhanów		I ok. epoka brązu
156	Putnowice-Kolonia	83-92	10	kurhan		?
157	Putnowice-Kolonia	83-92	11	grób	kultura amfor kulistych	neolit
158	Putnowice-Kolonia	83-92	11A	osada ? osada osada osada ślady osad.	kultura łużycka	wczesny brąz ? średni okres lateński okres wpływów rzymskich wczesne średniowiecze ?
159	Putnowice-Kolonia	83-92	12	ślady osad. osada ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych kultura strzyżowska kultura trzcinięcka	neolit wczesny brąz epoka brązu
160	Putnowice-Kolonia	83-92	52	ślady osad.	kultura pucharów	neolit

					lejkowatych	
				osada	kultura trzciniecka	II ok. epoka brązu
161	Putnowice-Kolonia	83-92	53	osada	kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
				osada		wczesny brąz
				osada ?	kultura łużycka ?	
162	Putnowice-Kolonia	83-92	54	osada		wczesne średniowiecze
163	Putnowice-Kolonia	83-92	55	osada	kultura pucharów lejkowatych	neolit
				osada	kultura amfor kulistych	neolit
					kultura strzyżowska ?	wczesny brąz
						okres wpływów rzymskich
				osada	?	wczesne średniowiecze
164	Putnowice-Kolonia	83-92	56	osada ?		wczesny brąz
				osada		wczesne średniowiecze
165	Putnowice-Kolonia	83-92	57	osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				osada		średniowiecze
				osada	?	
166	Putnowice-Kolonia	83-92	58	osada	kultura pucharów lejkowatych	neolit
				osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				osada	kultura trzciniecka	wczesny brąz
				osada	?	wczesne średniowiecze
167	Putnowice-Kolonia	83-92	59	osada	kultura pucharów lejkowatych	neolit
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
				osada	?	średniowiecze
168	Putnowice-Kolonia	83-92	60	ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych	neolit
				osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				osada		wczesne średniowiecze
169	Putnowice-Kolonia	83-92	61	osada		wczesny brąz
				osada		wczesne średniowiecze
170	Putnowice-Kolonia	83-92	62	ślady osad.	kultura ceramiki wstęgowej rytej	neolit
				osada		wczesny brąz
171	Putnowice-Kolonia	83-92	63	ślady osad. kurhan ?		wczesne średniowiecze
172	Putnowice-Kolonia	83-92	64	ślady osad.		wczesny brąz
173	Putnowice-Kolonia	83-92	65	ślady osad.	?	?
174	Putnowice-Kolonia	83-92	66	ślady osad.	?	?
175	Putnowice-Kolonia	83-92	67	ślady osad.		neolit
176	Putnowice-Kolonia	83-92	76	osada ?		?
177	Putnowice-Kolonia	83-92	77	ślady osad.	kultura wstęgowe	neolit
178	Putnowice-Kolonia	83-92	78	ślady osad.		neolit, wczesny brąz
179	Putnowice-Kolonia	83-92	79	ślady osad.		?
				ślady osad.		wczesne średniowiecze
180	Putnowice-Kolonia	83-92	80	osada		wczesne średniowiecze
181	Putnowice-Kolonia	83-92	81	cmentarzysko ?	kultura amfor kulistych	neolit

						?
182	Putnowice-Kolonia	83-92	82		kultura pucharów lejkowatych	neolit
				osada		?
				grób ?		?
				osada		wczesny brąz, wczesne średniowiecze
183	Putnowice-Kolonia	83-92	204	ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych	neolit
184	Putnowice-Kolonia	83-92	205	ślady osad.	kultura strzyżowska	wczesny brąz
185	Putnowice-Kolonia	83-92	206	punkt osadniczy	kultura strzyżowska	wczesny brąz
186	Putnowice-Kolonia	83-92	209	umocnienia drew.		
187	Putnowice Wielkie	83-92	6	kurhan		?
188	Putnowice Wielkie	83-92	7	ślady osad.	kultura pucharów lejkowatych?	neolit ?
189	Putnowice Wielkie	83-92	40	ślady osad.		wczesny brąz
190	Putnowice Wielkie	83-92	41	osada ?		neolit, wczesny brąz
191	Putnowice Wielkie	83-92	42	ślady osad.		paleolit
192	Putnowice Wielkie	83-92	43	osada	kultura ceramiki wstęgowej rytej	neolit
193	Putnowice Wielkie	83-92	44	osada	kultura wołyńsko- lubelska ceramiki malowanej	neolit
				osada	kultura trzciniicka	II ok. epoka brązu
				osada ?	kultura łużycka	hallstadt
				osada	kultura zarubieniecka	
194	Putnowice Wielkie	83-92	45	osada		wczesny brąz
195	Putnowice Wielkie	83-92	46	osada ?		?
196	Putnowice Wielkie	83-92	47	osada	kultura pucharów lejkowatych	neolit
				osada		wczesny brąz
				osada		wczesne średniowiecze
197	Putnowice Wielkie	83-92	48	osada ?		wczesny brąz
198	Putnowice Wielkie	83-92	49	osada ?		wczesny brąz
199	Putnowice Wielkie	83-92	50	osada ?		wczesny brąz
200	Putnowice Wielkie	83-92	51	ślady osad.		neolit, wczesny brąz
201	Putnowice Wielkie	83-92	83	ślady osad.		wczesne średniowiecze
202	Putnowice Wielkie	83-92	84	ślady osad.		?
203	Putnowice Wielkie	83-92	85	osada ?		wczesny brąz
204	Putnowice Wielkie	83-92	86	osada	kultura pucharów lejkowatych	neolit
				osada	kultura trzciniicka	wczesny brąz
205	Putnowice Wielkie	83-92	87	ślady osad.	kultura wołyńsko- lubelska ceramiki malowanej ?	
				osada		wczesny brąz
				osada	kultura trzciniicka	wczesny brąz
206	Putnowice Wielkie	83-92	88	osada ?	kultura amfor kulistych ?	neolit
				osada		wczesne średniowiecze
207	Putnowice Wielkie	83-92	89	osada		wczesne średniowiecze
208	Putnowice Wielkie	83-92	90	osada	kultura ceramiki grzebykowo- dołkowej	neolit
				osada	kultura łużycka	hallstadt
209	Putnowice Wielkie	83-92	91	osada ?		wczesny brąz
				ślady osad.	kultura łużycka	wczesny brąz
				osada		wczesne

						średniowiecze
210	Putnowice Wielkie	83–92	92	cmentarzysko ?	kultura strzyżowska	wczesny brąz
211	Putnowice Wielkie	83–92	207	ślady osad.		późny neolit/ wczesny brąz
212	Putnowice Wielkie	84–92	61	ślady osad.	kultura strzyżowska kultura łużycka	neolit wczesny brąz wczesny brąz
213	Putnowice Wielkie	84–92	62	osada		I/II ok. epoka brązu
214	Putnowice Wielkie	84–92	63		kultura trzciniecka	II ok. epoka brązu
215	Putnowice Wielkie	84–92	64		kultura łużycka	I/II ok. epoka brązu wczesny brąz
216	Putnowice Wielkie	84–92	65			wczesne średniowiecze
217	Putnowice Wielkie	84–92	66			I/II ok. epoka brązu nowożytność
218	Putnowice Wielkie	84–92	67		kultura przeworska kultura wielbarska	okres wpływów rzymskich średniowiecze nowożytność ?
219	Putnowice Wielkie	84–92	68		kultura trzciniecka	wczesny brąz wczesne średniowiecze
220	Stadarnia	84–90	17		?	?
221	Stadarnia	84–90	18	cmentarzysko	kultura amfor kulistych	neolit
222	Stadarnia	84–90	19	ślady osad.	?	?
223	Stadarnia	84–90	20			wczesne średniowiecze
224	Stadarnia	84–90	21		kultura pucharów lejkowatych kultura trzciniecka	neolit wczesny brąz wczesne średniowiecze
225	Stadarnia	84–90	22			wczesne średniowiecze neolit / wczesny brąz
226	Stadarnia	84–90	23	grób	kultura ceramiki wstęgowej rytej	neolit
227	Stadarnia	84–90	26	osada ?		wczesny brąz
228	Stadarnia	84–90	27	osada	kult lubelsko- wołyńska, kultura ceramiki biało- malowanej	neolit wczesne średniowiecze
229	Stadarnia	84–90	28	osada	kultura lubelsko- wołyńska, kultura ceramiki biało- malowanej kultura strzyżowska kultura przeworska	neolit wczesny brąz okres wpływów rzymskich nowożytność
230	Stadarnia	84–90	29	osada	kultura pucharów lejkowatych kultura amfor kulistych kultura strzyżowska	neolit neolit wczesny brąz

						wczesny brąz
					kultura łużycka	wczesny brąz
						okres wpływów rzymskich?
231	Stadarnia	84–90	46	ślady osad.	kultura ceramiki sznurkowej	neolit
232	Stadarnia	84–90	47	osada ?	trzcinięcka	wczesny brąz
233	Turowiec	83–91	11	osada		wczesne średniowiecze
234	Turowiec	83–91	12	osada ?	kultura pomorska	ok. lateński
235	Turowiec	83–91	13	osada ?	kultura amfor kulistych	neolit
				ślady osad.		neolit
				osada		wczesne średniowiecze
236	Turowiec	83–91	14	grób skrzynkowy	kultura amfor kulistych ?	neolit
238	Turowiec	83–91	38	ślady osad.		eneolit
				osada		okres wpływów rzymskich
239	Turowiec	83–91	57	osada ?	kultura pucharów lejgowatych	neolit
240	Turowiec	83–91	58	osada ?	kultura pucharów lejgowatych	neolit
				ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
				osada ?		wczesny brąz
				ślady osad.		wczesne średniowiecze
238	Turowiec	83–91	38	ślady osad.		eneolit
				osada		okres wpływów rzymskich
239	Turowiec	83–91	57	osada ?	kultura pucharów lejgowatych	neolit
240	Turowiec	83–91	58	osada ?	kultura pucharów lejgowatych	neolit
				ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
				osada ?		wczesny brąz
				ślady osad.		wczesne średniowiecze
241	Turowiec	83–91	59	ślady osad.	kultura lubelsko-wołyńska, kultura ceramiki biało-malowanej	wczesny brąz
				osada?		neolit
				ślady osad.		wczesne średniowiecze
242	Turowiec	83–91	60	ślady osad.	kultura ceramiki sznurkowej	eneolit
				osada ?	kultura trzcinięcka	II ok. epoka brązu
				osada ?		okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
243	Turowiec	83–91	61	osada ?		epoka brązu
				osada		wczesne średniowiecze
244	Turowiec	83–91	62	osada ?	kultura łużycka	wczesny brąz
				osada ?		wczesne średniowiecze

245	Turowiec	83-91	63	ślady osad.	kultura ceramiki wstęgowej rytej	neolit
				ślady osad.		wczesne średniowiecze
246	Turowiec	83-91	64	osada ?		wczesne średniowiecze
247	Turowiec	83-91	65	osada ?		eneolit
248	Turowiec	83-91	68	osada ?	kultura przeworska	wczesny brąz
				osada ?		okres wpływów rzymskich
				ślady osad.		średniowiecze
249	Turowiec	83-91	69	ślady osad.	kultura trzcinięcka	?
				osada ?		II ok. epoka brązu
				osada ?	kultura łużycka	epoka brązu
				osada		wczesne średniowiecze
250	Turowiec	83-91	70	osada ?	kultura strzyżowska	I ok. epoka brązu
				ślady osad.		okres wpływów rzymskich
				osada ?		średniowiecze
251	Turowiec	83-91	71	osada	kultura łużycka	epoka brązu
252	Turowiec	83-91	72	osada ?		wczesny brąz
253	Turowiec	83-91	73	osada	kultura łużycka	wczesny brąz
				ślady osad.		epoka brązu
				ślady osad.		średniowiecze
254	Turowiec	83-91	75	osada ?	kultura pucharów lejkwatych	neolit
				osada ?		neolit
				osada	kultura strzyżowska	I ok. epoka brązu
				osada		okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
255	Turowiec	83-91	85	osada ?	kultura strzyżowska	I ok. epoka brązu
256	Turowiec	83-91	86	ślady osad.		neolit
257	Turowiec	83-91	87	ślady osad.		brąz
				osada		wczesne średniowiecze
				osada ?		średniowiecze
258	Turowiec	83-91	88	osada		wczesne średniowiecze
259	Turowiec	83-91	89	osada ?		wczesny brąz
				ślady osad.		wczesne średniowiecze
260	Turowiec	83-91	90	ślady osad.		wczesne średniowiecze
261	Witoldów	84-90	33		kultura pucharów lejkwatych	neolit
				ślady osad.	kultura amfor kulistych	neolit
				osada	kultura ceramiki sznurowej	eneolit
					kultura łużycka	epoka brązu
262	Witoldów	84-90	34	osada	kultura pucharów lejkwatych	neolit
					kultura trzcinięcka	wczesny brąz
					kultura przeworska	okres wpływów rzymskich
263	Witoldów	84-90	35	osada	kultura pucharów lejkwatych	neolit
					kultura amfor kulistych	neolit
						okres wpływów

						rzymskich
264	Witoldów	84–90	36	osada		neolit
				ślady osad.		wczesny brąz
						okres wpływów rzymskich
265	Witoldów	84–90	37	osada	kultura ceramiki sznurkowej	eneolit
266	Witoldów	84–90	42	ślady osad.	?	
267	Wojstawice	84–90	30		kultura trzciniecka	epoka brązu
268	Wojstawice	84–90	31			wczesne średniowiecze
269	Wojstawice	84–90	32		kultura trzciniecka	epoka brązu
						nowożytność
270	Wojstawice	84–90	39	osada ?	kultura ceramiki sznurkowej	eneolit
271	Wojstawice	84–90	40	osada ?		wczesne średniowiecze
272	Wojstawice	84–90	41	ślady osad.		wczesny brąz
				osada ?		okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
273	Wojstawice	84–91	9	ślady osad.		wczesny brąz
					kultura ceramiki sznurowej ?	eneolit
274	Wojstawice	84–91	10	ślady osad.		okres wpływów rzymskich
				osada/zamek		wczesne średniowiecze / średniowiecze
275	Wojstawice	84–91	11	osada		nowożytność
276	Wojstawice	84–91	12	osada		neolit/ wczesny brąz
					kultura trzciniecka	wczesny brąz
277	Wojstawice	84–91	13		kultura pucharów lejkwatych	neolit
						?
278	Wojstawice	84–91	14	ślady osad.	?	?
279	Wojstawice	84–91	15	cmentarzysko	?	?
280	Wojstawice	84–91	16	ślady osad.		neolit
281	Wojstawice	84–91	17	osada ?		neolit ?
282	Wojstawice	84–91	18	osada		wczesny brąz ?
283	Wojstawice	84–91	19	osada		wczesny brąz
						okres wpływów rzymskich
						wczesne średniowiecze
						średniowiecze
284	Wojstawice	84–91	20	osada		okres wpływów rzymskich
						średniowiecze
285	Wojstawice	84–91	21	ślady osad.	?	?
286	Wojstawice	85–90	2	ślady osad.		wczesny brąz
287	Wojstawice	85–90	3			wczesny brąz ?
288	Wojstawice	85–90	4	kurhan		wczesne średniowiecze
289	Wojstawice	85–90	8	ślady osad.		neolit
				ślady osad.		wczesny brąz
						nowożytność
290	Wojstawice	85–90	9	osada ?		nowożytność
291	Wojstawice	85–90	10	ślady osad.		nowożytność
				osada		?
292	Wojstawice	85–90	11	pracownia		epoka kamienia

				krzemieniarska		
293	Wojstawice	85-91	24	ślady osad.		mezolit?, nowożytność
294	Wojstawice	85-91	25	ślady osad.		? nowożytność
295	Wojstawice	85-91	26	ślady osad.		neolit nowożytność
296	Wólka Putnowicka	83-92	94	osada	Kultura strzyżowska	wczesny brąz
297	Wólka Putnowicka	83-92	95	osada	kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
					kultura łużycka	środkowy brąz / późny brąz
298	Wólka Putnowicka	83-92	96	ślady osad.	kultura ceramiki wstępowej	neolit
299	Wólka Putnowicka	83-92	97	ślady osad.		?
				osada produkcyjna		?
300	Wólka Putnowicka	83-92	98	osada ?	kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
				osada	kultura strzyżowska	wczesny brąz
				osada ?		wczesne średniowiecze
301	Wólka Putnowicka	83-92	99	ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit
				osada	kult. strzyżowska	wczesny brąz
302	Wólka Putnowicka	83-92	100	osada	kultura pucharów lejkwatych	neolit
				osada	?	wczesny brąz
303	Wólka Putnowicka	83-92	101	ślady osad.	kultura pucharów lejkwatych	neolit
				osada ?		epoka brązu
				osada	kult. łużycka	środkowy brąz / późny brąz
304	Wólka Putnowicka	83-92	102	osada	kult. trzciniecka	epoka brązu
305	Wólka Putnowicka	83-92	103	osada ?		wczesny brąz
				osada ?	kult. łużycka	?
				osada ?	kult. wielbarska	okres wpływów rzymskich
				osada		wczesne średniowiecze
306	Wólka Putnowicka	84-92	13		kultura amfor kulistych	neolit
307	Wólka Putnowicka	84-92	69	osada ?		nowożytność
308	Wólka Putnowicka	84-92	70			I/II ok. epoka brązu nowożytność
309	Wólka Putnowicka	84-92	71			neolit wczesne średniowiecze nowożytność
310	Wólka Putnowicka	84-92	72		kult. łużycka	epoka brązu nowożytność
						I/II ok. epoka brązu
311	Wólka Putnowicka	84-92	73		kultura strzyżowska	wczesny brąz
312	Wólka Putnowicka	84-92	74	osada		neolit
					kultura mierzanowska	środkowy brąz / późny brąz
					kultura strzyżowska	wczesny brąz
						?
313	Wólka Putnowicka	84-92	75		nieokreślone	?

					pradzieje	
314	Wólka Putnowicka	84–92	76			I/II ok. epoka brązu
315	Wólka Putnowicka	84–92	77			I/II ok. epoka brązu
316	Wólka Putnowicka	84–92	78			I/II ok. epoka brązu
317	Wólka Putnowicka	84–92	79		kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
					kultura trzciniicka	wczesny brąz
318	Wólka Putnowicka	84–92	80			wczesne średniowiecze
319	Wólka Putnowicka	84–92	81		kultura trzciniicka	wczesny brąz
320	Wólka Putnowicka	84–92	82		kultura wołyńsko-lubelska ceramiki malowanej	neolit
					kultura trzciniicka	wczesny brąz
321	Wólka Putnowicka	84–92	83		nieokreślone pradzieje	?
322	Wólka Putnowicka	84–92	84			I/II ok. epoka brązu
						wczesne średniowiecze
323	Wólka Putnowicka	84–92	85			I/II ok. epoka brązu
324	Wólka Putnowicka	84–92	86			neolit

Dobra kultury współczesnej

Przez dobra kultury współczesnej należy rozumieć niebędące zabytkami dobra kultury, takie jak: pomniki, miejsca pamięci, budynki i ich wnętrza i detale, zespoły budynków, założenia urbanistyczne i krajobrazowe, będące uznanym dorobkiem współcześnie żyjących pokoleń, jeżeli cechuje je wysoka wartość artystyczna lub historyczna.

Na terenie gminy Wojstawice do dóbr kultury współczesnej należy zaliczyć **pomnik Jakuba Wędrowycza** na ul. Krasnystawskiej. Pomnik ma trzy metry wysokości. Wyrzeźbił go twórca ludowy Ryszard Staiński, częściowo na podstawie rysunków Andrzeja Łaskiego, który jest autorem okładek książek Andrzeja Pilipiuka o Wędrowyczu.

Wnioski i rekomendacje:

- obiekty i zespoły objęte ochroną konserwatorską wymagają zachowania i ochrony przed degradacją;
- wskazuje się na wykorzystanie obiektów zabytkowych pod funkcje użytkowe, w szczególności pod funkcje społeczne;
- przy planowaniu zagospodarowania terenów należy dążyć do ekspozycji historycznych struktur przestrzennych i poszczególnych jego elementów, w tym poprzez racjonalne kształtowanie sąsiedztwa obszarów zabytkowych;
- w celu ochrony krajobrazu kulturowego przed przekształceniami wpływającymi na utratę jego wartości, wskazuje się na wyznaczanie stref konserwatorskich – ochrony zespołów zabytkowych, ekspozycji zabytków, ochrony krajobrazu kulturowego.

6. REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM

W myśl art. 38 ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 roku *o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu* (Dz. U. 2015 poz. 774, z późn. zm.) organy samorządu województwa sporządzają audyt krajobrazowy. Audyt krajobrazowy ma na celu identyfikację krajobrazów na terenie województwa, w tym krajobrazów priorytetowych oraz wskazuje zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych, a także wskazuje rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych, które są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu lokalnych dokumentów planistycznych.

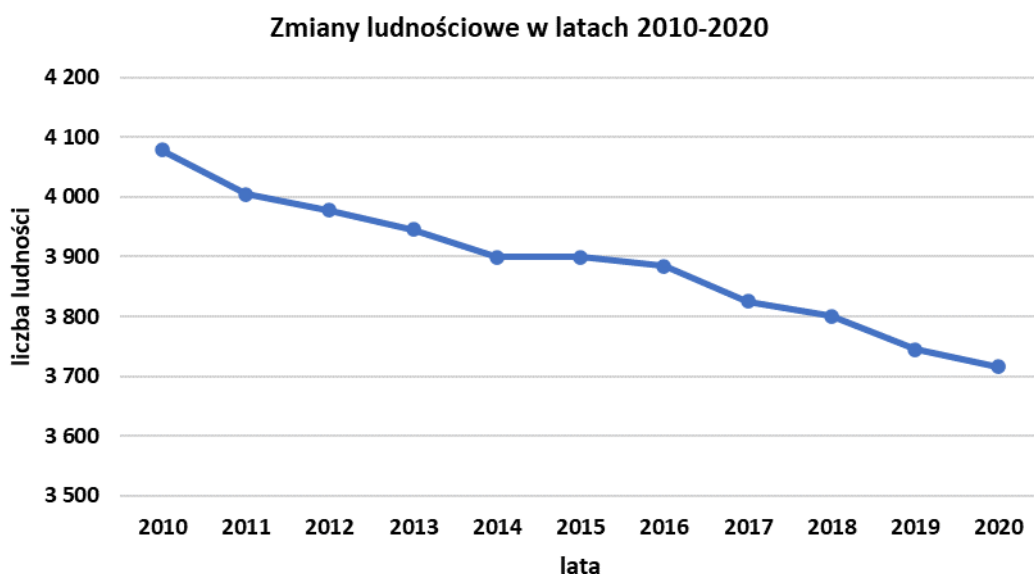
W związku z nałożonym ustawowym obowiązkiem sporządzenia audytu krajobrazowego, Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 24 lutego roku Uchwałą Nr LXXXIII/1734/2016 przystąpił do wykonania audytu krajobrazowego dla województwa lubelskiego. W związku z wciąż trwającymi pracami nad dokumentem, Zarząd Województwa Lubelskiego nie sformułował wniosków i rekomendacji do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wojśławice, w toku procedury zbierania wniosków od organów i instytucji do niniejszego opracowania.

7. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONA ICH ZDROWIA

7.1. Zmiany demograficzne

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS, w 2020 roku na terenie gminy Wojśławice zamieszkiwało 3716 osób. W stosunku do 2010 roku liczba ludności spadła o 363 osoby tj. o 8,9%. W strukturze ludności gminy według płci występuje nieznaczna przewaga kobiet - 50,2%. Gęstość zaludnienia gminy w 2020 roku wynosiła 34 osoby/km² i była niższa niż średnia dla powiatu chełmskiego, gdzie wynosiła 41 os./km², jak i od średniej dla regionu lubelskiego 84 os./km².

Gmina charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem gęstości zaludnienia. Według danych Urzędu Gminy Wojśławice najwyższą gęstością zaludnienia (pow. 60 os./km²) cechują się sołectwa: Wojśławice-Rynek (218 os./km²), Partyzancka Kolonia i Wojśławice-Kolonia (69 os./km²), Wojśławice-Krasnystawska (68 os./km²) oraz Wojśławice, Popławy (61 os./km²). W grupie sołectw najmniej zaludnionych (poniżej 25 os./km²) wymienia się: Krasne (6 os./km²), Stary Majdan (15 os./km²), Ostrów (16 os./km²), Ostrów-Kolonia i Stadarnia (20 os./km²), Turowiec (21 os./km²), Putnowice Wielkie (23 os./km²) oraz Wólka Putnowicka (25 os./km²).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank danych lokalnych GUS

Wśród niekorzystnych procesów demograficznych na obszarze gminy Wojsławice, obserwuje się zjawisko systematycznego wyludniania się obszaru gminy. Uwzględniając populacje poszczególnych sołectw, w latach 2010-2019 ubytek liczby ludności dotyczył wszystkich sołectw, za wyjątkiem sołectwa Putnowice Wielkie, gdzie liczba ludności wzrosła o 14 osób. Zgodnie z zestawieniem zbiorczym uzyskanym z Urzędu Gminy Wojsławice dot. liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały, największe ujemne saldo zmiany liczby ludności odnotowano w sołectwach: Stary Majdan (spadek o 47 osób), Huta (spadek o 40 osób), Majdan (spadek o 37 osób) Wojsławice-Rynek (spadek o 36 osób) oraz Ostrów (spadek o 33 osób).

Analizując przyrost naturalny, a więc różnicę pomiędzy liczbą urodzeń, a zgonów od kilku lat obserwuje się również utrzymujące się negatywne trendy. W latach 2010-2020 średnioroczny przyrost naturalny wynosił - 30 osób.

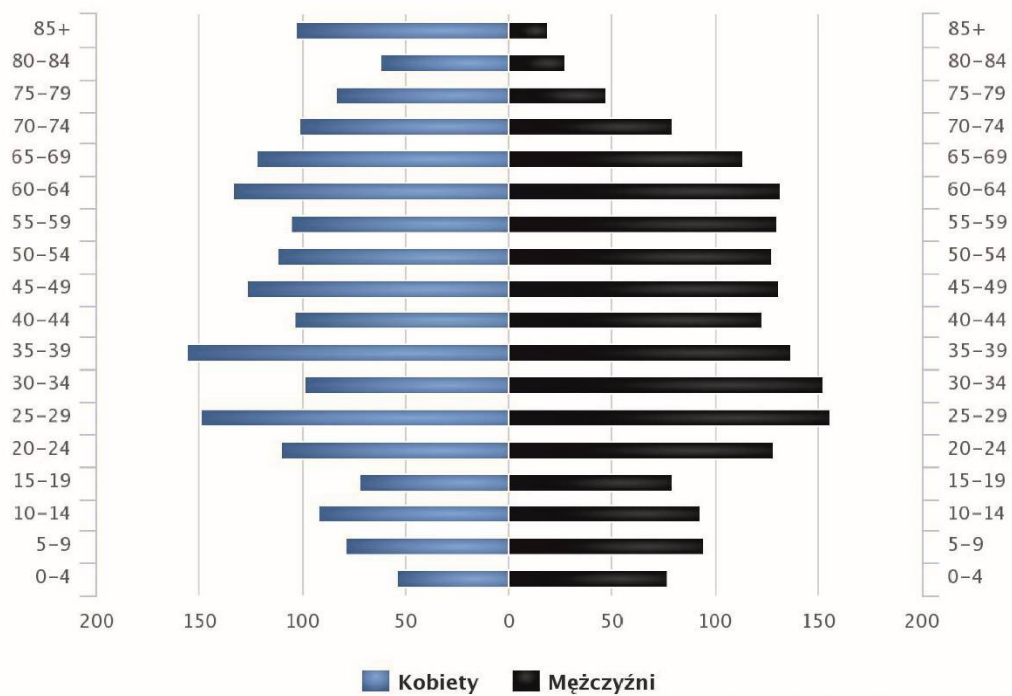
Rok	Ruch naturalny		Przyrost naturalny
	urodzenia	zgodny	
2010	40	67	-27
2011	36	72	-36
2012	43	51	-8
2013	29	59	-30
2014	39	52	-13
2015	32	47	-15
2016	28	43	-15
2017	22	64	-42
2018	29	55	-26
2019	25	49	-24
2020	29	59	-30
średnia	32	56	-24

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank danych lokalnych GUS

Struktura wieku

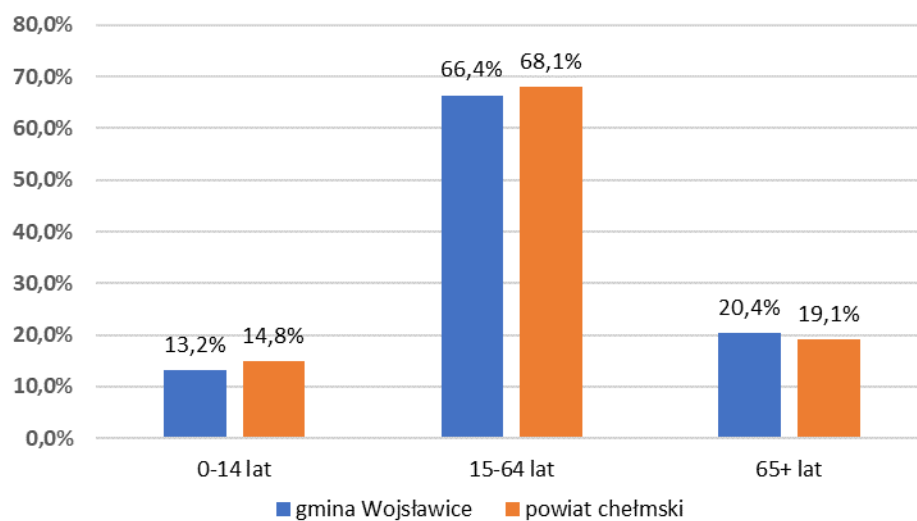
Średni wiek ludności gminy jest porównywalny do średniej w powiecie i województwie i wynosi 43,0 lata, z czego średni wiek kobiet to 45,6 lat, a mężczyzn 40,4 lata. 60,6% mieszkańców gminy Wojśławice jest w wieku produkcyjnym, 15,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 24,0% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Piramida wieku mieszkańców gminy Wojśławice (2020 r.)

Źródło: GUS, Polska w liczbach

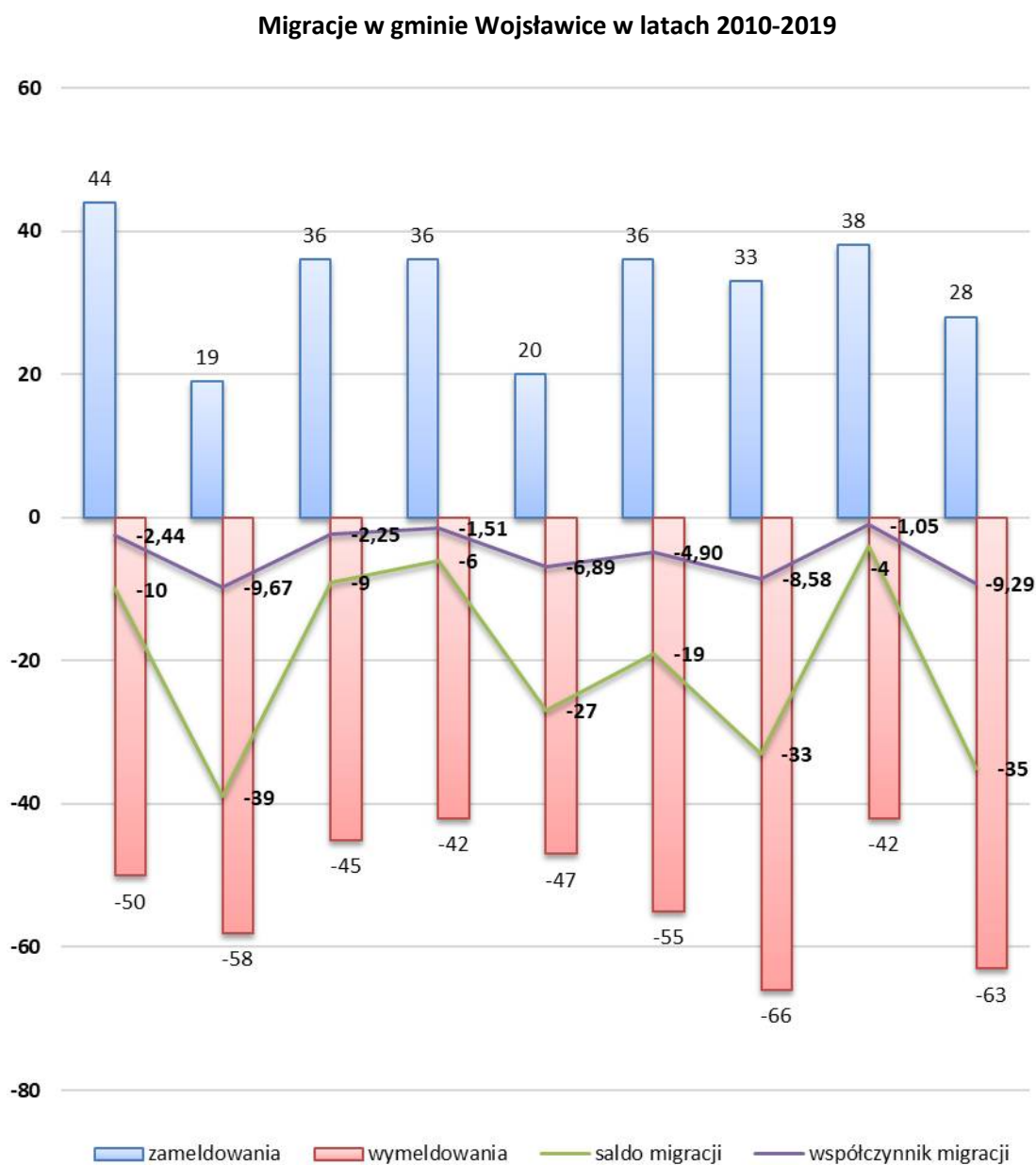
Biologiczne grupy wieku

Źródło: GUS, Polska w liczbach

Migracje

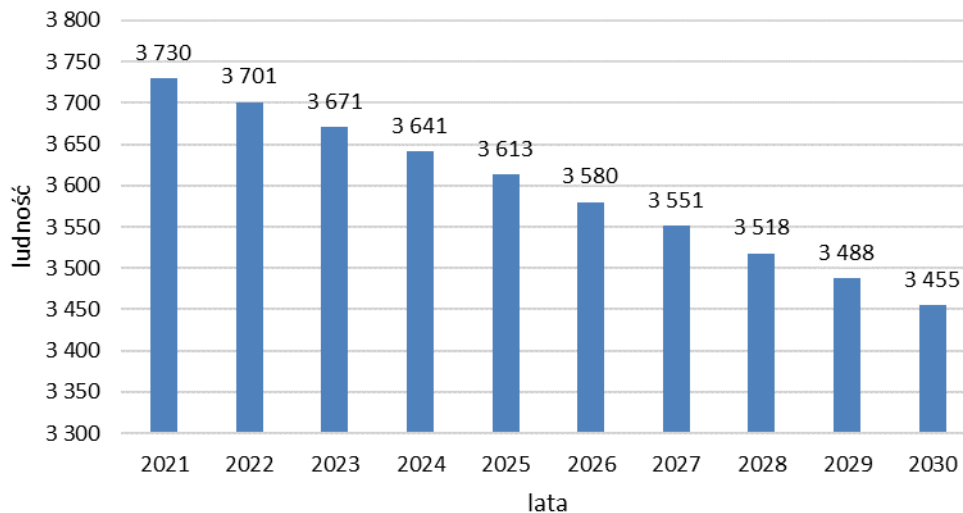
W gminie Wojśławice saldo migracji na pobyt stały w latach 2010 – 2019 wykazywało wartości ujemne. Precyzyjne oszacowanie poziomu migracji może stwarzać jednak problemy metodyczne, np. ze względu na braki w rejestrze zmian miejsca zamieszkania. W latach 2010-2019 na terenie gminy zameldowało się łącznie 290 osób, a wymeldowało się 472 osoby, co w okresie analizy dało saldo migracji równe -182 osób.

Źródło: GUS, Bank danych lokalnych

Prognoza demograficzna

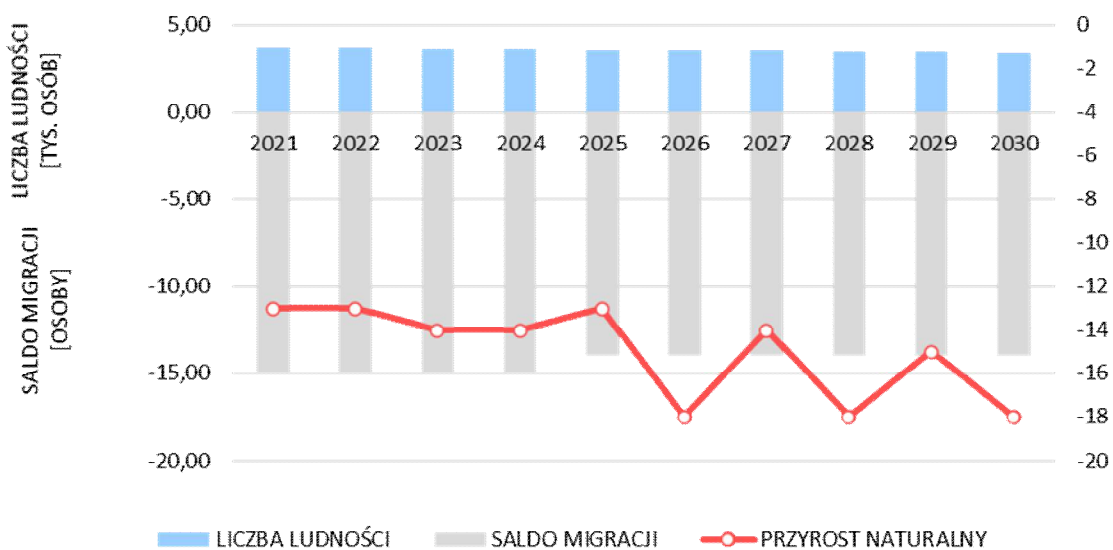
Prognozy demograficzne stanowią bardzo ważne dane wyjściowe, wpływające na planowanie rozwoju gminy. Według opracowania „Prognozy ludności dla gmin na lata 2017-2030” wynika, iż do roku 2030 liczba ludności gminy będzie stopniowo maleć, co odpowiada aktualnemu trendowi demograficznemu. W perspektywie 2030 r. gmina osiągnie poziom 3455 mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS „Prognoza ludności dla gmin na lata 2017-2030”, 2017 r.

Spadek liczby mieszkańców gminy zgodnie z prognozą GUS wynikać będzie z niekorzystnych wskaźników ruchu naturalnego (przewaga zgonów nad urodzeniami). Również w przypadku procesów migracyjnych prognozuje się stały odpływ ludności z terenu gminy.

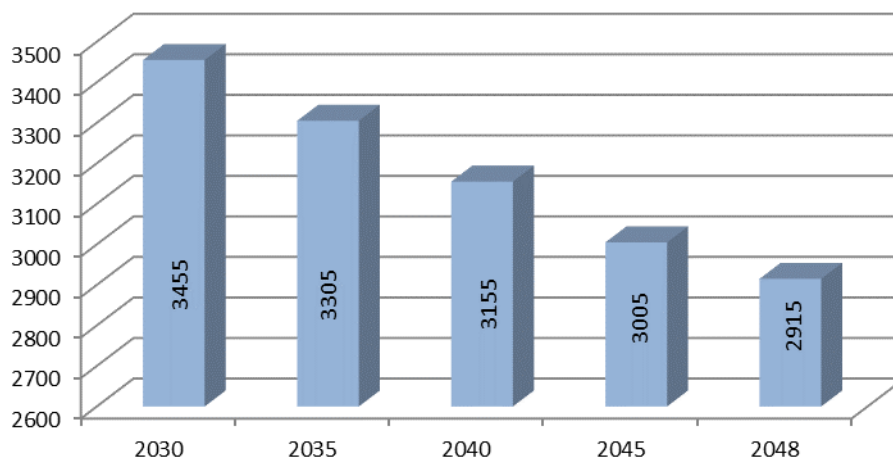
Prognoza ludności w gminie Wojstawice do roku 2030

Źródło: Na podstawie opracowania GUS „Prognoza ludności dla gmin na lata 2017-2030” sierpień 2017 r.

W celu oszacowania liczby ludności gminy do roku 2048 przyjęto, iż w latach 2031 – 2048 liczba ludności będzie się zmniejszać średnio o 30 osób w każdym roku. Przyjęta wartość jest uśrednionym spadkiem liczby ludności, wyliczona na podstawie „Prognozy ludności dla gmin na lata 2017 – 2030”. Prognozuje się, iż w roku 2048 gminę będzie zamieszkiwać 2915 mieszkańców.

Prognoza ludności w gminie do roku 2048

Źródło: Opracowanie własne

7.2. Mieszkalnictwo

Na terenie gminy Wojsławice łączna liczba zasobów mieszkaniowych w 2020 roku wynosiła 1586 mieszkań, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 126 058 m². W latach 2010-2020 liczba tych zasobów wzrosła jedynie o 25 mieszkań. Wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców wynosił 426 i był znacznie wyższy niż średni w powiecie chełmskim (375). Średnia powierzchnia mieszkania wynosiła 79,5 m² i była również wyższa niż w średnia w powiecie (77,7). W przeliczeniu na 1 osobę przeciętna powierzchnia użytkowa wynosiła 33,9 (powiat chełmski – 29,1).

ROK	LICZBA LUDNOŚCI	LICZBA MIESZKAŃ ODDANYCH DO UŻYTKOWANIA	LICZBA MIESZKAŃ	LICZBA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH
2010	4079	2	1 561	1 515
2011	4009	2	1 561	1 491
2012	3978	2	1 563	1 493
2013	3945	5	1 567	1 497
2014	3899	8	1 573	1 498
2015	3899	3	1 574	1 501
2016	3884	2	1 576	1 505
2017	3825	3	1 579	1 508
2018	3801	3	1 582	1 511
2019	3745	2	1 584	1 522
2020	3721	2	1 586	1 449

Standard wyposażenia zasobów mieszkaniowych w instalacje techniczne był niższy w porównaniu z wyposażeniem mieszkań w powiecie chełmskim, co przedstawia poniższe zestawienie.

	Wyposażenie mieszkań [%]				
	wodociąg	łazienka	centralne ogrzewanie	ustęp spłukiwany	gaz sieciowy
Gmina Wojśławice	80,7	53,3	42,6	56,6	0
Powiat chełmski	81,9	66,3	56,2	69,9	8,5

W skład zasobów mieszkaniowych stanowiących własność Gminy Wojśławice wchodzi 17 lokali o łącznej powierzchni użytkowej 772,04 m², w tym 11 zasiedlonych i 6 niezasiedlonych. W mieszkaniowym zasobie Gminy nie wyodrębniono lokali socjalnych.

7.3. Rynek pracy i bezrobocie

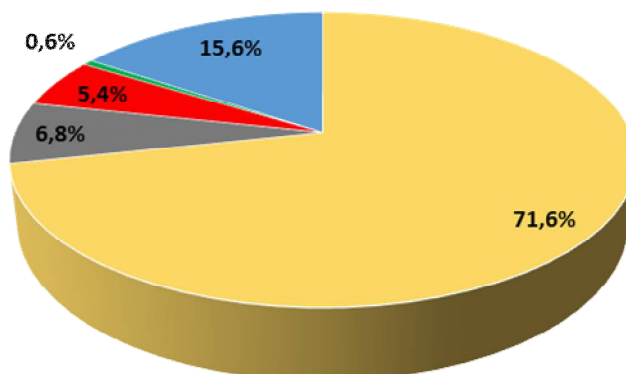
W gminie Wojśławice, z uwagi na jej rolniczy charakter, znaczna część ludności pracuje w indywidualnych gospodarstwach rolniczych. Na podstawie danych GUS z Powszechnego Spisu Rolnego (2010) na terenie gminy było łącznie 930 gospodarstw domowych osiągających dochód z działalności rolniczej.

W 2019 roku pracowały łącznie 183 osoby² z czego 71,6% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Wojśławice w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 6,8% w przemyśle i budownictwie, a 5,4% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,6% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)³.

² bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

³dane www.polskawliczbach.pl

Pracujący w gminie Wojśławice

- sektor rolniczy (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo)
- przemysł i budownictwo
- sektor usługowy (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja)
- sektor finansowy (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)
- inne

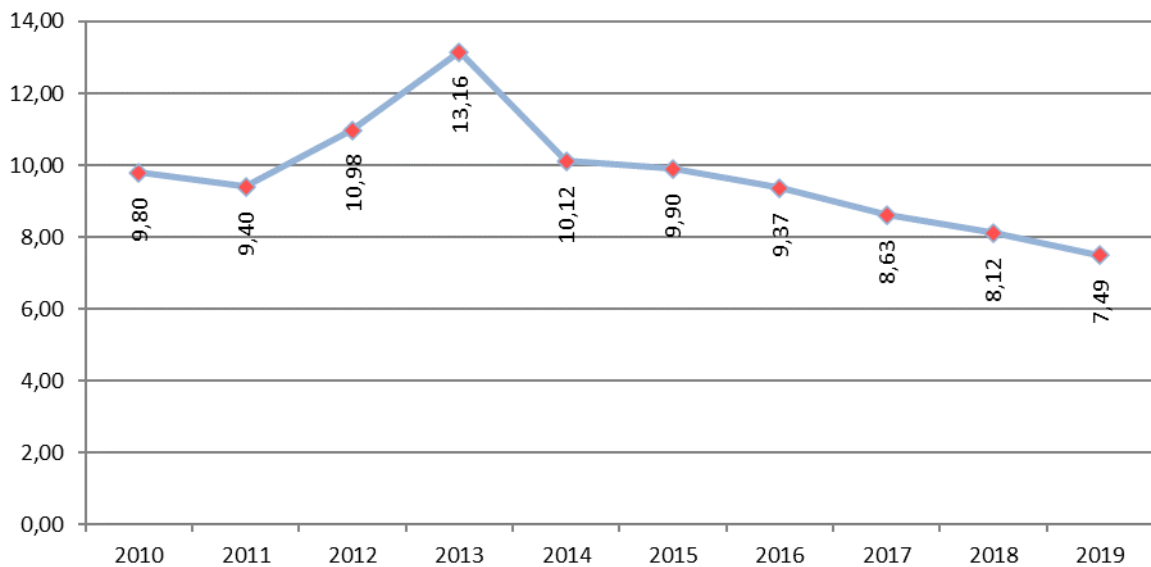
Źródło: GUS, Bank danych lokalnych 2019

W 2019 roku pracujący stanowili niespełna 8,1% ludności w wieku produkcyjnym i 4,9% ogółu ludności gminy. Tak mała liczba pracujących w stosunku do ogółu ludności gminy spowodowana jest brakiem danych statystycznych obejmujących osoby pracujące w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego oraz w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób. Wskaźnik pracujących na 1000 mieszkańców w 2019 roku wynosił 49 osób, z czego 60,7% wszystkich pracujących ogółem stanowiły kobiety, natomiast 39,3% mężczyźni. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Wojśławice 77 osób wyjeżdżało do pracy poza granice gminy, natomiast spoza gminy przyjeżdżało do pracy 25 osób. Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosiło - 52 osoby.

Bezrobocie rejestrowane na terenie gminy Wojśławice, definiowane jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie (szacowane w oparciu o stopę bezrobocia rejestrowanego dla powiatu oraz porównanie stosunku liczby bezrobotnych do ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym w powiecie i gminie)⁴ w gminie Wojśławice wynosiło 7,5%.

⁴ dane www.polskawliczbach.pl

Szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Wojśławice

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie na terenie gminy Wojśławice na dzień 31.12.2019 roku zarejestrowanych było 170 osób, w tym 100 kobiet. Największą liczbę zarejestrowanych bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym - 49 osób, następnie osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 45 osób, z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej - 38 osób, z wykształceniem średnim ogólnokształcącym - 24 osoby oraz wyższym - 14 osób.

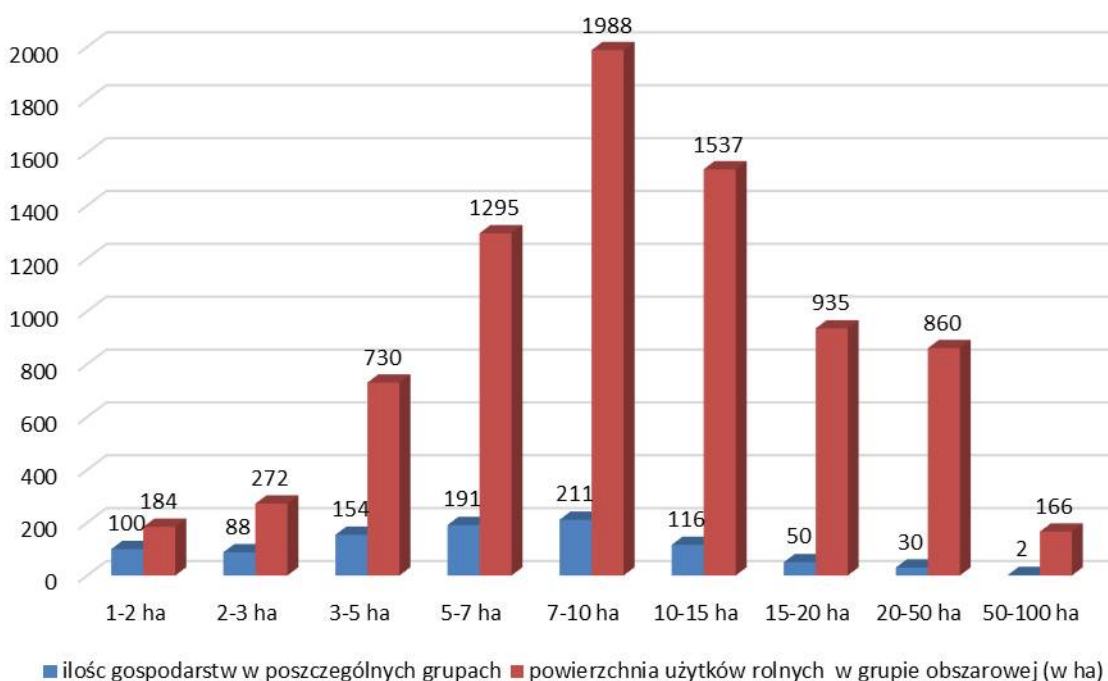
Na terenie gminy funkcjonuje Spółdzielnia Socjalna „Wojśławianka”, której celem powstania była reintegracja społeczna i zawodowa jej członków poprzez prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz takich, których kwalifikacje zawodowe mogą być niewystarczające do samodzielnego poruszania się po rynku pracy.

7.4. Rolnictwo

W strukturze użytkowania gruntów na terenie gminy Wojśławice dominują użytki rolne. Indywidualne gospodarstwa rolne zajmują 95% powierzchni użytków rolnych. Główne kierunki produkcji rolnej to uprawa buraków cukrowych i zbóż. Największe kompleksy gleb najżyźniejszych (kompleks pszenno-burkowy bardzo dobry i pszenno-burkowy dobry) występują w centralnej i południowej części gminy. Najślabsze gleby występują we wschodniej części gminy (okolice Turowca, Putnowic-Kolonii, Wólki Putnowickiej i Putnowic Wielkich).

W produkcji zwierzęcej rolnicy ukierunkowani są na produkcję mleka oraz mięsa wołowego. Mleko odstawiane jest do Spółdzielni Mleczarskiej w Krasnymstawie. Kierunki produkcji gospodarstw rolnych to: produkcja mieszana (446), produkcja roślinna (456), produkcja zwierzęca (40). Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 9,14 ha, a dominują gospodarstwa rolne o powierzchni do 5 ha.

Systematyka gospodarstw indywidualnych na terenie gminy Wojstawice

Na terenie gminy funkcjonują gospodarstwa ekologiczne, specjalizujące się w produkcji owoców miękkich. Ponadto prosperują gospodarstwa agroturystyczne.

7.5. Usługi publiczne

Na terenie gminy Wojstawice dominują publiczne usługi podstawowe o charakterze lokalnym, służące zaspokojeniu potrzeb lokalnej społeczności. Z usług ponadpodstawowych mieszkańcy gminy korzystają głównie w mieście Chełm i Krasnystaw. Większość usług publicznych w gminie Wojstawice znajduje się w miejscowości gminnej.

Placówki przedszkolne i oświatowe

Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Szkolno-Przedszkolny w Wojstawicach-Kolonii. Do placówki w 2020 roku uczęszczało 332 uczniów, których nauczało 38 nauczycieli.

W skład zespołu wchodzi:

- ✓ **przedszkole** – funkcjonuje przez 10 godzin dziennie (od godz. 7.00 do godz. 17.00) i zatrudnia nauczyciela przedszkola, logopedę, psychologa, nauczyciela programistę (informatyka) oraz pomoc nauczyciela;
- ✓ **szkoła podstawowa** – wsparcie edukacji dzieci i młodzieży realizowane jest w ramach: opieki świetlicowej, opieki nad uczniami dowożonymi, biblioteki szkolnej, pedagoga szkolnego, psychologa oraz zajęć pozalekcyjnych tj. kół przedmiotowych, kół zainteresowań, zajęć sportowo – rekreacyjnych, doradztwa zawodowego, zajęć wspomagających naukę i rozwój ucznia (zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, logopedyczne, o charakterze terapeutycznym, rozwijające umiejętności szkolne, przygotowujące do egzaminów zewnętrznych). Przy szkole działają zespoły i organizacje biorące czynny udział w ważnych wydarzeniach kulturalnych i sportowych Gminy

Wojśławice: zespół taneczny Iskierki, harcerska drużyna Wojśława, chór szkolny Violina, klub sportowy Arka oraz Koło Strzeleckie Acumen.

Obiekty kultury i sportu

Najważniejszą rolę w propagowaniu kultury na terenie gminy pełni Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Wojśławicach. Przy domu Kultury działają 4 grupy instrumentalno-wokalne, grupa rękodzieła artystycznego, 2 grupy taneczne oraz grupa sportowa.

W skład Gminnego Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Wojśławicach wchodzi:

- Gminna Biblioteka Publiczna w Wojśławicach
- Ośrodek Trzech Kultur w Majdanie Ostrowskim
- Ośrodek Dawnych Kultur i Tradycji w Rozięcinie
- Izba Tradycji Ziemi Wojśławickiej
- Zbiornik wodny wraz z przyległym terenem, na którym znajduje się siłownia zewnętrzna oraz plac zabaw
- Stadion sportowy
- Ścieżka edukacyjno-przyrodnicza w Starym Majdanie.

Bazę obiektów sportowych w gminie Wojśławice uzupełnia również wielofunkcyjne boisko przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Wojśławicach-Kolonii, które funkcjonuje również w dni wolne od nauki szkolnej. W gminie Wojśławice jest jedna sala widowiskowa, w której znajduje się 140 standardowych miejsc dla widzów.

Najważniejsze cykliczne wydarzenia kulturalno-promocyjne na terenie gminy to: Memoriał Szachowy im. Ryszarda Semeniuka, Zadaszki Muzyczne Trzech Kultur, Spotkania Trzech Kultur, Obchody rocznicy Bitwy pod Wojśławicami, Ultra maraton rowerowy „Piękny wschód”, Jesień w Wojśławicach - Festyn „Kultura, Tradycja... i placki” w Ośrodku Dawnych Kultur i Tradycji w Rozięcinie, Dni Jakuba Wędrowczyca, Festyn „Pożegnanie Wakacji”, Dożynki Gminno-Parafialne.

Opieka zdrowotna

Opiekę zdrowotną na terenie gminy zapewnia tylko jeden zakład NZOZ w Wojśławicach-Kolonii. Zakład prowadzi konsultacje w zakresie medycyny rodzinnej oraz badań laboratoryjnych, szczepień, EKG. Potrzeby w zakresie leczenia szpitalnego i specjalistycznych przychodni zapewniają, znajdujący się w odległości ok. 30 km, Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie oraz znajdujący się w odległości ok. 38 km, Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Papieża Jana Pawła II w Zamościu.

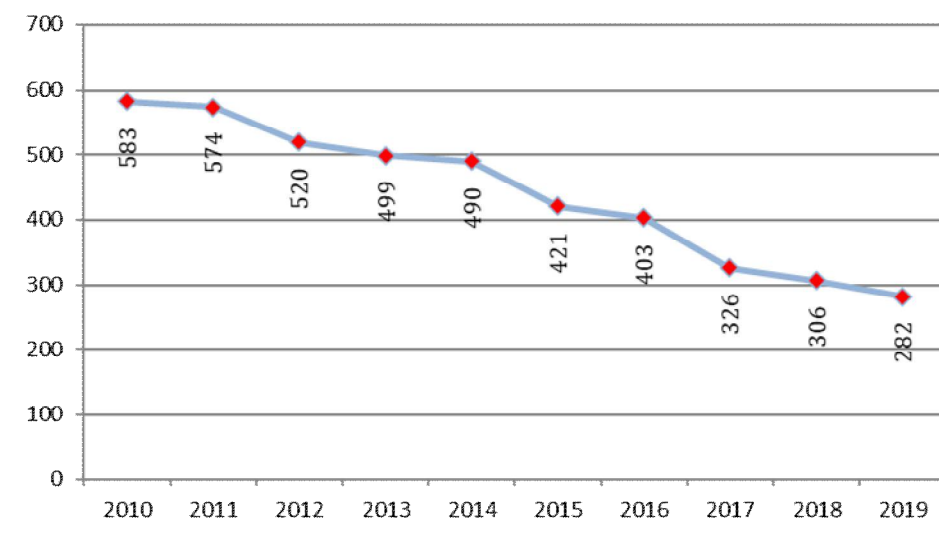
W zakresie stomatologii usługi świadczy Indywidualna Praktyka Stomatologiczna w Wojśławicach.

Na terenie gminy działalność prowadzą 2 punkty apteczne w Wojśławicach.

Pomoc społeczna

Zadania związane z ochroną poziomu życia osób i rodzin najuboższych na terenie gminy realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wojśławicach. GOPS jest organizatorem i wykonawcą zadań własnych gminy oraz zadań zleconych z zakresu pomocy społecznej. Należy do nich: wypłata zasiłków stałych, pokrywanie świadczeń zdrowotnych, wypłata zasiłków celowych, okresowych, wsparcie finansowe na dożywianie dzieci i usługi opiekuńcze. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wojśławicach realizował program dożywiania w Zespole Szkół Publicznych w Wojśławicach.

Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej

Źródło: BDL GUS.

Bezpieczeństwo publiczne

Nadzór nad bezpieczeństwem publicznym na terenie gminy sprawuje Posterunek Policji w Żmudzi. W działaniach na rzecz bezpieczeństwa publicznego posiada wsparcie ze strony Komendy Miejskiej Policji w Chełmie, w szczególności Sekcji Przystępstw Gospodarczych oraz Sekcji Ruchu Drogowego.

Zadania publiczne w zakresie ochrony przeciwpożarowej realizuje 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych: w Putnowicach-Kolonii, Turowcu, Hucie, Rozięcinie, Nowym Majdanie, Starym Majdanie, Kukawce oraz w Wojsławicach - jednostka włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego.

W 2020 roku w gminie Wojsławice stwierdzono szacunkowo 51 przestępstw. Wskaźnik przestępczości wyniósł 13,75 przestępstw na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa lubelskiego (13,81) oraz znacznie mniejsza niż średnia w Polsce (19,96). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy najwięcej stwierdzono przestępstw o charakterze kryminalnym – 7,33, przeciwko mieniu – 3,18, przestępstwa drogowe – 3,11, o charakterze gospodarczym – 1,72 oraz przeciwko życiu i zdrowiu – 0,21.

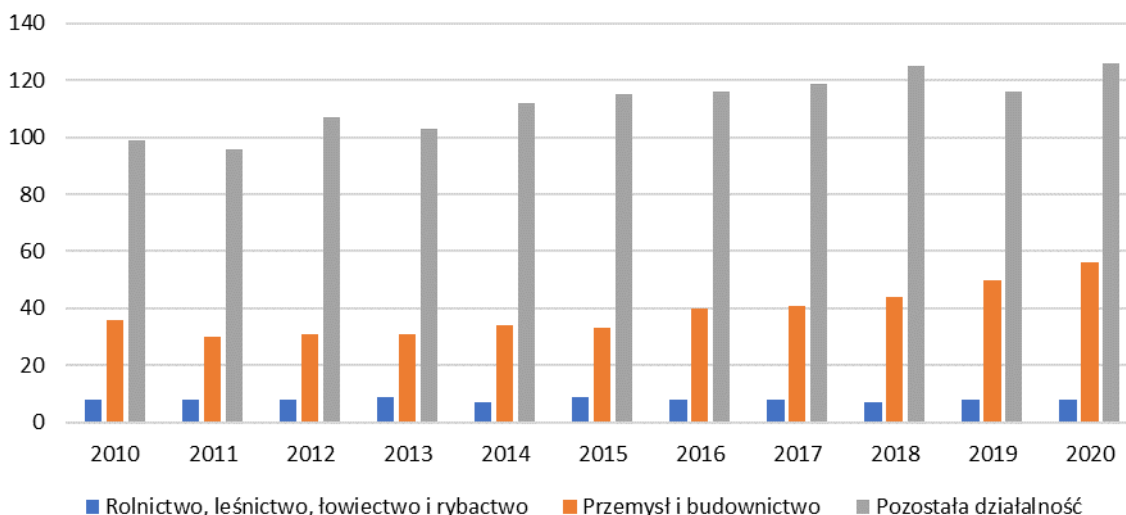
Wskaźnik wykrywalności przestępstw wyniósł ogółem 87,1% (w województwie – 81,3%).

7.6. Działalność gospodarcza

Na terenie gminy Wojsławice odnotowuje się systematyczny rozwój działalności pozarolniczej. W 2020 roku na terenie gminy funkcjonowało 190 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, z czego 149 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W stosunku do roku 2010 liczba podmiotów wzrosła o 47 tj. o 32,9%. Wzrost dotyczył przede wszystkim podmiotów działających w sektorze prywatnym. W okresie 2010-2020 średnio w roku rejestrowanych było 17 nowych podmiotów, a wyrejestrowanych 10. Wskaźnik

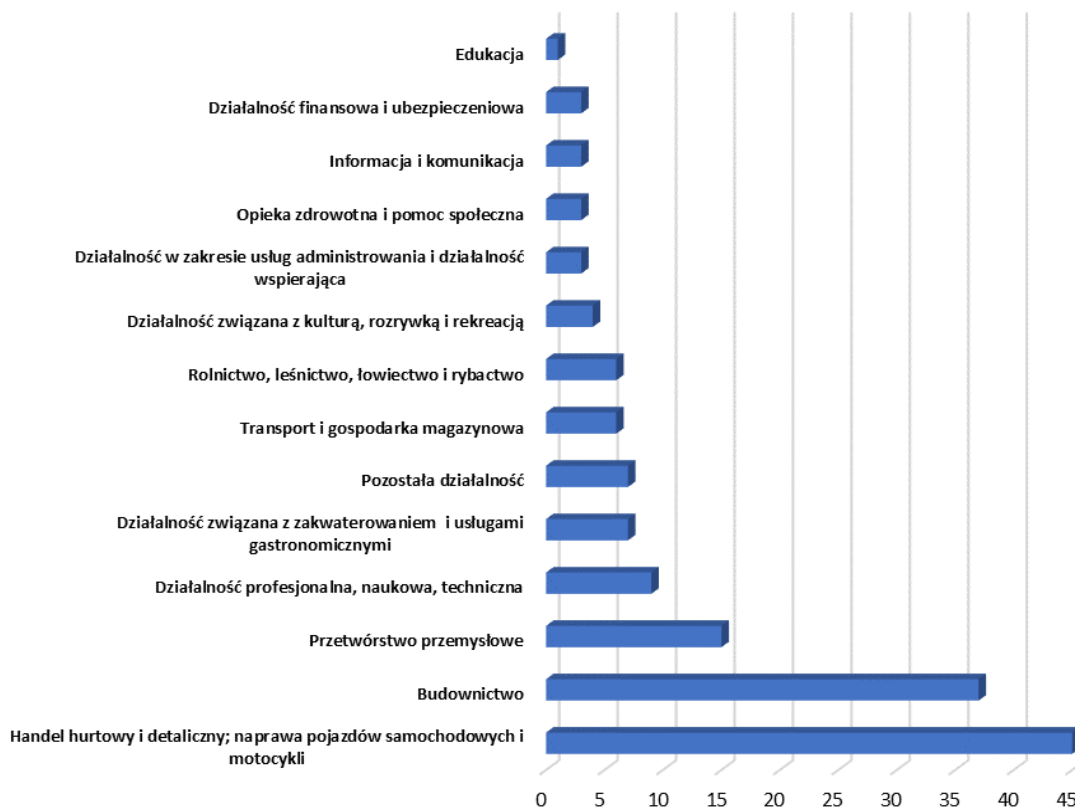
przedsiębiorczości w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2010 – 2019 stopniowo wzrastał (z 35,1/1000 ludności w 2010 roku do 46,5/1000 ludności w roku 2019). Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy największą liczbę stanowiły podmioty z sekcji handlu hurtowego i detalicznego i naprawy samochodów - 30,2% oraz budownictwo - 24% podmiotów gospodarczych.

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2010-2020

Źródło: BDL GUS.

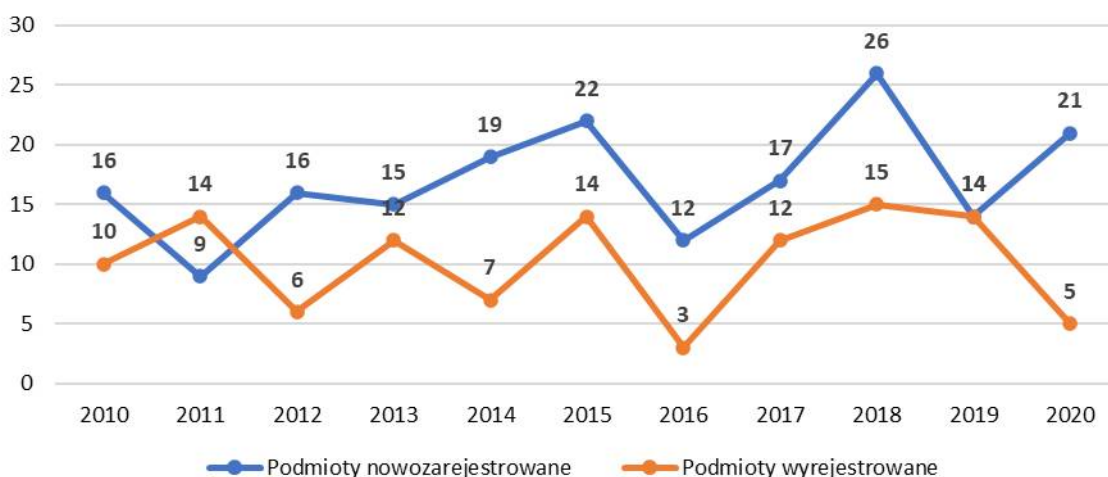
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w gminie Wojstawice w 2020 roku

Źródło: BDL GUS.

Bilans podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych

Źródło: BDL GUS.

Do największych podmiotów gospodarczych na terenie gminy należą: Urząd Gminy w Wojsławicach oraz Sklep Biedronka.

Wnioski i rekomendacje:

- rolniczy charakter gminy determinuje wyjątkowo wysoka jakość gruntów rolnych wskazanych do rolniczego użytkowania – preferowane jest utrzymanie tego kierunku rozwoju gospodarczego gminy przy jednoczesnym stworzeniu dogodnych warunków przestrzennych dla modernizacji gospodarstw rolnych, w tym wielkotowarowych;
- preferowany jest rozwój funkcji agroturystycznych w zabudowie zagrodowej, w szczególności w najatrakcyjniejszych pod względem krajobrazowym miejscowościach położonych w południowej i zachodniej części gminy (Majdan Ostrowski, Ostrów-Kolonia, Czarnożozy, Stary Majdan, Trościanka, Wojsławice-Kolonia, Nowy Majdan);
- preferowana jest dywersyfikacja źródeł dochodów dla mieszkańców gminy w kierunku działalności pozarolniczych;
- wysoka jakość gleb stanowi barierę rozwoju nowych terenów inwestycyjnych pod działalność gospodarczą - kierunki rozwoju przestrzennego gminy powinny uwzględniać uwarunkowania środowiskowe oraz infrastrukturalne (dostępność do sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej);
- wyzwaniem dla polityki rozwoju gminy jest zahamowanie niekorzystnych trendów demograficznych, w tym przez przyciąganie nowych (napływowych) mieszkańców gminy m.in. poprzez udostępnienie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych oraz stworzenie dogodnych warunków dla zamieszkiwania;
- dostęp do podstawowych usług publicznych na terenie gminy jest dostateczny – wskazany jest rozwój żłobków, klubów dziecięcych, klubów i miejsc spotkań dla mieszkańców w większych miejscowościach gminy, a także infrastruktury sportowej;

Wnioski i rekomendacje:

- przy rozwoju funkcji mieszkaniowych na terenie gminy wskazane jest wyznaczanie rezerw terenowych pod tworzenie miejsc codziennej rekreacji oraz przestrzeni publicznych integrujących miejscową ludność;
- w rozwoju przestrzennym gminy należy dążyć do skupiania zabudowy na terenach uzbrojonych poprzez wypełnianie luk w ciągach zwartej zabudowy oraz jej rozwój w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących ciągów zabudowy.

8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

W Krajowym Planie Zarządzania Kryzysowego wyodrębnione zostało 19 zagrożeń: powódź, epidemia, skażenie chemiczne, zakłócenie funkcjonowania systemów i usług telekomunikacyjnych, zakłócenie w systemach energetycznych, paliwowych, gazowych, silny mróz, intensywne opady śniegu, huragan, pożar wielkopowierzchniowy, epizootia, katastrofa morska, susza, upał, skażenie radiacyjne, zbiorowe zakłócenie porządku publicznego, zdarzenie o charakterze terrorystycznym, zakłócenia

w funkcjonowaniu sieci i systemów informatycznych oraz działania hybrydowe.

Niektóre z powyżej wymienionych zagrożeń są zdarzeniami, które potencjalnie dotyczyć mogą również gminy Wojsławice, jednak są trudne do przewidzenia. Natomiast występujące na terenie gminy uwarunkowania środowiskowe stanowią zagrożenie wystąpienia powodzi. Dotyczy to zagrożenia powodziowego związanego z istniejącą siecią hydrograficzną na terenie gminy. Przez obszar gminy Wojsławice przepływa rzeka Wojsławka, stanowiąca zagrożenie wystąpienia powodzi.

Zgodnie z dyrektywą 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (Dyrektywa Powodziowa) istnieje obowiązek sporządzenia map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). MZP i MRP stanowią podstawę do oceny ryzyka powodziowego oraz podejmowania działań mających na celu ograniczenie negatywnych skutków powodzi dla zdrowia i życia ludzi, działalności gospodarczej, środowiska i dziedzictwa kulturowego. Mapy zagrożenia powodziowego opracowane zostały również dla fragmentu rzeki Wojsławki (M-34-47-B-b-4, M-34-47-A-b-3, M-34-48-A-a-4 i M-34-48-A-c-2). Na terenie gminy Wojsławice obszar narażony na niebezpieczeństwo powodzi (o prawdopodobieństwie 1% i 0,5%) obejmuje tereny doliny rzeki Wojsławki, stanowiącej głównie tereny łąk i pastwisk.

W obszarze zalewowym wodą stuletnią nie jest zlokalizowana zabudowa.

9. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

Niniejszy rozdział zawiera wnioski z opracowania „Analiza potrzeb i możliwości rozwoju gminy Wojśławice”, sporządzonego zgodnie z wymogami art. 10 ust. 1 pkt. 7 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 poz. 741, z późn. zm.), który stanowi materiał planistyczny do sporządzanego projektu Studium. Sporządzenie w/w opracowania wynika

z konieczności uwzględniania w dokumencie studium, uwarunkowań wynikających w szczególności z potrzeb i możliwości rozwoju gminy, które powinny być określane z uwzględnieniem analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych, prognoz demograficznych, możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy oraz wykonanego bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Celem wykonania analizy potrzeb i możliwości rozwoju gminy jest uzasadnienie zmian dokonywanych w obowiązującym Studium przyjętym uchwałą Nr XLI/159/2001 Rady Gminy Wojśławice z dnia 29 grudnia 2001 r., zmienionym uchwałami Nr XXI/92/2012 Rady Gminy Wojśławice z dnia 15 listopada 2012 r. i Nr II/7/2014 Rady Gminy Wojśławice z dnia 15 grudnia 2014 r. w zakresie przeznaczenia terenów pod zabudowę, w tym w szczególności poprzez uwzględnienie bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę.

Na podstawie wykonanego bilansu stwierdzono, że istnieją aktualnie podstawy do wyznaczania nowych terenów zabudowy poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej oraz obszarami przeznaczonymi pod zabudowę w planach miejscowych - w przypadku zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, mieszkaniowo-usługowej, letniskowej, rekreacji indywidualnej, usług sportu i rekreacji, zabudowy produkcyjnej, składowej i magazynowej. Wyniki bilansu wskazują na znaczny potencjał terenów dla lokalizacji zabudowy zagrodowej. W celu umożliwienia rozwoju zabudowy w ramach istniejących siedlisk należy dopuścić poszerzenie terenów zabudowy na głębokość wynikającą z planowanego zapotrzebowania. Ponadto, z uwagi na rolniczy charakter gminy Wojśławice istnieją przesłanki do wykorzystywania odnawialnych źródeł energii pozyskiwanych m.in. z biogazu rolniczego, które mogą powstawać w ramach wyznaczonych terenów lokalizacji urządzeń wykorzystujących energię z odnawialnych źródeł energii o mocy powyżej 500 kW – biogazowni rolniczych.

Analiza ekonomiczna, środowiskowa i społeczna pozwala stwierdzić, że gmina Wojśławice charakteryzuje się:

- ❖ korzystnymi walorami środowiska przyrodniczego i krajobrazowego, które sprzyjają wykorzystaniu ich w rozwoju gospodarczym gminy, w zakresie lokalizacji usług turystyki, w tym w szczególności agroturystyki, rekreacji i wypoczynku,
- ❖ korzystną strukturą dochodów i wydatków budżetu gminy umożliwiającą zaspokajanie potrzeb inwestycyjnych w zakresie budowy, modernizacji i remontów dróg publicznych oraz rozbudowy sieci kanalizacji sanitarnej,
- ❖ relatywnie wysokim poziomem wyposażenia istniejących struktur przestrzennych w infrastrukturę techniczną,
- ❖ negatywnymi tendencjami demograficznymi, które wymagają podjęcia działań mających na celu zmniejszenie wielkości spadku liczby ludności w gminie,

- ❖ niezadawalającym stanem rozwoju działalności pozarolniczej w strukturze gospodarczej gminy (potrzeba zmniejszenia bezrobocia, wykorzystania nadwyżki osób pracujących w rolnictwie oraz zwiększenia dochodów do budżetu gminy),
- ❖ wysoką wartością użytkową gleb dla rozwoju rolnictwa, która wskazuje na dominującą rolniczą funkcję gminy.

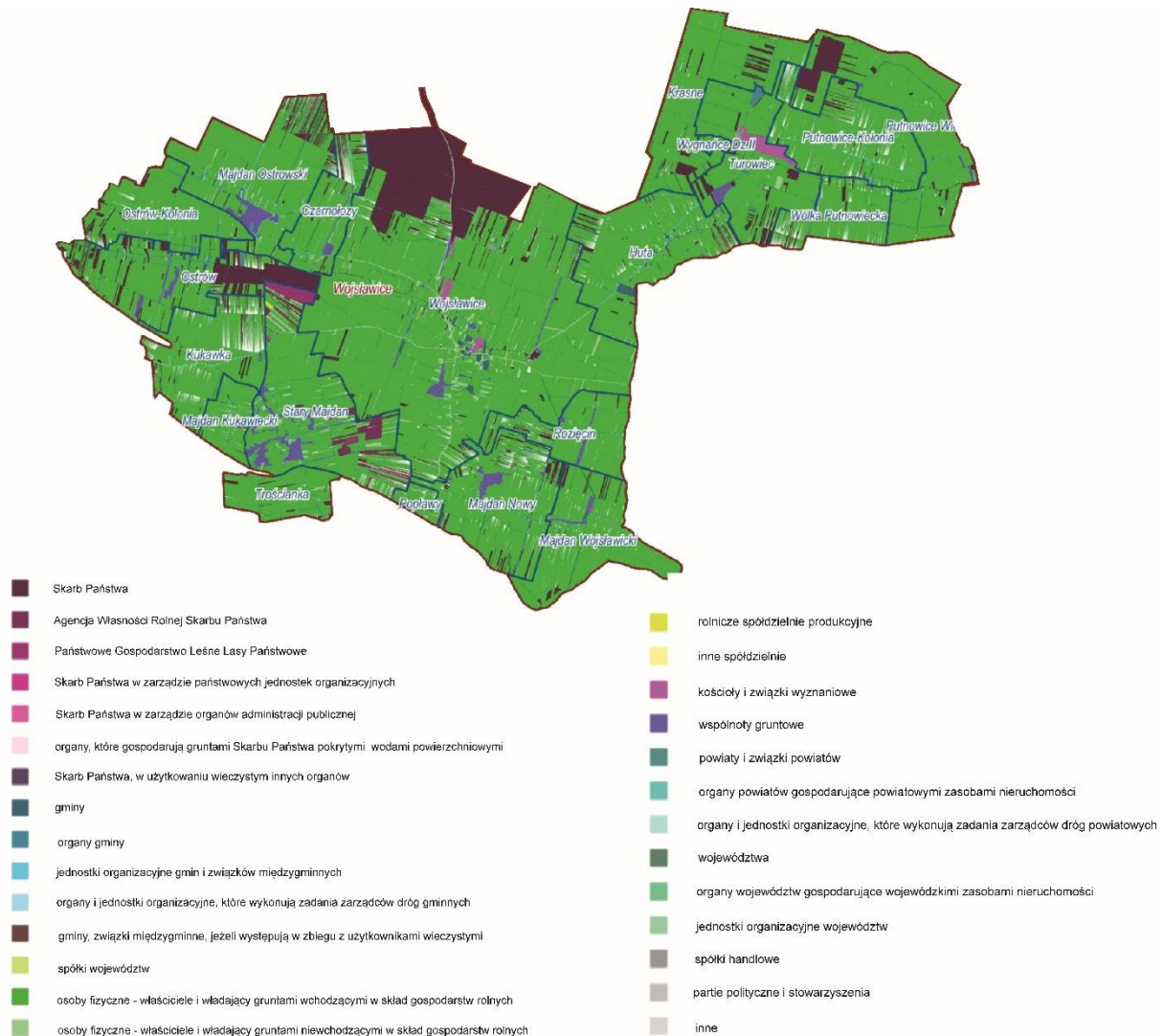
Wobec powyższych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i środowiskowych, sformułowano rekomendacje dla rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy:

- ✓ rolniczy charakter gminy wskazuje na potrzebę dywersyfikacji pozarolniczych źródeł utrzymania i tym samym stworzenia warunków dla mieszkańców i przedsiębiorców do inwestowania, dlatego też wskazane jest wyznaczenie nowych terenów pod funkcje produkcyjne i usługowe;
- ✓ rozwój nowych terenów mieszkaniowych powinien dotyczyć istniejących struktur przestrzennych (kontynuacji lub uzupełniania terenów zabudowy), z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury komunikacyjnej, technicznej i społecznej;
- ✓ rozwój terenów inwestycyjnych powinien uwzględniać uwarunkowania środowiskowe, tak aby zminimalizować potencjalne kolizje z systemem przyrodniczym;
- ✓ wysoka jakość środowiska przyrodniczego i istniejące walory krajobrazowe skłaniają do rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych;
- ✓ wobec wytycznych wynikających z polityk różnych szczebli, wskazany jest rozwój energetyki odnawialnej.

10. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Na terenie gminy Wojsławice dominują grunty stanowiące własność osób fizycznych. Drugą co do wielkości udziału w strukturze władania powierzchnią zajmują grunty należące do Skarbu Państwa, są to głównie grunty należące do Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe oraz grunty wchodzące w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Stosunkowo niewielki areal stanowi grunty własności gminy, kościołów, spółdzielni, powiatu i województwa.

Struktura własności gruntów na terenie gminy Wojstawice

źródło: chelmki.webewid.pl

11. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH ORAZ OGRANICZENIA W ZAGOSPODAROWANIU TERENÓW WYNIKAJĄCE Z PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

11.1. Obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów ochrony przyrody

Grabowiecko – Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu

Obszar ustanowiony na mocy Uchwały Nr XLIV/645/2018 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 8 października 2018 r. w sprawie Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Zgodnie z uchwałą, czynna ochrona ekosystemów Obszaru, polegać powinna na:

- tworzeniu i ochronie korytarzy ekologicznych, umożliwiających migrację gatunków;
- ochronie specyficznych cech krajobrazu Obniżenia Dubieńskiego i Działów Grabowieckich: dolin rzecznych, w tym meandrów rzek i starorzeczy, naturalnych form rzeźby terenu, w tym wąwozów lessowych, otwartego charakteru torfowisk, łąk i muraw ciepłolubnych;
- zachowaniu oraz poprawie stosunków wodnych poprzez ograniczanie nadmiernego odpływu wód, gospodarowanie zasobami wodnymi w sposób uwzględniający potrzeby ekosystemów wodnych i wodnobotnych, zachowanie naturalnego charakteru rzek, cieków wodnych, zbiorników wodnych i starorzeczy, ochronę funkcji obszarów źródliskowych o dużych zdolnościach retencyjnych, zachowanie lub przywracanie dobrego stanu ekologicznego wód;
- zachowaniu lub odtwarzaniu różnorodności biologicznej właściwej dla danego typu ekosystemu, głównie poprzez zachowanie lub przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin, zwierząt lub grzybów;
- ochronie łąk i pastwisk przed sukcesją naturalną oraz odtwarzanie siedlisk dziko występujących gatunków roślin, grzybów oraz zwierząt, w tym dążenie do przywrócenia tradycyjnego sposobu użytkowania łąk i pastwisk (koszenie, spaszanie);
- ochronie i kształtowaniu zadrzewień, ze szczególnym uwzględnieniem zadrzewień nadwodnych i śródpolnych;
- restytucji lasów łęgowych wierzbowo - topolowych, szczególnie na obszarach o długim zaleganiu wód zalewowych;
- propagowaniu utrzymania urozmaiconej linii brzegowej cieków i rzek i tworzenie porośniętych bogatą szatą roślinną stref przybrzeżnych i utrzymanie ich jako naturalnego sposobu zabezpieczenia brzegu przed erozją;
- uwzględnianiu potrzeb ochrony przyrody w gospodarce człowieka, w tym w gospodarce rolnej, leśnej, wodnej, rybackiej i turystyce;
- kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego w sposób umożliwiający zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych oraz wartości kulturowych, w szczególności przez: ochronę otwartej przestrzeni przed nadmierną zabudową, zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych, kształtowanie zalesień w sposób optymalny dla ochrony różnorodności biologicznej i walorów krajobrazowych, ochronę punktów, osi i przedpola widokowych, usuwanie lub przestanie antropogenicznych elementów dysharmonijnych w krajobrazie;
- dążeniu do rewitalizacji zespołów zabudowy, w tym układów zabytkowych, propagowanie tradycyjnych cech architektury;
- eliminowaniu lub ograniczaniu źródeł zagrożeń, w szczególności powietrza, wód i gleb, poprzez usuwanie zanieczyszczeń antropogenicznych, kształtowanie prawidłowej gospodarki wodno-ściekowej, promowanie sposobów gospodarowania gruntami, ograniczających erozję gleb.

W Grabowiecko-Strzeleckim Obszarze Chronionego Krajobrazu **obowiązują zakazy:**

- 1) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym, przeciwpowodziowym lub przeciwosuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych – zakaz nie dotyczy terenów, na których wykonywanie prac ziemnych związane jest z koncesją na wydobywanie kopalin ze złóż;
- 2) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

- 3) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;
- 4) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
  - linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
  - zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w *ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne* - z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakazy, o których mowa pkt 1 i 2, nie dotyczą wykonywania prac związanych z robotami budowlanymi dopuszczonymi do realizacji przez właściwe organy na podstawie *ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane*, na terenach:

- przeznaczonych pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego albo
- co do których wydano ostateczne decyzje o warunkach zabudowy.

Zakaz, o którym mowa w pkt 4, nie dotyczy budowy nowych obiektów budowlanych, które będą uzupełniać lub przylegać do terenów położonych w obrębie jednostek osadniczych w rozumieniu *ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych*, pod warunkiem uwzględnienia ich lokalizacji w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub wydania ostatecznych decyzji o warunkach zabudowy.

Obszar Natura 2000 „Putnowice” PLH060074 - wyznaczony na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 września 2019 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Putnowice (PLH060074).

Przedmiotem ochrony obszaru są:

- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum)
- 9110 Ciepłolubne dąbrowy (Quercetalia pubescenti petraeae)
- 1902 obuwik pospolity (Cypripedium calceolus).

Głównym zagrożeniem dla przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 Putnowice, składającym się z sześciu oddzielnych enklaw jest rozdrobnienie, wpływ działalności człowieka, a szczególnie sposób uprawy oraz obce gatunki inwazyjne. Dla zachowania grądu subkontynentalnego ważnym jest prowadzenie gospodarki leśnej zgodnej z wymogami ochrony tego siedliska.

Dla obszaru Natura 2000 w chwili obecnej nie został opracowany plan zadań ochronnych, zostały natomiast opublikowane założenia do planu.

Zgodnie z *ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody*, zabrania się podejmowania działań mogących, osobno lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000, w tym w szczególności:

- 1) pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych lub siedlisk gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000 lub
- 2) wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000, lub
- 3) pogorszyć integralność obszaru Natura 2000 lub jego powiązania z innymi obszarami.

Jeżeli przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, i wobec braku rozwiązań alternatywnych, właściwy miejscowo regionalny dyrektor ochrony środowiska, może zezwolić na realizację planu lub działań, mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000 lub obszary

znajdujące się na liście, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Wojśławice ochroną w formie pomników przyrody (ustanowione Zarządzeniem Nr 18 Wojewody Chełmskiego z dnia 15 grudnia 1986 roku w sprawie uznania za pomniki przyrody, a następnie Rozporządzeniem Nr 11 Wojewody Lubelskiego z dnia 30 lipca 2009 roku

w sprawie ustanowienia pomników przyrody), objęte zostały:

- ❖ 2 Kasztany jadalne - *Castanea sativa*, Nadleśnictwo Chełm, leśnictwo Wojśławice, oddział 214c, w sąsiedztwie dorodnego buka leśnego około 50 m od leśniczówki
- ❖ Tulipanowiec amerykański – *Liriodendron tulipifera*, Nadleśnictwo Chełm, leśnictwo Wojśławice, oddział 214c około 40 metrów od leśniczówki
- ❖ Nisza źródłiskowa znajdująca się w bocznym odgałęzieniu zakrzaczanego wąwozu na wschód od wsi Nowy Majdan.

W stosunku do pomników przyrody obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu ich najbliższego otoczenia:

- niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztorowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych,
- uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej,
- likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych,
- wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych,
- zmiany sposobu użytkowania ziemi,
- umieszczania tablic reklamowych.

Powyższe zakazy nie dotyczą:

- prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, po uzgodnieniu z organem ustanawiającym daną formę ochrony przyrody,
- zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa,
- likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

11.2. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z ochrony gruntów rolnych i leśnych

W myśl ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych, ochrona gruntów rolnych polega na:

- 1) ograniczaniu przeznaczania ich na cele nierolnicze lub nieleśne;
- 2) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów rolnych oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym wskutek działalności nierolniczej i ruchów masowych ziemi;
- 3) rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów na cele rolnicze;
- 4) zachowaniu torfowisk i oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych;
- 5) ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Ochrona gruntów leśnych polega na:

- 1) ograniczaniu przeznaczania ich na cele nieleśne lub nierolnicze;
- 2) zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji gruntów leśnych oraz szkodom w drzewostanach i produkcji leśnej, powstającym wskutek działalności nieleśnej i ruchów masowych ziemi;
- 3) przywracaniu wartości użytkowej gruntom, które utraciły charakter gruntów leśnych wskutek działalności nieleśnej; poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności;
- 4) ograniczaniu zmian naturalnego ukształtowania powierzchni ziemi.

Przeznaczenie na cele nierolnicze i nieleśne dla:

- gruntów rolnych stanowiących użytki rolne klas I-III – wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi, za wyjątkiem gruntów, które spełniają łącznie warunki:
  - co najmniej połowa powierzchni każdej zwartej części gruntu zawiera się w obszarze zwartej zabudowy,
  - położone są w odległości nie większej niż 50 m od granicy najbliższej działki budowlanej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
  - położone są w odległości nie większej niż 50 metrów od drogi publicznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych,
  - ich powierzchnia nie przekracza 0,5 ha, bez względu na to, czy stanowią jedną całość, czy stanowią kilka odrębnych części,

a także gruntów położonych w granicach administracyjnych miast;

- gruntów leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa – wymaga uzyskania zgody właściwego ministra lub osoby przez niego upoważnionej;
- pozostałych gruntów leśnych – wymaga uzyskania zgody marszałka województwa wyrażanej po uzyskaniu opinii izby rolniczej.

11.3. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z lokalizacji cmentarzy czynnych

Na obszarze gminy Wojsławice znajdują się czynne cmentarze w miejscowościach: Turowiec i Wojsławice, dla których obowiązują strefy sanitarne. Zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz. U. z 1959 r. Nr 52, poz. 315)*, odległość cmentarza od zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących artykuły żywności i żywienia zbiorowego bądź zakładów przechowujących artykuły żywności oraz studzien, źródeł i strumieni, służących do czerpania wody do picia i potrzeb gospodarczych, powinna wynosić co najmniej 150 m. Odległość ta może być zmniejszona do 50 metrów pod warunkiem, że teren w granicach od 50 do 150 m odległości od cmentarza posiada sieć wodociągową i wszystkie budynki korzystające z wody są do niej podłączone. Odległość od granicy cmentarza ujęć wody o charakterze zbiorników wodnych,

służących jako źródło zaopatrzenia sieci wodociągowej w wodę do picia i potrzeb gospodarczych, nie może być mniejsza niż 500 metrów. Powyższe przepisy odnoszą się do lokalizowania nowych cmentarzy, jednak przy zagospodarowaniu przestrzennym terenów, w tym planowaniu nowych obiektów, należy mieć na uwadze uwarunkowania wynikające z usytuowania cmentarzy istniejących.

11.4. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

W odniesieniu do obiektów zabytkowych obowiązują przepisy ustawy z 23 lipca 2003 roku *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Ustawa określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków i opieki nad nimi, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, a także organizację organów ochrony zabytków.

W planowaniu przestrzennym szczególnie istotne są zapisy ochrony i opieki nad zabytkami, polegające na:

- 1) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- 2) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- 3) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska,
- 4) zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 5) korzystaniu z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości.

Na terenie gminy Wojsławice ochronie podlegają zabytki wpisane do rejestru zabytków. Ponadto zlokalizowane są zabytki wpisane do gminnej ewidencji zabytków, wymagające objęcia ochroną planistyczną w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

W stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków, w myśl przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków wymaga:

- ✓ prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, w tym prac polegających na usunięciu drzewa lub krzewu z nieruchomości lub jej części będącej wpisany do rejestru parkiem, ogrodem lub inną formą zaprojektowanej zieleni,
- ✓ wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku,
- ✓ prowadzenie badań konserwatorskich przy zabytku,
- ✓ prowadzenie badań architektonicznych zabytku,
- ✓ dokonywanie podziału zabytku,
- ✓ zmiana przeznaczenia zabytku lub sposobu korzystania z niego,
- ✓ podejmowania innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku, z wyłączeniem działań polegających na usuwaniu drzew lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części niebędącej wpisany do rejestru parkiem, ogrodem albo inną formą zaprojektowanej zieleni.

Do obiektów zabytkowych odnosi się także art. 39 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku *Prawo budowlane*: „*Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisany do rejestru zabytków lub na obszarze wpisany do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków*”.

Obszar gminy Wojśławice objęty został badaniami Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). W wyniku tych badań oznaczono stanowiska archeologiczne, które zostały wpisane do wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków. Zgodnie z art. 31 ust. 1a ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, planowane roboty ziemne oraz zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego – należy uzgodnić z wojewódzkim konserwatorem zabytków zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych.

Na terenie gminy znajdują się zabytkowe mogiły i cmentarze, które poza ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podlegają także ochronie wynikającej z ustawy z dnia 28 marca 1933 roku o *grobach i cmentarzach wojennych*.

11.5. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z ochrony złóż kopalin

Na obszarze gminy Wojśławice zlokalizowane jest jedno udokumentowane złożo kopalin – surowców ilastych do ceramiki budowlanej „Majdan Nowy”.

Udokumentowane złożo kopalin podlegają ochronie na podstawie ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku *Prawo ochrony środowiska*, zgodnie z którą ochrona złóż kopali polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących. Eksploatację złożo kopalin prowadzi się w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopalin. Podejmujący eksploatację złóż kopalin lub prowadzący tę eksploatację jest zobowiązany przedsiębrać środki niezbędne do ochrony zasobów złożo, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do poprzedniego stanu inne elementy przyrodnicze.

Ograniczenia w eksploatacji złożo „Majdan Nowy” wynikają dodatkowo z występowania nad złożem gleb wysokich klas bonitacyjnych (gruntów II i III klasy bonitacyjnej) oraz położenia złożo na terenie Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu – tym samym obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz z uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego w sprawie Grabowiecko-Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

11.6. Ograniczenia w użytkowaniu terenów wynikające z ustawy Prawo wodne

Ochronie prawnej na podstawie ustawy Prawo wodne podlegają:

- zbiorniki wód śródlądowych – udokumentowany Główny Zbiornik Wód Podziemnych Nr 407 Niecka Lubelska (Chełm – Zamość),
- ujęcia wód podziemnych – zlokalizowane w miejscowościach Wojśławice, Huta, Nowy Majdan, Kukawka, posiadające pozwolenia wodno-prawne.

Ochrona zbiornika wód podziemnych polega na nie podejmowaniu przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na ilość i jakość wód podziemnych. Preferowane powinny być formy zagospodarowania najkorzystniejsze z punktu widzenia utrzymania czystości wód podziemnych.

Wskazane jest również objęcie wszystkich terenów zabudowanych zbiorowymi systemami odprowadzania i usuwania ścieków.

Dla ujęć wody obowiązują zakazy i nakazy z zakresu ochrony środowiska zapisane w pozwoleniach wodno-prawnych, które dodatkowo wyznaczają strefy ochronne wokół tych ujęć. Istniejące na terenie gminy ujęcia wody posiadają wyznaczone strefy ochrony bezpośredniej, ogrodzone i oznakowane.

Zgodnie z ustawą prawo wodne na terenie ochrony bezpośredniej należy:

- odprowadzać wody opadowe lub roztopowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarować teren zielenią,
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody,
- ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Ochrona przed powodzią

Zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 roku *Prawo wodne* ochronę przed powodzią realizuje się w szczególności przez:

- 1) kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, w szczególności obszarów szczególnego zagrożenia powodzią;
- 2) racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód;
- 3) zapewnienie funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze i hydrosferze oraz prognozowanie powodzi;
- 4) zachowanie, tworzenie i odtwarzanie systemów retencji wód;
- 5) budowę, przebudowę i utrzymywanie budowli przeciwpowodziowych;
- 6) prowadzenie akcji lodołamania;
- 7) prowadzenie polityki informacyjnej w zakresie ochrony przed powodzią oraz ograniczania jej skutków.

W celu zapewnienia ochrony ludności i mienia przed powodzią, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią na terenie gminy Wojśławice, wskazanych na mapach zagrożenia powodziowego sporządzonych dla fragmentu rzeki Wojśławki (M-34-47-B-b-4, M-34-47-A-b-3, M-34-48-A-a-4 i M-34-48-A-c-2), zakazuje się:

- gromadzenia ścieków, nawozów naturalnych, środków chemicznych, a także innych substancji lub materiałów, które mogą zanieczyścić wody oraz prowadzenia przetwarzania odpadów, w szczególności ich składowania,
- lokalizowania nowych cmentarzy.

Jeżeli nie spowoduje to zagrożenia dla jakości wód w przypadku wystąpienia powodzi, właściwy organ Wód Polskich może, w drodze decyzji, zwolnić od powyższych zakazów, określając warunki niezbędne dla ochrony jakości wód.

12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Na terenie gminy Wojśławice nie zostały wyznaczone osuwiska i tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi, zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 20 czerwca 2007 r. w sprawie informacji dotyczących ruchów masowych ziemi*. Wyznaczone zostały natomiast przez Państwowy Instytut Geologiczny zasięgi obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych czyli rejonów, gdzie nie wyklucza się możliwości rozwoju ruchów masowych. Występują one w rejonie Majdanu Ostrowskiego, Ostrowa-Kolonii, Stadarni, Majdanu Kukawieckiego, Starego Majdanu, Nowego Majdanu, Huty oraz w południowej części obrębu Wojśławice-Kolonii. Głównym ograniczeniem dla lokalizacji zabudowy na powyższych terenach to występowanie licznych wąwozów i jarów o czynnych procesach erozyjnych oraz zbczy.

W stosunku do obszarów narażonych na erozję, zaleca się:

- obszary o spadkach powyżej 20% powinny zostać wyłączone z zagospodarowania przestrzennego oraz użytkowania rolniczego z przeznaczeniem pod zalesienia,
- obszary o spadkach 10-20% - powinny być wyłączone spod zagospodarowania przestrzennego i wymagają zabiegów przeciwoerozyjnych.

Procesy erozyjne dotyczą także obszarów płytkiego występowania skał węglanowych (kredowych) w postaci opoki. Gleby te wykazują wysoką wrażliwość na zmiany wilgotności i temperatury i podlegają procesom pęcznienia i przemarzania, co przyczynia się do powstania wysadzin gruntu.

Niekorzystne warunki geologiczne dla lokalizacji zabudowy występują także w dolinie rzeki Wojśławki i Wełnianki, gdzie w podłożu występują nienośne gleby mułowo-torfowe i torfy.

13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Na obszarze gminy Wojśławice udokumentowano dotychczas 1 złożo kopaliny stałych – złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej „Majdan Nowy”, rozpoznane wstępnie. Złożo nie jest eksploatowane. Potencjalna eksploatacja złoża jest utrudniona przez występowanie nad złożem gleb wysokich klas bonitacyjnych (II i III) oraz położenie na terenie Grabowiecko – Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Obszar gminy Wojśławice położony jest w obrębie dwóch JCWPd: JCWPd nr PLGW200090 (część wschodnia gminy) oraz JCWPd nr PLGW200121 (część zachodnia gminy). Obie jednolite części wód podziemnych nie są zagrożone utrzymaniem dobrego stanu wód.

W gminie wody podziemne eksploatowane są z kredowego i czwartorzędowego piętra wodonośnego, pozostając w ścisłej więzi hydraulicznej, tworząc jeden główny poziom wodonośny. Wody podziemne w utworach kredowych stanowią główny zbiornik wód podziemnych, który jest źródłem zaopatrzenia ludności w wodę w sieciach wodociągowych i w studniach wierconych.

Kredowy poziom wodonośny tworzą utwory kredy górnej (górny mastrycht) wykształcone w postaci opok i opok marglistych oraz margli i kredy. Wody tego poziomu charakteryzują się słabą odpornością na zanieczyszczenia terenu, ale dobrą jakością. Cały obszar gminy położony jest w granicach Obszaru Wysokiej Ochrony (OWO) udokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 407 Niecka Lubelska Chełm-Zamość. Wody piętra kredowego w obrębie gminy

zakwalifikowane zostały do dwóch kategorii potencjalnego zagrożenia zanieczyszczeniem wód podziemnych: północne tereny, pasem od Majdanu Ostrowskiego do Huty oraz rejon Putnowic-Kolonii zaliczone zostały do bardzo silnie zagrożonych (przepuszczalność < 2), pozostały obszar, z wyjątkiem doliny rzeki Wojsławki i niewielkiego skrawka w południowej części gminy, zaliczony został do silnie zagrożonych (przepuszczalność 2-5 lat).

Wody podziemne czwartorzędowe, ze względu na ich płytkie występowanie, nie powinny być wykorzystywane do celów bytowych, z uwagi na duże ryzyko zanieczyszczenia.

Na terenie gminy Wojsławice nie występują udokumentowane kompleksy składowania dwutlenku węgla.

14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na terenie gminy Wojsławice nie występują tereny górnicze, o których mowa w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. *Prawo geologiczne i górnicze*.

15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STAN STOPNIA UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

15.1. Sieć drogowa

Sieć dróg publicznych na terenie gminy tworzą: droga wojewódzka nr 846, drogi powiatowe oraz drogi gminne.

- **droga wojewódzka nr 846** relacji Małochwiej Duży – Wojsławice – Teratyn
- **drogi powiatowe**

Nr drogi	Klasa drogi	Relacja
1839L	zbiorcza	droga wojewódzka nr 844 Wojsławice - Tuczępy - Grabowiec
1859L	lokalna	droga powiatowa nr 1839L - Popówka - Buśno
1860L	lokalna	Wojsławice - Turowiec - Wólka Leszczańska
1861L	lokalna	Turowiec - Uchanie
1865L	lokalna	Nowy Folwark - Majdan Ostrowski
1866L	lokalna	Leśniowice - Majdan Ostrowski - Czarnożoły
1867L	lokalna	Drewniki - Kukawka - Czarnożoły
1868L	lokalna	Wojsławice - Białowody

Łączna długość dróg powiatowych wynosi 49,5 km.

▪ drogi gminne

Nr drogi	Relacja
105026L	Witoldów - Stary Majdan - Trościanka
105027L	Huta - Turowiec - Wólka Putnowicka - Putnowice Wielkie
105028L	Ostrów-Kolonia - Horodysko - droga powiatowa nr 1864L
105029L	Partyzancka Kolonia - Rozięcín - Nowy Majdan - Hołużno
105030L	Putnowice Wielkie – Aurelin - droga powiatowa nr 1857L
105031L	Ostrów - Bończa
105032L	Putnowice Wielkie - Korytyny
105033L	Wojśławice ul. Krasnystawska
105034L	Wojśławice ul. Rynek
105035L	droga gminna 105013L - Rozięcín
105036L	Wojśławice ul. Chełmska
105037L	Wojśławice-Kolonia
112705L	Czarnołozy - Witoldów
112706L	droga w miejscowości Partyzancka Kolonia
115613L	od drogi powiatowej 1867L w miejscowości Kukawka – do drogi gminnej nr 105026L w miejscowości Stary Majdan
115614L	droga w miejscowości Kukawka

Łączna długość dróg gminnych wynosi 37,8 km. Na terenie gminy jest ok. 20 km utwardzonych dróg wewnętrznych własności Gminy Wojśławice.

15.2. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Sieć wodociągowa (czynna sieć rozdzielcza) w 2020 r. na terenie gminy Wojśławice wynosiła 82 km.

Z wodociągów w gminie korzysta 84,6 % ogółu ludności. Na terenie gminy funkcjonują cztery ujęcia wody na potrzeby bytowo-gospodarcze, które usytuowane są w miejscowościach: Kukawka, Nowy Majdan, Wojśławice, Huta.

Odprowadzanie ścieków

Na terenie gminy, w miejscowości Wojśławice, funkcjonuje mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków, o przepustowości 123 m³/d. Ścieki po oczyszczeniu odprowadzane są do rzeki Wojśławki. W 2020 roku długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 8,2 km. Do sieci kanalizacyjnej przyłączonych zostało 175 budynków mieszkalnych jednorodzinnych i zbiorowego zamieszkiwania na terenie miejscowości Wojśławice. Z sieci kanalizacyjnej korzystało 15,3% ludności. Pozostała część mieszkańców korzysta z indywidualnych rozwiązań w zakresie gromadzenia i odprowadzania ścieków – zbiorniki na nieczystości ciekłe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Sieć elektryczna i główne źródła energii elektrycznej

Gmina Wojśławice zaopatrywana jest w energię elektryczną z krajowego systemu elektroenergetycznego i znajduje się na obszarze działania Spółki Polskie Sieci Elektroenergetyczne – Oddział w Warszawie. Operatorem systemu dystrybucyjnego działającego na terenie gminy jest PGE Dystrybucja S.A. Oddział Zamość (Rejon Energetyczny Chełm), wchodzącego w skład PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.

Na terenie gminy zlokalizowana jest stacja transformatorowo-rozdzielcza 30/15 kV GPZ Wojśławice. Stacja zasilana jest napowietrzną linią 30 kV z GPZ Hrubieszów. Przez teren gminy przebiegają napowietrzne linie energetyczne średniego napięcia 30 kV i 15 kV.

Sieć gazowa

Na terenie gminy nie występuje sieć gazowa.

Energetyka OZE

Gmina Wojśławice uczestnicząc w projekcie realizowanym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego, zainstalowała instalacje solarne, pompy ciepła oraz kotły na biomasę.

W miejscowości Turowiec realizowana jest biogazownia rolnicza (zakończenie budowy przewidziano na 2022 rok). Biogazownia zaprojektowana została na moc 999 kW, a jej produktywność szacowana jest na 8200 MWh w skali roku. W procesie fermentacji wykorzystywane będą głównie surowce rolnicze pochodzące z lokalnych gospodarstw oraz okolicznych przedsiębiorstw przemysłowych (gorzelnia, cukrownia).

Telekomunikacja

Na terenie gminy zlokalizowane są maszty telefonii komórkowej sieci telekomunikacyjnej Orange: w Starym Majdanie, Wojśławicach, Majdanie Ostrowskim, Putnowicach Wielkich. Na terenie gminy znajduje się również sieć światłowodowa.

Gospodarka odpadami

Odpady z terenu gminy Wojśławice trafiają na RIPOK w Srebrzyszczu (Gmina Chełm). Odbiorem odpadów komunalnych od gospodarstw domowych zajmuje się Gminny Zakład Obsługi Sp. z o.o. Kolonia Okopy.

Wnioski i rekomendacje:

- sieć drogowa na terenie gminy jest dobrze rozwinięta, wymaga natomiast nakładów finansowych na utwardzenie dróg gruntowych oraz bieżące naprawy nawierzchni;
- wyposażenie zabudowy w infrastrukturę techniczną jest na poziomie przeciętnym, w szczególności dotyczy to sieci kanalizacyjnej;
- wskazany jest rozwój gazyfikacji, co stanowić będzie o zwiększeniu atrakcyjności terenów inwestycyjnych, w tym przeznaczonych pod działalność gospodarczą;
- w celu niegenerowania kosztów na rozbudowę infrastruktury technicznej istotne znaczenie w rozwoju przestrzennym gminy będzie miało skupianie zabudowy na terenach uzbrojonych poprzez wypełnianie luk w ciągach zwartej zabudowy oraz jej rozwój w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących ciągów zabudowy, natomiast istniejąca zabudowa rozproszona winna korzystać z indywidualnej infrastruktury w szczególności w zakresie odprowadzania ścieków (szczelnych zbiorników na ścieki bytowe lub przydomowych oczyszczalni ścieków);
- w zagospodarowywaniu przestrzennym gminy należy uwzględnić rozwój infrastruktury OZE, co ma szczególne znaczenie w kontekście ochrony środowiska przyrodniczego gminy – preferowane rodzaje energetyki odnawialnej to energetyka słoneczna.

16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Przy kształtowaniu polityki przestrzennej w gminie, poza lokalnymi celami rozwojowymi, należy uwzględnić cele i zadania określone w dokumentach planistycznych poziomu krajowego i regionalnego.

Podstawowym dokumentem określającym zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat jest Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju (KPZK 2030). W KPZK sformułowano cele rozwojowe:

- podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;

- zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Ustalenia i zalecenia koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju zostały przeniesione do strategii województw i planów zagospodarowania przestrzennego województw.

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.) została przyjęta uchwałą Nr XXXIV/559/2013 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 24 czerwca 2013 r. Zawarte w niej cele strategiczne i operacyjne zostały przeniesione do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, przyjętego uchwałą Nr XI/162/2015 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 30 października 2015 r.

W Planie Zagospodarowania Województwa Lubelskiego określono Cel wiodący: *zrównoważony rozwój przestrzenny regionu prowadzący do podniesienia konkurencyjności województwa i poprawy warunków życia.*

Cele główne:

1. *Policentryczny rozwój sieci osadniczej.*
2. *Wzbogacanie i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi uwzględniające potrzeby przyszłych pokoleń.*
3. *Utrzymanie walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu.*
4. *Zintegrowana ochrona jakości życia człowieka.*
5. *Wzmocnienie stabilności środowiska przyrodniczego.*
6. *Wzmocnienie tożsamości kulturowej regionu poprzez ochronę i pielęgnację zasobów kulturowych oraz ich wzbogacanie walorami współczesnymi.*
7. *Zwiększenie konkurencyjności gospodarki województwa oraz poprawa jego atrakcyjności inwestycyjnej.*
8. *Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu.*
9. *Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego województwa.*
10. *Powszechny dostęp do usług teleinformatycznych.*
11. *Wyposażenie jednostek osadniczych w systemy wodno-ściekowe.*
12. *Wyposażenie obszaru województwa w niezbędną liczbę obiektów i instalacji do zagospodarowywania odpadów komunalnych, przemysłowych i niebezpiecznych.*
13. *Zapewnienie warunków przestrzennych służących potrzebom obronnym państwa oraz ochronie ludności i jej mienia przed zagrożeniami naturalnymi i cywilizacyjnymi.*

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego przyjęto kierunki rozwoju wiejskiej sieci osadniczej, które bezpośrednio lub pośrednio odnoszą się do obszaru gminy Wojsławice:

- kształtowanie miejscowości gminnych jako lokalnych ośrodków obsługi,
- kształtowanie miejscowości sołeckich jako elementarnych ośrodków obsługi,
- kształtowanie przestrzeni publicznych jako organiczną część ośrodków osadniczych, stanowiących podstawowy element układów ruralistycznych, którym należy zapewnić wysoką jakość funkcjonalną i estetyczną z jednoczesną ochroną historycznych walorów miejsca;
- przy planowaniu terenów mieszkaniowych, usługowych i innych należy zapewnić ochronę ogólnodostępnych miejsc i możliwości tworzenia nowych przestrzeni publicznych (zieleńców, parków, pasaży handlowych, terenów sportowo-rekreacyjnych itp.);

- porządkowanie struktur przestrzennych, możliwie z zachowaniem skali i form zabudowy charakterystycznych dla terenów wiejskich;
- zapewnienie dostępności do ośrodków skupiających funkcje usługowe (ośrodki gminne);
- przywrócenie i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości wiejskich z ośrodkami lokalnymi i ponadlokalnymi;
- zachowanie dziedzictwa kulturowego z jego wykorzystaniem w rozwoju turystyki;
- zwiększanie udziału funkcji pozarolniczych (rozwój wielofunkcyjny) w kształtowaniu osadnictwa wiejskiego;
- rozbudowa infrastruktury technicznej, zwłaszcza sanitarnej i utylizacji odpadów;
- poprawa stanu technicznego infrastruktury elektroenergetycznej i stabilności zaopatrzenia w energię, z wykorzystaniem energii ze źródeł odnawialnych.

PZPWL wskazuje preferencje lokalizacji następujących funkcji wzmacniających oraz zapewniających właściwą obsługę mieszkańców regionu:

- w gminnych ośrodkach lokalnych: usług podstawowych w zakresie administracji, porządku publicznego i bezpieczeństwa, telekomunikacji, ochrony zdrowia ludzi i zwierząt, kultury, oświaty i wychowania, handlu i gastronomii, a także inne usługi i drobna przedsiębiorczość,
- w wiejskich jednostkach osadniczych: usługi elementarne.

Wskazuje się zapewnienie terenowe możliwości kompleksowego rozwoju usług ochrony zdrowia i opieki społecznej. Przy restrukturyzacji funkcjonalnej terenów zainwestowanych należy w pierwszej kolejności przeznaczyć niewykorzystane obiekty na usługi ogólnodostępne służące celom publicznym oraz uzupełnianiu bazy infrastruktury społecznej.

W odniesieniu do środowiska przyrodniczego:

- do czasu objęcia ochroną prawną, w celu ochrony zasobów wód podziemnych wskazuje się projektowany obszar ochronny GZWP 407, którego granice i sposoby zagospodarowania określone zostały w dokumentacji hydrogeologicznej zbiornika; w projektowanym obszarze ochronnym GZWP 407 wyklucza się realizację przedsięwzięć wpływających negatywnie na stan jakościowy i ilościowy wód podziemnych;
- dla zachowania walorów hydrograficznych zlewni, w celu ochrony ilościowej i jakościowej zasobów wodnych ustanawia się, jako formę planistycznej ochrony hydrosfery, projektowany obszar ochronny zlewni Wojstawki i zlewni Wolicy – gospodarowanie na terenie zlewni chronionych powinno uwzględniać: ochronę mokradła, w tym dolin rzecznych oraz pozadolinnych podmokłości, bagien i torfowisk przed odwodnieniem, ochronę meandrujących odcinków rzek przed regulacją, konieczność uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, eliminację ognisk zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych, wykluczenie lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, które mogą spowodować nieosiągnięcie celów środowiskowych, racjonalne stosowanie nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin;
- w celu zabezpieczenia jakości wód płynących wprowadza się ochronę naturalnej obudowy biologicznej (tj. roślinności przywodnej) wszystkich rzek w województwie i kształtowanie biologicznych buforów w postaci pasów ochronnych;
- za elementy ekspozycji krajobrazowej wskazane do zachowania i ochrony planistycznej uznaje się: elementy ekspozycji czynnej (punkty widokowe, ciągi widokowe, osie widokowe, powiązania widokowe) i elementy ekspozycji biernej (panoramy, strefy ekspozycji widokowej obiektów,

- zespołów i elementów rzeźby terenu, ekspozycje wewnątrz krajobrazowych, dominanty naturalne i urbanistyczne, otwarcia widokowe), które powinny być wyodrębniane w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin wraz z ustaleniem warunków ich ochrony);
- w kształtowaniu zagospodarowania na terenach korytarzy ekologicznych uznaje się za niezbędne:
    - zapewnienie odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej migrację zwierząt w przypadku konieczności sytuowania nasypów ziemnych poprzecznie do osi korytarza,
    - kształtowanie naturalnych alternatywnych sposobów łączności ekologicznej (obejść ekologicznych) w przypadku niemożliwości utrzymania naturalnych powiązań bądź realizacji odpowiednich rozwiązań technicznych,
    - utrzymywanie przestrzeni wolnej od zabudowy,
    - stosowanie przepławek lub innych rozwiązań zapewniających zachowanie wymaganej drożności dla gatunków ryb, dla których wyznaczono korytarz rzeczny, w tym w szczególności dla ryb dwuśrodowiskowych,
    - kształtowanie pasmowych struktur przyrodniczych (łąk, zadrzewień i zakrzewień śródpolnych),
    - zwiększanie ciągłości leśnych korytarzy ekologicznych poprzez zalesienia,
    - restytucję użytków zielonych kosztem gruntów ornych w korytarzach dolinnych,
    - odbudowę stosunków hydrologicznych;
  - za podstawowe przedsięwzięcia służące poprawie stopnia retencyjności zlewni m.in. budowę zbiorników małej retencji;
  - w kształtowaniu zagospodarowania terenów narażonych na aktywizację ruchów masowych ziemi w planistycznych dokumentach lokalnych należy uwzględnić: ochronę i wprowadzanie zadrzewień, zakrzewień i zadarnień służących biologicznemu stabilizowaniu terenów osuwiskowych oraz ochronę przed zabudową stref krawędziowych i nadkrawędziowych;
  - przeciwdziałanie erozji wodnej i wietrznej polega głównie na wprowadzaniu zalesień i zadrzewień oraz trwałych użytków zielonych.

W ramach prowadzenia racjonalnej gospodarki zalesieniowej i zadrzewieniowej, dostosowanej do specyfiki regionu, PZPWL rekomenduje: wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych na obszarach o wysokiej jakości użytków rolnych oraz wyłączenie z eksploatacji złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej „Majdan Nowy”, ze względu na położenie obszaru na terenie Grabowiecko – Strzeleckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

W odniesieniu do **środowiska kulturowego**:

- w zakresie kształtowania krajobrazu kulturowego uznaje się za niezbędne:
  - kontynuowanie tradycyjnych form osadnictwa,
  - utrzymanie regionalno-historycznej skali i struktury jednostek osadniczych,
  - skupianie zabudowy na zasadzie dogęszczania istniejącej struktury jednostek osadniczych, przy kontynuowaniu historycznego układu i charakteru,
  - ograniczanie realizacji napowietrznych linii energetycznych w otoczeniu obiektów i zespołów zabytkowych na rzecz sieci podziemnych,
  - stosowanie form zabudowy nawiązujących do tradycyjnego budownictwa,
  - utrzymanie obiektów małej architektury współtworzących walory krajobrazu kulturowego,
  - ochronę ciągów alejowych wzdłuż dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych;
- dla obiektów i zespołów zabytkowych ustala się:
  - zachowanie zabytków z wyeksponowaniem ich wartości wraz z ich najbliższym otoczeniem w celu zachowania tożsamości kulturowej miejsca,

- zagwarantowanie ochrony krajobrazowej, historycznych sylwet przestrzennych i osi widokowych, a także ekspozycji oraz obserwacji archeologicznej,
- za elementy ekspozycji krajobrazów kulturowych wskazane do zachowania uznaje się: elementy ekspozycji czynnej (punkty widokowe, ciągi widokowe, osie widokowe, powiązania widokowe), elementy ekspozycji biernej (panoramy, strefy ekspozycji widokowej zabytkowych obiektów i zespołów urbanistycznych, ekspozycje wewnątrz krajobrazowych, dominanty architektoniczne, otwarcia widokowe),
- w odniesieniu do zabytkowych ukształtowanych układów ruralistycznych przyjmuje się:
  - ochronę układów zabudowy, dróg i placów oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabudowy,
  - utrzymanie historycznej parcelacji,
  - przeznaczanie pod zabudowę nowych terenów w kontynuacji historycznych siedlisk,
  - ochrona wartościowej tradycyjnej zabudowy,
- z uwagi na szczególne wartości kulturowe rekomenduje się utworzenie i objęcie ochroną planistyczną Wojsławickiego Parku Kulturowego, polegającą na ochronie funkcjonalnej i kompozycyjnej zabudowy (w tym historycznej linii zabudowy) oraz zakazie lokalizacji obiektów budowlanych negatywnie oddziałujących na krajobraz (np. elektrowni wiatrowych).

W odniesieniu do gospodarki:

- gmina Wojsławice wskazana jest jako priorytetowa w zakresie prowadzenia działań przeciwoerozyjnych;
- w ramach rozwoju gospodarki rybackiej uznaje się za niezbędne modernizację i odbudowę obiektów stawowych (ochronę terenów ogroblowanych przed zmianą ich przeznaczenia na cele inne niż zbiorniki wodne),
- ze względu na walory turystyczne środowiska ustala się rozwój rekreacji wypoczynkowej i turystyki krajoznawczej z uwzględnieniem czynnej ochrony ekosystemów służącej podnoszeniu walorów turystycznych,
- w kształtowaniu zagospodarowania obszarów turystycznych należy:
  - uzależnić rozwój nowych terenów budownictwa letniskowego od pełnego ich wyposażenia w infrastrukturę sozotechniczną,
  - zapewnić dostępność strefy brzegowej zbiorników wodnych wykorzystywanych turystycznie poprzez traktowanie jej jako przestrzeni publicznej,
  - wykluczyć z zabudowy rekreacyjnej (letniskowej) tereny łąkowo-torfowiskowe,
  - podnosić estetykę zabudowy oraz zachowywać naturalne elementy krajobrazu (ukształtowanie terenu, zadrzewienia, oczka wodne itp.).

W odniesieniu do rozwoju infrastruktury technicznej:

- uwzględniając istniejące i projektowane elementy infrastruktury drogowej ustala się docelowy układ funkcjonalny podstawowych powiązań drogowych na obszarze województwa lubelskiego obejmujący m. in.: w układzie krajowym – drogę wojewódzką nr 846 Małochwiej Duży – Wojsławice – Teratyn; ze względu na pełnioną funkcję wskazuje się utrzymanie lub dostosowanie parametrów technicznych drogi do klasy drogi Z – zbiorczej;
- za kluczowe zamierzenia inwestycyjne wpływające na poprawę funkcjonowania układu podstawowych powiązań elektroenergetycznych na obszarze województwa lubelskiego uznaje się budowę linii 110 kV: Wojsławice – Hrubieszów i Wojsławice – Dorohusk oraz budowę stacji 110/15 kV Wojsławice;

- przy lokalizacji infrastruktury elektroenergetycznej należy dążyć do minimalizacji jej oddziaływania na środowisko, w szczególności:
  - ograniczenia jej ingerencji w krajobraz,
  - niepodjęmowania działań mogących w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w znaczący sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony został wyznaczony konkretny obszar Natura 2000,
- uwzględniając potencjał energetyczny zasobów odnawialnych oraz oddziaływanie urządzeń energetycznych na warunki życia człowieka i środowisko przyrodnicze, w województwie lubelskim wyznaczone zostały obszary preferowane, ograniczeń i wykluczeń dla rozwoju energetyki opartej na OZE. Zgodnie z uwarunkowaniami, gmina Wojstawice zaliczona została do obszarów o najlepszych warunkach usłonecznienia (o potencjalnej energii użytecznej powyżej 950 kWh/rok) i predysponowanych do rozwoju energetyki solarnej. Jednocześnie w zachodniej części gminy występuje obszar potencjalnego wykorzystania wód termalnych (20-50o C). Na obszarze gminy wyznaczone zostały tereny korzystne do rozwoju energetyki wiatrowej (południowa część gminy i północna część gminy);
- gmina Wojstawice położona jest w Regionie Chełm gospodarowania odpadami, z instalacją w ramach RIPOK w Srebrzyszczach.

W odniesieniu do obronności i bezpieczeństwa publicznego:

- kształtowanie warunków przestrzennych dla potrzeb ochrony przeciwpowodziowej obejmuje m.in.: utrzymanie i rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej, rozwój małej retencji na dopływach rzeki głównej, utrzymanie i zwiększanie naturalnej retencji (mokradła, zalesiania), renaturalizację rzek, utrzymanie i modernizację urządzeń melioracyjnych, wykluczenia rozwoju zabudowy na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią
- w przeciwdziałaniu ruchom masowym ziemi jako priorytetowe uznaje się zabiegi techniczne i biologiczne, jak również wyłączenia spod zabudowy zboczy o nachyleniu powyżej 20%.

W strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa lubelskiego, określonej zgodnie z PZPWL, gmina Wojstawice położona jest w obszarach funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym:

w *Wiejskim obszarze funkcjonalnym*, wymagającym wsparcia procesów rozwojowych oraz w *Przygranicznym Obszarze Funkcjonalnym (strefa zewnętrzna)*.

Dla ww. obszarów PZPWL określa cele rozwojowe zagospodarowania przestrzennego, które odnieść należy do terenu gminy Wojstawice:

- wzmocnianie powiązań funkcjonalnych (transportowych, teleinformatycznych, społeczno-gospodarczych) z lokalnymi ośrodkami rozwoju,
- stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości związanej z produkcją rolną i wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego w turystyce,
- zwiększenie dostępności w relacjach krajowych i regionalnych (poprawa dostępu do usług, sieci transportowych i telekomunikacyjnych),
- rozbudowa infrastruktury logistycznej.

Gmina Wojstawice położona jest również w obszarze funkcjonalnym o znaczeniu regionalnym, tj. w „Obszarze funkcjonalnym rozwoju gospodarki żywnościowej (roślinnej rolniczej przestrzeni produkcyjnej)”. Dla obszaru, jako wiodące kierunki zagospodarowania, PZPWL wskazuje m.in.:

- produkcja roślinna,
- rozwój bazy przetwórstwa rolno-spożywczego,
- rozwój agroturystyki jako formy wzbogacania funkcjonalnego obszarów wiejskich,
- rozwój infrastruktury turystycznej (głównie szlaków turystycznych),
- produkcja zdrowej żywności,
- rozwój infrastruktury technicznej i transportowej.

Na terenie gminy Wojsławice w PZPWL wymienione zostało zadania inwestycyjne celu publicznego o znaczeniu wojewódzkim:

- **rozbudowa drogi nr 846 Małochwiej Duży – Wojsławice – Teratyn**
oraz inne zadania celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym tj.:
- **budowa ropociągu surowcowego relacji Brody – Płock, jako rozwijanie sieci TEN-E.**